

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता ।
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA.

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

रा० पु०/ N. L. 38.

Te

894.8132

Vi 648

MGIPC—S4—9 LNL/66—13-12-66—1,50,000.

DBA000004845TEL

అ

చంద్రకాంత నాటకము.

ఇది

హరిగ్రామ వాస్తవ్యుడగు

చింతావీరభద్రయ్యచే

రచియింపబడి

నరసాపురము,

తిరుమల కేంకటరత్నము గారి

వయలందు జ్యోతిలీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రకటించు బడియె.

రెండవకూర్పు 1000 ప్రతులు.

మొ. రు 0—10—0.

విజయవాడ.

1922

కావీరెడ్డి.

గ్రంథకర్త, చింతా పరిభాషకర్త.

చంద్ర కాంత నాటకము.

—(తృప్తచేవతా సార్థసము.)—

శ్రీగిరిరాట్నతా విమలది • త్రసతోజమిందుశంకరుఁడు
అగమవేద్యునిఁ జివుని • సర్వశక్తాంక కృతానువేత్తునిఁడు
భోగివిభూషణుఁడు రాత • భూధరవాసుని బాసనాశునిఁడు
రాగముమీఱు వేదాదను • రాజకీటిని రక్షణార్థమై ॥

సీ ఏదేని తనదుసాగి • కేకర్షణసర్థాంగ

జ్ఞానో మాకొమించుబ్రతి • జ్ఞాపికమున

సేదామ సింహంబు • నెక్కిశుంభ నిశుంభ

మహిమసూరాదుల • మడియఁజేసె

జేసార్థసఖ్యంబు • నిచ్చగింతురునదా

విష్ణుప్రజాపతి • విష్ణులనకు

చేతల్లిన్నదు • రెల్లకాన్త్రంబుల

సాధాగ్యవతియని • సర్వజనులు

నట్టి జగజ్జేమాత సే • మాదిప్రజల

సర్వమంగళమాకుఁ బ్ర • నన్నవదన

యగుము గారుణ్యముంచి య • త్యాదరమున

పకల విజయరాలు లొనగూర్చి • సాకుగాత ॥ 2

శంకరు ఛాలనేత్రమున • జన్మమునొంది సురాలిజేహమున

బొంకముగా నొంకరణ • ముం బొనరింపఁగ వస్త్రస్థితి

పంకజనాభు చూత్రముల • వశ్యమునిమ్మని చేడు శర్వము

ప్రాకిత దేవలక్ష్మ్యనకు • దంతువులిచ్చెడు విష్ణుఁగొల్పెదఁ

అనయము భక్తివర్ధమున • కంచితలీలలు భాగ్యభాగ్యమున

ఘనముగనిచ్చి ప్రాయహరి • కాంతను లక్ష్మిని బద్ధగేహిని

మనమలరారఁ గొల్పెదను • మాదగులేమిని నోలిప్రతిమ

తనమును బొడిచుమును • భావనమున నొనరంగ

సీ॥ తమ్మిగడ్డియఁ గొలుపుండి • నమ్మి (బజలఁ
బాడముఁ జేయుదు వారల • పూర్వజన్మ!
కర్మ ఫలములు ఫలభా • గంబులందు!
వాయుబ్రహ్మనుగొల్తుఁ బూజ్ఞాయువాదగఁ
సీ॥ ఏదేవి హస్తమం • దనఁగ నిర్మలవన్మ
మావద్దమునలక్ష్మి • యధివసించె!
నాలక్ష్మి చెంగట • నసురాంతకుడు నిల్చె
నతనినాథిని బ్రహ్మ • యవతరించె!
నాబ్రహ్మ కంఠమం • దాగమంబులు పుట్టె
నందుచే ముఖకృతు • లతిశయిల్లె!
నామఖంబులు ముక్తి • కాధారమైయుండె
దాననక్షతుల్లె • దక్కుచుండె!
నట్టి కారణములకెల్ల • నాదిమైన!
వాని యలివేణి మృదుపాణి • బ్రహ్మరాణి!
నంతతము నాదువాక్కున • నంచరించి!
కవిలలోనేర్పుగలిగించి • కాచుఁగార॥ 6

కరిముఖ దైత్యబాధలకుఁ • గాసిలి నర్వసుమయ్యలార్తిచే!
మొలచిద నేని దంతహతి • మూర్ఖుల జేసిన దైత్యుడంతటన్!
మణులక కొక్కురూపమున • మూర్ఖున వాహన భారినేరి
ర్జనతతి వీధిజోచిన గ • జాసుని గొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్!
చిమ్రాపిండగు నీతుఁగిన్కమెయి దూ • పింపగ భావించు నా
క్షుద్రవజ్జని దక్షురీర్షము నుక • ప్తమంబు భీతిల్లగన్!
రుద్రాజ్ఞవధియించి మేషశిరమున్ • రూఢంబుగాఁగూర్చునె
రాద్రాకారుడువిరభదుఁడుమమున్ • రక్షించునశ్రాంతమున్!
ఎవ్వఁడు కృత్రికాకరుఁ • నేళగన్ధలే బద్రమండమం!
దెవ్వఁడు దేవవాహినిక • భీశ్వరుడయ్యె సురాభివేదన్ గా!
నెవ్వఁడు దైత్యులంజదియ • నసేకరాహతిఁ దండియాక్షచే!
కవిలరా రిశేషుఁడు న • యులనగూర్చుత మాదునిచ్చలున్!

గురుహిత్యము

క॥ వరచింతాన్వయపారిధి।
 పరిపూర్ణ సుధాశరుండుఁ బండితుడును నె।
 ధరపెలయు మల్లిఖార్జున।
 గురుచరిత్రాం భోజయుగము కోరిభజింతు॥ 10

సీ॥ సరసవంగీత న • తాహిత్య విద్యలం
 దనమానసాండిత్య • మమతువాని।
 ప్రారంభమున మోరి • పట్టణాంతరమున
 విద్యాంతురము నాటి • పెలయువాని।
 అశ్రితానకుల • కనిశంబు విద్యాప్ర
 దానంబుఁ జేయుచు • దనరువాని।
 సదయాత్ముడై నాకు • సంస్కృత జ్ఞానంబు
 వభ్యాసమొనరించి • యలరువాని॥
 శ్రీమదియ్యాణ్ని వంశాద్భి • శీతకరుని।
 లక్ష్మణాచార్య వ్రతుని • లక్ష్మణజ్ఞు।
 సస్త్రియ గురువరున • నంతవద్దు।
 నాథ దేశికాచార్యుల • నభజింతు॥ 11

గీ॥ కాలిదాసాది సంస్కృత • కవిపరేష్టు।
 లనుకవిత్రియ మాద్యాంధ్ర • ఘనకపులను।
 భక్తి నెంతుఁ గవిత్వంపు • పటిమకొఱకు।
 నిందయే చాలు దుష్కవి • బృందమునకు॥ 12

సీ॥ వసుధచింతాన్వయ • నారిధి చంద్రిక
 ధర్మయ్య పుట్టెను • దారయశుడు।
 అశఃపలక్ష్మిదేవి • యందేపురను గాంచె
 రామలింగయ్య వీ • రయ్య చంద్రు।
 మూలియు బవవయ్య • మహాదేవు లనంగనా

చంద్రశాంత నాటకము.

వీరభద్రుండు సు • బౌద్ధరాయుడునుగల్గి
రంజగ్రిహము గంగ • మాంబయందుఁ

గాంచె సుబ్బరాయుని మల్లి • భాగ్యవయసు
నరుల మహాదేవుని బస • వయ్యనందు
ప్రభుమహానట సుతులు వీర • భద్రునాగ
లింగ • రామలింగయ్య ల • సంగ ముపురు. 12

౧౩. అందుశ్వేద్యుడ నేబ్బవం • గొట్టెచెల్లె
తొట్టపంచమి తుహినానం • మూనువార
మువయమున మృగశిరయు • మిథునలగ్న
మందుడందంబు నందునా • నంద మొంది. 14

౧౫. క్షితిశ్రీమోహిపు • శ్వరుల భవహరు • శ్రీకంఠున శ్వేత్యుర
గృతికన్వాధుని • గానోనర్పి బహుభ • క్తిక యక్షగానంబుగా
మరిమాహించి రచించితి • గుణములు • మాత్రంబై కైకొంచున
మృతినాతవ్యుఁ • గాచిప్రోవగవులు • బ్రాహ్మంతుల శాంతము. 16

మంగళశ్లోకరతి - అట - శ్రీరాగము

మానశ్వేతునకు మంగళం - మదభీష్టదాయితీ మంగళం మా!
మార్వతీనాథునకు మంగళం - భవ్యచరితునికు మంగళం మా!
సంక్రమితునకు మంగళం - సారంగహస్తునకు మంగళం మా!
శ్రీచర్యంబునకు మంగళం - కామసంహారునకు మంగళం మా!
జగమాంలేవేద్యునకు మంగళం - సగరాక్షామాతకు మంగళం మా!
మోహిపుత్రునకు మంగళం - ముల్లోకజనకునకు మంగళం మా!

క థా పా రం భ ము.

(ద్వారపాలకుని ప్రవేశము)

దరువు - అది తాళము - సావేరి రాగము.

వచ్చెఁజొవుచాది వేగమే! నర్తాకుడగుచు | వచ్చె! వచ్చెఁజొవు
చాదిప్రజల! హెచ్చువాత్యములను మాన్పు! నిచ్చగల్గి ఓధులంబడి
విప్పులవిడిఁ బరువులిడుచు | వచ్చె ఫలమునను దిలకముంచి! కేలను
ఖడ్గముధరించి! మేలుటంచు నభనుజూచి! చాలఁగమది సంకెసింది
వచ్చె! చారులలోపల మేలి! శూరుడంచు వినుతి కెక్కి! కోరమీల
ములను బక్కని! తీరుగాఁగొన నోటమిటుచు | వచ్చె! మొలచుధట్టి
దిగియఁగట్టి! తలనుపరిగ పాగఁజుట్టి! యిలచుమోరి నిరీశనిమది! నిం
పుగాన్మరియించుకొనుచు | వచ్చె!

స! వ. అరేకట్టికా! నివసభాస్థలికి వచ్చిన కారణమును నవి
ప్రకరముగాఁ దెల్పుము.

ద్వా|| వ|| ఆమోద పట్టనాద్యక్షుండగు చంద్రమాద మహా
రాజగారు శమనభతు రాజోవుచున్నా రు గవున మీకందఱకు మి
థుల హెచ్చరికఁజేయ ముందుగా నేను వచ్చితిని.

(చంద్రమాదుఁడు బుద్ధిసాగరునితోఁ బ్రవేశించుట)

దరువు - అది - సావేరి.

రాజరాజయగు చంద్రమాదమహా రాజువెడలెదిగో! రా! రా
గములఁగల్గివు! నిద్రకుండు రాజోవుము! వదలరాజులందఱు

చంద్రకాంతనాటకము.

స 3రా! విడువక వింజామరములు నిరువురు పీచుమండగాను! కడువలె
వెలిగొడుగులు సిజెముల నిరుగడల బల్లగాను! పుడమివేల్పులు దీని
నిలమ జేయంగ వడివడిగా! దననభి నేరుల కై 3రా|| శిరముననవ
త్తు కనకకో! భీరమునుధరించి యురమున పచ్చలవలకము హిమ
ర! హారములనువేసి! యిచ్చుబుజములకే! యూచములనినం! బరమువి
జ: దాలిచియు ముడంబున 3రా! పరకవిగాయక నర్తకపాతక! వంశ
మాగధులుకొలువ! కరమరుడుగ నిరుకెలతుల వేశ్యలు గానంబులు
చలువ! ధరణి మోరినగరవాస చింత! వీరభద్రవరదుని మడిచల
చుచు 3రా||

ద్వారపాలకుడు రాజానకుఁ గైవారముచేయుట.

నకలభూసుర బంధువండిమాగధ ముత్రిసామంత పరివృత్తా
పరాక్.

అశీకవిచిత్ర మణిఖచిత కాంచనమకుట కేయూచహరవిభూ
షణ భాసితా! పరాక్.

దయాశుముద్ర చంద్రమాడరాశేంద్రా! పరాక్.

మోరిపురాధీశ సర్వేశ పాదపంకజ మకరంద పానేందిదివా
పరాక్.

రాజ - మంత్రి బుద్ధిసాగరా!

సీ! వేద్యమిలుంగ బ్రహ్మకు వేదములను!

గణపజాలెడు బ్రాహ్మణ! ఘనులువచన!

చతురత న్వాణినెదురింప! జాలువిబుధ!

శేఖరు సభనుండితే! సిద్ధముగను!

మంత్రి! బ్రహ్మ కైవసు వేదములు! గణపజాలునట్టి వేదాశ్రయ
నాది పుట్కర్మాచరణులుగు బ్రాహ్మణోత్తములును వాక్పమర్క
తీత వాణినైవ నెదిరింపజాలు వకబవిద్యావికారముగు పండిత
ములును మత్సరాసలికి నచ్చియున్నారగుదా

చంద్ర - సంతోషము.....బుద్ధిసాగితా
 త మల్పదీ చలమువహించి శిశియ • బాధివెల్ల
 విసువ కిరువదియొకమారు • వెనకిచంపి
 పుడమి రణకూరుడనికీర్తి • బడపివట్టి
 పరశురాముని నదిరించి • బవరమునను
 గెల్వబాలెడుభూపతుర • శ్రీశైలుమోడ్చి
 వచ్చియున్నారె కాసుకర • దెచ్చినభటు

మంత్రి! వేసారక • బాసునభాగ్నిశిల నిరువదియొకమాటు వెనకి
 వెనకి చంపి పరశురాముని నైనను దురమున పోడింపజాలు దోర్తం
 దచండ విశామోదారులుగు మగధ మూలవ సేపాల, సాంచాల, యవ
 న, బర్బర, కాశ్మీర, ఘూర్జర సారాప్త, వంగ, కలింగాది దేశాధీశు
 లు తమతమ కప్పములనర్పించ దప్పక మత్సముఖమునఁ గాచియు
 వ్హరుగదా

బుద్ధి - చిత్తముదేవా! మీయాజ్ఞానుసారంబుగ నఖిలదేశాధీ
 షులు దమదర్శనము కై వేచియుండిరి

చంద్ర - మహాసంతోషము.....అమాత్య శేఖరా!

గీ॥ ధనదుడని పేరుమాత్రాన • దనరెగాని
 మిత్తుండగు శివుడైతే • వృత్తిమాపు
 బాలదామను ధనదుడిం • కేలయనుచు
 నవ్వునెశ్వోత్తములు వచ్చి • నారెనభకు

ధనపతియని పిలువబడి తనప్రాణవలుండగు శివుని డైతేవృత్తి
 మాపుంబాలక పేరుమాత్రాన బ్రసిద్ధుండగు కులేరుని ధనమొక
 నమాయని యశనివంపద నవహాసింపుచు సారేకురొట్టిన వ్యాపార
 సాధంబుచే నమిమిలధనము సంపాదించి శ్రీరమబులై నర్తించు
 శ్వోత్తములెల్లరు మత్సభాధిపతి వచ్చియుండిరిగదా

బుద్ధి - చిత్తము వచ్చియుండిరిదేవా!

చంద్ర - గీ॥ కలు కలు బాహుదారులు

కమ్మగింటిచిరకృతమ్మి • యీ ఫలమున నే
వ్యమ్ములు చేయుచు మిగుల సు
ఖమ్మగి చేపించుచుండి • గదశూర్యజనుక!

సచిన్ద్రగణి! బ్రహ్మ క్రియ నైశ్చల్యం నేవలుచేయుచు; ద
క్షిణవృత్త సన్యాసులు బ్రహ్మగోబంధించుకొనుచు సుఖోపశాంతి
శూన్యులు జ్ఞేయముగ నున్నారగదా!

ద్వా - దేవా! ద్వాపరముకడ నొకమూలవరుండు మిదర్శనా
ధర్మమై వేచియుండె నెలవయిరదో! బ్రనేశ పాత్రుడను.

చంద్ర - ఓహ్! ముగా! బ్రవేశింపబ్బుము.

(దూర్వాసుండు పోవేసెదట)

దశ్య - అది - నాదనామకీయ.

వెదలివచ్చెను. దూర్వాసమాని "వె! వెదలెనుడుదలగు జడలుశిర
బున ముడిసిడి యుడువతి చూడునికొల్వకు "వె దండకమండల ధ
ర్మమై భసిత త్రి! చంద్రమును మెయినింజఁదార్పియును "వె! త
దుగడుగునకుఁబంచాక్షరి నుడువుచు. వడివడి జపతాపశమును ద్విష్ట
చు "వె! ధరణిమారి పురధాముని సచ్చే శ్వరునిమనంబున మఱుమ
కలలంచుచు "వెద"

చంద్ర - క! వందనముచేతు నీకా!

వందముగా మునికు లేశ • నాయెడఁ జేమిం

శెంది యిటకడుగు దెంచితి

రిందుకు ధర్మమంద నైతి • నికమునిచంద్రా!

ఓమునికులసార్వభౌమా! వదివేల వందనములు. మీరిసింహాసనము
లంకరింపుడు.

దూ - క! వర్ధిల్లు రాజపుంగవ!

వర్ధిల్లు శశాంకవంశ • వారిశిచంద్రా!

వర్ధిల్లు సుకవసేవిత!

వర్ధిల్లుము చంద్రచూడ • పసుమతిసాధా!

రాజా! పాశ్చర్యాభ్య సామ్రాజ్య వైభవైశేషుడవై యభివృద్ధి పొందుము.

చంద్ర - క॥ అయ్యో వీనామంబును!

జయ్యస నెలుగంగఁజేసి పల్కరుణా మీ!

రియ్యడ కరుడెంచినవని!

యెయ్యదియో తెల్పుడయ్యో యేర్పడనాకు

మునిన లైమా! వీనామంబెయ్యది! వీలేకార్యమునకై యిటకు వచ్చితిరి? మిమ్ముఁజూడ సాక్షాచ్ఛంకరునివలెఁగాన్పించుచుంటిరి, మీ పమాచార మాద్యంతము విన మిక్కిలి నేకుకపుట్టుచున్నది. చేగ మానతిండు.

దూర్వాసుని దర్శన - అది - సాదనామక్రియ.

మీచంద్రా! పాడ! వీనులకింపుగ విను! అనఘనా పీఠ దూ! ర్వా పమానియందును విను! అవసీశనికడకు! నరుగుదెంచినవని! నవినయముగాఁ దెల్పు! సమకట్టి వచ్చితి విను! ఈప్రాటభిక్షుమీ! రిదినఁబక్ష్యముచేసి! సాపడియెడనయ్య సంతృప్తికరఁగ విను! భార్య! మోరిపుర! ధాముఁజైనట్టి చింత! వీరభద్రపరదున్మి! చేడుచుండును మదిని విను!

చంద్రచూడా! సేనుదూర్వాసుడను పేరుగలవాడ బిక్షార్థమై యుచ్చటికరుడెంచితి మీకీదినమున బిక్షదయచేయించినచో దుష్టముగఁ బక్ష్యవలచి త్వత్తీర భక్షించి నుఖించెద.

చంద్ర - ఏవఁడురా అక్కడ

ద్వా - (బ్రవేశించి) జేవా! సెలవేమి!

చంద్ర - ఈమాని వ్రంగవుని బిక్షకుండగు పదార్థములెల్ల

శుభ్రముగఁ జీసికొనిరమ్ము.

(ద్వారపాళఁడు నిష్క్రమించి పదార్థములతోఁ బ్రవేశించి చంద్రచూడునితో)

ద్వా - జేవా! మీయూ పవిత్రాదులు మానకమును నాని

వి. గెకొన్నాడు.

చంద్ర - (శాన్తుకొని)

దర్శ - అది - అసావేరి.

మునినాథా మీరుకోరిన విషయజచ్చితి. గొనివచ్చి మిగులు
భాగ్యముజేయుము దూర్వానము.

చంద్ర - బసవాధా సుమతీదేవి! కనుమార మంతరించె
దనయులెవరో తెల్పు వినియెడల చంద్రమాడ జన.

చంద్ర - వింతగా పుట్టివచ్చెను మింత తక్కింపలేదు నం
తానెగిరినొండైనా చింతించుచుంటిని ము.

దూ - పారపాన చేసినదియిది యపుత్రగుర్వి గృహమున. క
లుగితవచ్చితి. నేమిసేయుదు దైవమా జన.

చంద్ర - వచ్చెనుహాత్మ్యుడని మెచ్చితిమి మునగిన న
చ్చెనుపొందియు నా స్వగడు చేసెనలేదు ము.

దూ - పుత్రహీనునిచే బిడ్డ బొందుట క్షమకాదు. భా
గ్యశ్రీ మూర్తిపుర. భామునిసాక్షిగ జన.

ద్వివదా వినుచంద్రమాడ భూ విభవర నేడు! తనయులులేరి
తగవచ్చించితిని గనుక బిడ్డమబ్బడు గోజాలనేను పనిపడియొకవేళ
బట్టినేని భువ నరకంబులు గమయించునందు ననుగృహబాధ
ము సరనాధవేగ బోయెదనికొక్క భూమికుకడకు బాయు
త్తుబాధ బాపుటకొరకు.

కాచా మీరలపుత్రులగు కారణంబున మీరిచ్చు బిడ్డ గెకొన్నాడు
క్షమముకాదు ఒకవేళ గెకొన్నచో కారవాది నరకముల కర్తుడ
నయ్యెదకావున వేరొక భూమికుకడకు బోవుచుంటి అనిబోలెను.

చంద్ర - (అది కార్తీకపెబడి)

దర్శ - అది - అసావేరి.

మునినాథానాథులు! తులుగల్గెడిమార్గ మునుదెల్పు నినువేడు
అనుమదియపూర్వ జన్మదుష్కర్మము అనుభవించుచునుంటిగా

నేత్రే సేవితార్థం మే మొసర్వరముగఁ నెట్టి గింపుము చేవాఁ నాచన్మ నా
 ధాకఁ మగునీతి నీవివృతఁ జాడదించి పోవవా॥ వరమాత్మ నీవునా
 పాలభర్తృడవని వాచింపుచునుందుఁ గాఁ ధర్మలోకీమోరి పురధా
 ముడఁగునశ్వః శ్వరుఁ జైనదయకాడఁడఁగా ॥ము॥

మునంద్రాఁ పుత్రోహినుండవగు నాకుఁ బుత్రులుద్యవించు మా
 ర్గమొనఁగించి పవిత్రునిగా నేయును

దూ - ౧॥ భూతశ్రేష్ఠః శివుఁగూర్చి • భూతవంశము
 చేయునిమమెచ్చి కరిచర్మ • చేలుఁజేపుడు
 సుతుచిదయచేసి బ్రాహ్మణ • సుగుణవర్మ
 పాముత్రపమునుజేయ శీ • భుక్తిము పనికి॥

రాజా॥ యిరురమ్మ (అని చెవిలో నెద్దియో చెప్పి) నేతెప్పిన
 యావంత్రముచే భూతదయాపనుండగు శంకరునిగూర్చితవంబానర్చి
 తఁ బ్రార్థ్యక్షముగవచ్చి సంతానమొసంగును కావునఁ దపముజేయు
 తరణ్యమునకుఁ బొమ్మ పనుచితో ధర్మమై వేతాకచోటున కేగదను

చంద్ర - చిత్తిము నాపాలిటి భగవంతునివలె వచ్చి నా
 మార్గముపజేసించిన పరమాత్ములరగు విష్ణుస్వరూప ముఖవక స్త
 త్రిమించుచుందును నాయందు పరిపూర్ణ కటాక్షముంచుడు.

దూ - (నిష్క్రమించును.)

చంద్ర - (విచారించుచు మంత్రితో)

దర్శ - అట - ఫిల్వ

అవనిలో నావంటి యతినిర్భాగ్యవంతుఁ బరయనెందునఁ గలరా
 నేరయనెందునఁ గలరా ॥అ॥ ప్రేమిమలమగురాజ్య పదవిగల్గియును
 తులఁ బడయుయోగ్యత లేదుగా నుత్తులఁ బడయుయోగ్యత లేదు
 గా ॥అ॥ పరగదూర్వానమాని వరుడువచ్చియు లిక్ పాత్రముగాద
 నియెగా లిక్ పాత్రముగాదనియెగా ॥అ॥ ధర్మమో పురవశ్య శ్వ
 తని వేడిపపుత్ర మునిచ్చునని పత్నెగా ॥అ॥

బుద్ధిపాగర "అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి" యనునాశ్లోకము

నింది పుత్రునినుండ నగుటచేతనేకదా భిక్షార్థమై యుదెంచిన దూ-
ర్వాసముని నిత్యగై కొనక నిష్క్రమించె కటకటా! నావంటి య-
థమాఘముం జెందెనే గానించునా? పకలరాజ్య వైభవములుండి-
యు పంతానరహితుడైన మానవురికర్మ మొకజన్మమా, అదియు
నుం గాక

చాకనములేని భాగ్యమును • గన్పడదుమాను శేరి సాఖ్యమును
విగజమెగారి పాటమును • దిక్కిములేని ప్రయత్న కార్యమును
నిరయము లేని భక్తియు వి • వేకముమూలిన వాని వైద్యమును
గణనిది నిష్ఠుంబులగు • గాయము తాకిన బంటు కైవడికి
మంత్రీ! బుద్ధిపాగరా! బంగారంబులేని భాగ్యమును, పుత్రులులేని
సాఖ్యమును, సంప్రదాని పాటయు, ధనములేని కార్యమును, నీతిలేని
భక్తియు, దెలివిమూలిన వాని వైద్యమును వృద్ధి బొందక వ్యర్థము
గాఁ జెడిచివును. కావున నాకు దూర్వాస బుద్ధివరుండు దుపదేశించిన
నీతి నిహపరసాఖ్య సాధనంబగు పంతానంబు, బడయుటకై యరణ్య
మునకేగి ఘోరంబుగ పాయని గూచికి తపంబానలెప్పద నేపయ్యవలె
ను మనగాజ్యంబెల్లఁ జక్కఁగఁ బరిపాలింపుము.

బుద్ధి— చిత్తము, మీయాజ్ఞప్రకార మీయామోద పట్టం-
బెల్లఁ బాలించెద.

(రాజరణ్యమున కేగుట.)

దర్శన - అది - సావేరి.

తరలె (చంద్ర)మామఁడు! తపముఁ జేయవలసికే ధరతె తరలె భ-
ర్తరి పాదసరసీజములు పూజ! మణుపక చేయఁ దలచి మహాదేవశం-
భూయనుచును తరలె! తరమరుదుగనా పురహారుని వేడినఁ గరుణ
తోడుత పుత్రులెరుంగు సంచుమెచ్చుచు తరలె! ధరణిలో శ్రీమా-
నిపుర ధాముడైన సర్వే శ్వరుడే రక్షించినన్న సత్పాత్రుఁ
మునంచు తరలె!

(ఇట్లరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి యచటమనస్కుఁడై శంకరునిఁగూర్చి)

దర్శన - మాచకము - భరవి.

అశానీ మహిమ నెఱుంగ నెరిగివశమగును పార్వతిశా! లభ్యతానీ
పాదాబ్జము! లాశ్రయించి యుంకిని నక! శీశముగాఁ జూడవలదు
శీశవనన్నత జగ దీశా! మూఢబుద్ధిమన్న నాబోలులకు నీగుణాని
గూఢముగనుండుఁ గాని సుధియేర్పడదు చూడ! శీశా! పాపనాశ
భవనాశ ఫలవేద్య భక్తపామ! నీపదములె మఱినిడుకొని నిరత
ముష్ట రియించుచుంటి! శీశా! నానీగతీ! మోరిపురనివాస చింతాపీ
రథద) దానపాపకుండగు పర్యేక్షకపని నమ్మి యుంటి! శీశా!

జీవహరము.

పురహర! పార్వతీశ! • భుజగఘాతా! మహేశ!
గిరివరజా కళత్ర! • గీర్వాణ నుతచరిత్ర!
పరమ కారుణ్యసాంద్ర! • భర్త! కోటిరచంద్ర!
మదుపనీ నామవృక్ష! • మూరగర్వాప హరణ!
తురంగప్రయాణము.

గరళశంఖ! వామదేవ! • కాలకంఠరా! శివా!
హర! గిరిశ! యభ్రకేశ! • యంబుజార్చిత! భవా!
పురహర! త్రినేత్ర! మాని • పూతాంఘ్రి నీరజా!
చరగనన్నుఁ బోవుమయ్య • పాపనాశ నా! మృదా!
దర్శన - ఆది - శంకరాధరణము.

శ్రీరామలింగ! సితాంగా! గంగోత్తమాంగ! శ్రీరా! మూరమద
భంగగారి పంగమార్కండ వరద మహిశతాంగ శ్రీగా మయూర
శ్రీపురదను జహరశశిధర! పరమమాని న త్తమసుచరణ్యా! నిటలన
కువ పటురింగణధికర! నిగమవేద్య నిర్ణ - రిపూజ్య శ్రీగా మూర
మూర విమలకలుష హరణివశం! కరణతాడివిహార సుధీర ఉరగ
కావ సేమాద్రీశ! సక మచింతా వీరభద్రబాహణ శ్రీరామ!
(అంతఃకర్తవ్యము చంద్రశాంతనాటకము ముగియెను)

దర్శన - ఆది - చేస్తున్నది.

హయము ప్రత్యక్షమయ్యెను. చంద్రాకాండనకు: బుర "హయము ప్రత్యక్షమయ్యెను హరిశాంకమకుట ధరు: దై: యరగాధరములు కణకరమ స్తకములు: దాలిది "హ" వేడుక పుట్టుచంద్రాకాండన: హరిశాంక: దపము: జూడమడినంది పార్వతి: తోడ వృక్షభంబునోక్తి "హయ" మును భక్తు లెవలైన చన్ననిధమును సన్నత: జేసినవా: పన్నా రెయనుచు మెచ్చుచు "హయ: ధరణిలో శ్రీమో రిపురమున వెలయు: వరచింతా కీరభద్రవరము: జనబ్ధి త్రిపుర "హ"

చంద్రా - (హయనిగాంచి)

హ: దండమునీతునయ్యగద • దానవభంజన! పాపనాశ! యా: ఖండలు: దాది గానురల • గాచిన భూతదయా నముద్ర • నీ: యండనుజేయుగ మృదువ • దాబ్బములక మడినిల్పిథ క్షే: దండిగ: బూజునల్పిలిని • దండము గొని పోవవేళివా! కాలకంఠవా! నమస్కారము

శివు - క! వట్టి నీవచి: మా:

వట్టిలుము చంద్రాకాండ వసుధాధిపతి!

వర్ణశరారవేషిత!

వట్టిలుము తుహినధామ వంశలలాహా!

అయూరాకో న్యవృత్త యతుండ నై యభివృద్ధి పొందుము.

చంద్రాకాండని దర్శన - ఆది - తోడి

నిన్ను నమ్మితి నీశానర్వేశ! నన్ను బోధిపువన్నగభూషణ! నిన్ను

చింతింపరాన చెంతిజేరితిరా! కంతుహర వేగ: గరుణ: జూడ

నిన్ను " పాపాత్ముడని " పమంచకన! పాపముదుగించి పాలించు

గపిక! నిన్ను! నిగమాంకవేద్య సిద్ధరాశిపూజ్య! నగవాళశత్రు నగ

రమిత్ర! నిన్ను! మోరిపురవాస ముక్తికైదను చింత! వీరభద్ర

దాన పినుకెసిద్దిలాస! నిన్ను "

పావనీకైరా! మీ: దార చింతములనేక దినంబులునుండి పూ

పురుంటినని నాయుండనుగ్రహముంచి నేటికి దర్శనమిచ్చితి ఇంక
న్న ధన్యుని శేతురని మిక్కిలి సమ్మయింటిని.

— శివుని కందాధికము. —

జననాధనీవొనర్చినః ఘనతరముగుళమముః బాడః • గడుముడమ
యౌఁ. మనమున సంశయమొందక! ననుజేడినభార్యమేయి ననగడ
నరయ! తెల్పుము ముజన హితధర్మవీర! అతిశీఘ్రముగ నితునదు
గు మేవరమైన! మతిమాహించియు రాజ మార్తాండ సమతేజన
రాజ! నన్నఁగూర్చిచేసిన యాఘోర తపంబునకుమిగుల నంత
సిందిరిని నీకవరమందిచ్చగలవో శీఘ్రముగ వాశుశ్చయు. అది
యెట్టిదియైవ మానక యెవంగెదను

— చంద్రమాకుని కందాధికము —

పుత్రులు పుట్టరి కతమున! రాత్రిని సవతుని నెరిఁ • చగుజనముల
లో బాతుని జేయుమునాకోక పుత్రుని దనుచేసి నకల భూతశ
రణ్య! కోరితి వరము పాకకవారణ! యీతరుణమందు నాకిది మా
త్రమునఁగియుఁ జేతోమానము నొందఁజేయుము శంకర భూ!

పార్వతిశ్వరా! పుత్రహీనుండనై నానరివారలలో మిగుల నిందని
యొండనగు నాజన్మము పవిత్రమయ్యెడి కుమారుకొకని నిచ్చి రక్షిం
పుడు.

శివు— రాజా! నీపూర్వకృతకర్మము విచారించిమాడ నీజన్మ
మూలఁ బుత్రహీనుండనై యిహపర సౌఖ్యంబులకర్తుండవు గాక
ముందువు. అయితను నన్నుఁగూర్చిచేసిన యీతపంబునకు మెచ్చి
నేనొకటి చెప్పుచుంటి నాశక్తింబుము.

ద్విమః విమమయ్యరాకేంద్ర! • విశదంబుగాను తనయునిమృతి
నీవు • తగఁగోరివావు గనుకనే జెప్పెదఁ • గనుణ పెంపార! ఘనుడు
మజ్జానంః • గడుసుండరుండు! నై వెలుగొందు న • ల్పాయుష్య
యుతుడు! కావలెనాశేక • కష్టమగు మొఱకుఁ! జెఁటియునగుచు
నీ • నేనామెము నునెనువా! కుమార • జెనయవావా నేని నామె

జెప్పము & చేతోముదమున నిచ్చెదనివ్వదే & యివనమిదేదే

రాజా! ఘనుడును, సుందరుడును, జ్ఞానవంతుడును, నగునల్పవ
యస్కుడు కావలయునా? లేక మూఢుడై నీచుడై మత్తుడై
యుండు దీర్ఘమువ్వవంతుడు కావలయునా? ఏదిలో నీకీష్టమగువా
రవ్వలో తెల్పుము, వానినే యిచ్చెదను.

చంద్ర- రాజా! బుద్ధిహీనుడైన & పుత్రుడు చిరకాల
ముండిన ఫలమేమి & యురగగర్భావ!
నుగూఢవంతుడయ్యు & సురచిర శ్రేణుడు!
నగు సువుతు నొసగు & మార్కవినుక!

పార్వతీకా, బుద్ధిహీనుడగు కుమారుడు విశేషకాలమునవించి
యున్నను వానివలనఁ బ్రయోజనమేమి? నుగూఢవంతుడు లేక
రూపవంతుడునగు కుమారుడు కలమునకు ఖ్యాతిఁ దెచ్చును. కావు
న నకలివిద్యా వికారదుండు కాంగల నిత్యుత్పాసే దయసేయుడు.

శివు- రాజా! నీయభీష్ట ప్రకారము లేకోవంతుడు, ను
నుమరగు నల్పయువ్య వంతుడు ననఁగా పదిరెండు దినములు
వించి నీజన్మము లవిశ్రాంతియు శేయు కుమారునే యిచ్చితిని.

రాజా నయ్య - రూపకము - ముఖారి.

అయ్యయ్యో పదిరెండు దినములాయువుగల బాలునిచ్చితి
య్య! ఇయ్యడనేనని నేతునెట్లు నైతు నీశ్వరా! అయ్య! అయ్య!
ఋషి! పుష్కరఋషి! యంతలోనెట్లు తెలియు నవమానములు
మోసకన్త నాతికన్త మెట్లుదేయ నయ్య! ఇంతవఱకు నేతులకొ
కుఁ జింతఁ జేసితిఁగాని యివ్వడంతకన్న సంతోషముగ వంతులో నా
టగాదె! అయ్య! వానిగోకి మోరిపురని! వాచయితా పరభవ
దానురక్షించునట్టి దైవమవనినే దురుంటి నయ్యయ్యయ్య!

అయ్యయ్యో పార్వతీశ్వరా! పదిరెండు దినములాయువుగలవా
నుగూఢవంతుడై తెలియును! నవమానములు గర్భభవంబు
వహించి కడుపారఁ గన్నతల్లి కన్తమై బాంధవులు కలకటా!

పాతకుఁబుత్తులులేరన్న విచారముకన్న వెక్కుడగు గర్భకోకము న
యితముకలుగఁ జేయయత్నించితిరే! కటకటా, నేనంతపాపి నెరిని న
న్నీ దుఃఖసాగరమున బడఁద్రోయ న్యాయమా! నాయందుఁ గరు
ణగలవారై మీరిచ్చిన పుత్తులకు నీరాయవిచ్చి రక్షింపుడు.

నంపాదసీతము,

శివు— పుత్తులులేరని భారతముచేయ

మచ్చి పుత్తునికొక్క • నిచ్చినాడ!

చంద్ర— ఇచ్చినఫలమేమి • యీశికృపునకిన

దినములాయువటించు • చెల్వినారు!

శివు— మున్నెవీయభిమత • మునుగొనియిచ్చితి

నిందుకుఁగొఱఁజేయి • యిందుకులజ!

చంద్ర— కొఱఁతగలదనిచెప్ప • దరముగానటువంటి

గర్భదుఃఖముకూడ • గలుగవయ్యె!

శివు— చంతయుడిగిమనంబున • సంతసించు!

చంద్ర— సంతసంబెల్లుగలుగుమీ • రింతపేయ!

శివు— ఇచ్చినవరంబెటులమఱ • లించగలను!

చంద్ర— సర్వసిద్ధులగుటకు • సాధ్యమెట్టి!

సర్వజ్ఞులకు భక్తివత్సలులగునగు మీరెఱుంగనిదమున్నది. దీనుడ
నగు నా పినింత శివ్యముఁ బూసవలయునా! ఎట్లయినఁగరుణించి
మీరిడిన బాలునకుఁ బూర్ణాయానానఁగి కాపాడుడు.

శివు— రాజా! నేనాదిని నిరూపించెప్పిన వారిరువురిలోను
వీయభిమతమునకు సరిపడిన బాలునే యిచ్చితి. ఇంక వన్నఁగూర్చి
వేఱఁగోరవచ్చునా!

చంద్రచూడుని దర్శు — అది — ముఖారి.

గిరిజావరశంకరనామొటవిని కరుణించెడు వారెవరింక! బరమ
జయ! కడుడవని మఱువక తలచితి నయ్యయ్యో! గిరి! వరమొ
సేగిన నుదయనకు న్నామము! నేనాదిని నిరూపించెప్పిన వారిరువురిలోను

ధరా! నరగుణనా! తరమాగానివ్యధమాన్యుమయా ॥౧౩॥ కష్టముఁబా
యము నిష్టముఁకిర్యడు! స్వస్తికర్తృపు నీవెకదా! కష్టఁడనా! యిష్ట
సుతుఁడ! నష్టమునేయకు మబ్బబ్బా ॥౧౪॥ ఛామణి మూరినగిరవానూ
కవని! కోరిభరించితిఁ గూవహారా! చేరితినిక! వేటుగన! న్నారయవ
లవయ్యయ్యయ్యో ॥౧౫॥

పరమేశ్వరా! విచారసాగరంబున మునింగియున్న నన్ను సీతృవ
యనెను నావచ్చి స్కరించి తీరముఁ జేర్చుకున్న నేనెమిచేయును. ఇ
దిగోమిశరణముఁ జొచ్చితి. మీరెల్లచేసినను జేయుడు (నిశిత్రుని పా
దములఁ బ్రేరించును)

శివు— అహ! యేమి!

గీ॥ వీని ధర్మవివేకితా • వినియగుణము

లవనిధ క్తులకెరికి • నెనఁగలవె

భక్తవత్సలుఁడనుపేర • బరఁగియిట్టి

భక్తవహుఁగావకుండుట • యుక్తమగునె

అహ! వీనివిసమూది గుణములకు నామనం బహుండానంద కంఠ
శిరంబై యొప్పుదుచ్చయది. ఇట్టిపరమభక్తు నీతరూమునఁ గాచి
క్షింపకున్న నాథ క్తవత్సలనామం బెట్లుస్థాకమగును. కాబా! నీధ
క్తికిఁజొచ్చితి. నీసుతునకు స్థాయువుగల్గు నుపాయమొకటిఁ దెల్పు
విచారింపకలెమ్ము.

చంద్ర— (శేచి) మహాత్మా! అదియెట్టికో క్షురము
నానలించు.

శివు— నేనిచ్చినకురు దుననఁ బదిరెండవదిసంబనఁ బది
రెండువత్సరములు పోయియున్నది. కన్యారత్నమునం బాణిగిహారము
గావించినచో నాశ్వకుంఠల సుమంగళత్వంబున కుమారునకు
ప్రాణాయువుకాఁగలదు. ఇదియే ముమ్మాటికి నమ్మియున్నచేయుము.
నీకుమారుఁడు మార్గము చంద్రకాంతుఁడను నామధేయముంచుము.
నీకుమారువానమున కరిగెనను.

చంద్ర— చిత్తము నన్నివృత్తికి బహుశ్రద్ధాపెట్టి, నాయం
డు కరుణమాత్రా ముందుడు.

{ చింత శివుం దంశ్లాసము కాగాఁ బంద్రమా }
{ దుఃఖ పువ్రావేశింప బుద్ధిసాగరం దెరుక్కొని }

బుద్ధి— క! మీరేనకార్యంబిది.

జీవితగతినివరము * తెచ్చువి నై కొ

న్నాదో శీఘ్రముగావిన.

నోరితిఁ దెలియగఁబట్టు * కువలయనాథా॥

అయ్యా! మీరా పరమేశ్వరునిగూర్చి తపంబొనర్చి యే మేవరము
లకై గొఱియింపొక్కలి వినవానకై గానుండె. వేగమొనరింపుడు.

చంద్రమాడుని దర్శన - అట - సారంగ

ఏమి తెల్పుచు మంత్రివర్యా! కైకొన్నవరము * శ్రేమి! ఏమి తెల్పు
దునయ్య కామగర్వాప హరు! నామము మదినుంచి! వేమారు నత్తి
యింప! నామహేశ్వరుడతత్త్వ నలరియు! శ్రీమయున వృషభంబు
నక్కయు హైమవతి నర్థాంగముననిది! సోమచూడు! దగుచువచ్చె
ను! ఏమి! వచ్చి నాభక్తి! మోహింపనమున! కిచ్చవచ్చినవర! మిచ్చె
న వేడుమన! సచ్చాత్మిండ్లైన పుత్రులి! తెచ్చెరం దయపేముమన
గా! నిచ్చియును శిశువునకునాయుపు! దచ్చిచొదివనంబులరియెను
! ఏమి! ఆనఁగామనమున దుఃఖ! మునుజెం పూర్ణాయ! ప్రసూచి
మతఁబోవు! వని ఘనముగవేడె॥ నివదినంబుల లోపుగా బా! బు
వకుర్వాదక వృక్షములయం! గనన్ దైవాహికము! జేసిన! మును
ర కాలమనియెను! ఏ చేసినతొలిబాము! దోవములికనిన్ను! నా
వివోగలపు శ! భానటంచునుజెల్పి! నానిన! శ్రీ మాధిపురోని! వాస
యం తా వీరభద్ర! దానవరముండవ్వు జేర్త! బాసనగమునుజేరనేగను! ఏ!

మంత్రి— సరణ్యమున కేగి యచ్చట హరునిగూర్చి విశేషకో
రము తపంబునెయ నాండు నాత్మొంది చెల్లియెని వరము వే
యన నీమనోని ననుచేమునుండి! అప్పుడు శంకరుడు వచ్చెను

యద్య పంతుడు మాధుగుకావలెనా? అల్పమువ్యవంతుఁడగు
 పంతుకావలెనా? యన సుగుణవంతు నే దయసేయుమంటిని. నీయ
 యము పోకారము సుగుణవంతు నే యిచ్చితినిగాని యాయువు పదిరె
 డు దినములని శివుడు సెలవొవంగ నేను విచారగ్రస్తుండన్ శంకరు
 లో, బాలుని పూర్ణాయువుకొరకు మొల పెట్టుకొనఁగాఁ గరుణాక
 రావ్రాడై యాశీర్వాదముఁ బండ్రింప దినమునఁ బండ్రింపవత్సరము
 ల పోయెనుగల కన్యారత్నమును వివాహముఁ గావించినచోఁ బూ
 ర్ణాయువు తప్పక కాగలదనియు, వానికిఁ చంద్రకాంతుడని నామరే
 యంబుండుమనియు, వాడ్రుద్ధి యదృశ్యుండయ్యె. ఆప్పటినుండియు
 నామయంబుననొక విధంబున విచారం బంకురించినది.

బుద్ధి— గీ! దీనికంటె వగఁజెందఁ నొనెవరూ!

భూతనాథుండు ముల్లోకఁ పూర్వఁడైన!

శివుఁడు మీయందుఁ గరుణచేఁ జెప్పినట్టి!

వల్కువృథయానె పొగకఁ పార్థివేంద్రో!

దేవా! దీనికై యంతవిచారింపనేల! తిలోక పూర్వాయును
 తదయావరుఁడును, నగు శంకరునివాక్యము లుడివోవునా? మీరిప్పటి
 మిక్కిలికై తిరి. ఇక మీరు విచారముమాని నంతసంబున నంతపురో
 బునకు నేగుడు. (నిష్క్రమింతురు)

(ఇట్లుపోయి రాజకొంతకాలము భార్యతో నిష్టానృప్తిగాను
 డ దైవానుగ్రహమున భార్య గర్భవతియయ్యె నంత రాజాకృప
 ఁ నిండుకొలువై యున్న సమయంబున ఇటుఁడొకఁడు ప్రవేశించె

ఇటు— దేవా! జయమగుగాక

చంద్ర— ఏమిరా సమాచారము.

ఇటు— దేవా! యిదిసమయ మీకుఁ జేకోవంతుండగు
 కృపికుమారుం దుద్భవించె. తోయవార్తఁ దమకెఱింగింపవచ్చులి

చంద్ర— (మంత్రినబొంది విచారముతో) అకఁ టామం

కుఁడొకఁడు పునఁనఁగాఁ బూర్వమునన్ నెక్కుడగు దుఃఖము నా

పంబున నుదయించుచున్నయది

సంచార దశ్యు - అట - బాలికాంబోది.

చంద్ర - సుతులు శ్రేడివఱకుఁ మతిగుండుచుంటిని మంత్రివ
శ్యా యివ్వడకులితముగదుఱు. మావహిలైనయ్య మంత్రివశ్యాను॥

బుద్ధి - ఇంతమాత్రపువనిక. మంత్రజెందవేల రాజరాజా
నుతునకు సంతసమువఁజెండ్లి. నన్నాహమివరింతు రాజరాజా ఇం

చంద్ర - పురిటిలో శిశువునకుఁ బరిణయమెటులాను మంత్రి
వశ్యా నాకొలుగఁజెల్పుము. భుజితి నేమిశోచకయుండ మంత్రివ
శ్యాను॥

బుద్ధి - మందలాభపులాదిఁ దండఁబ్రధానినై రాజరాజా
నీ నుండిమినుతునకుఁ తెండ్లి నేయఁగె శ్రే న రాజరాజా

చంద్ర - ఎటులఁజేతువుకన్య నెచటఁజూచిందిదివి మంత్రి
వశ్యా నీ విటులఁబల్కుచు నుంటి. నేమి ధైర్యముగలదు మంత్రివ
శ్యాను॥

బుద్ధి - భరణిలో శ్రీమోరిఁ పురవశ్వశ్వకుఁజేపును రాజరా
జా మనల నరసింహుఁజేతు. గొలుఁతెందుఁగలదయ్య రాజరాజా

ధైర్య భూధరులరగు విారీవెడుమునకుఁ శింతింపవలయునా
త్రిజగద్రక్షకుఁడగు సర్వేశ్వరుఁడు మనలఁ బరిపూరిం కటాక్షము
తో వీక్షించుచుండ వేకొలుఁతయు వాటిల్లదు అదియుచుం గాక బా
ధియమై నాబుద్ధి నైపుణ్యమిల్ల విరియోగించి యీకార్యము నణవే
ర్చుకున్న నేతయుచున్నదొక మంత్రిత్వమా;

చంద్రమానుని గీతాధాము

అహం నీ ధైర్యవాక్యము * లాలకింపఁ సంతరం గాన వింతయు *
సంతనంబు! నొక్కసారిగ నుదయించె * నోయమాత్మ! శేఖరసూ
మనకుఁజెండ్లి. చేసెదవెట్లు ద్వాదశాబ్దముల చెలిపొనగుటెట్లు! ఈ
తుల్యపగవ్య నిచ్చువారుండిన. నేమాత్రముననికదు తెలుగకుండఁ
గఁజెండ్లి చేసె॥

అహ! మంత్రీ! స్వీధర్మపాక్యములు విస నాయంతరంగమున వింతనంబును వింతయు నొక్కసారిగఁ బొడముచున్నవి విసను మంత్రీలునకుఁ బండ్రిండు సంవత్సరముల కన్యనెల్లు పొసఁగింతువు. ఒకవేళ పొసఁగినను వివాహమునమయమునఁ జరిగెదచేత లెల్లు జరిగింతువు. నాకిదియంతయుఁ దుష్క-రముగఁ గన్పించుచున్నది. నీవెల్లుచేయదలంచితివ్వు. కీఘ్రిమజింకింపుము.

బుద్ధిపాగడుని ద్విపద.

విసవయ్య రాజేంద్ర! విశేషంబుగాను! భునుడు డై త్యేంద్రుఁడగు కాంచనాపురికి! నభిపతి సింహాశే! త్యాహ్వాయుండిల్లుకు! కుభరపుత్రికి వల్లఁ! గొన్నకూతురకు! పదిరెండువత్సరాల్! ప్రియమటంచు మయముతోడవివాహ! మునుజేయనుచి! నకలరాజులవల! నమిక్కి డెప్పించి! యకలంకు! డైతాను! నరయుచునుండ! ననివింటినేనిపు! దాతనికడకు! పనివ! నాసుతఁ! బటమునువ్రాసి! మీకుమామందసి! మిమఁబన్నిచ్చె! ప్రికలంబుగఁబెండ్లి! వడ్డతులసి! మాఁబ్లాడిక చెప్పద! మఱి పెండ్లి నాఁడు! ఎట్లునేసెదవర! నేనువిశిష్టు! కంధరంబునవాని! కధగలచీటి! ముందుగా గట్టియా! ముక్తుబొలకుని! పెట్ట లోనుండియా! పీఠికనాడు పట్టిచేతికినిచ్చి! పరిణయమందు! వడ్డ నకునుమమాల! వైచిత్రిని! దరినున్న పెట్టలో! దన డైవము! డై! ననియుపేసికీమా! వర్షణసేయ! దనరకులాచార! ధర్మం మాకు! ననిచెప్పుమనిపెండ్లి! నడుపుమనయ్య! జననాథనాకింక! జన సేవము!

దేవా! కాంచనాపురంబులు సింహాశేకుండను రాజు చండికావ్రసాదంబునఁ గాంచిన తనకూతురకు ద్వాదశాబ్ద ప్రియమువలె నదనియు వివాహము తప్పక యామానమునఁ జేయవలయుననియ నిశ్చయించి నకల దేశరాజకుమారుల వటములను జారులవలనఁ బ్రించుచుండెదని యిదివరకే వినియుంటివి. కావున విప్లవా రాజు కృతేనేగి నాకుమాగుని మాపవలమును పీఠికమారుని మునుచి

మాతనికూతు నివ్వందును. అట్లతఁడెచ్చట కొబంబడిన పదవ మీ
సమానుర కంఠమున నతనివృత్తాంతముగల చీటిఁగట్టి మాబాలునొక
పట్టయొందిది గూఁపితిక నాకుమారుడగు చంద్రానేనుని చేతికిచ్చి
నివాహనమయింబునఁ తెండ్లికుమార్తె వరుఁకుం బుష్పమాల వేయు
తటి నీమండనమున మాయిచ్చ దెవముండెననియు నామాలిక పెట్టె
యందికుట మాకులాచార ధర్మమనియుఁ జెప్పి యట్లు సేయించెనను.
దీనికి మీరియ్యకొని నాకు నైశంబసెలవొనంగును నేఁడొప్పువచ్చెద.

చంద్రా— మంత్రీ! నీయుక్తిఁ బానంతసిందికిని కాని పరు
లను మోనమొనర్చిన మనకు దోసముకదా!

బుద్ధి— దేవా! యిది దోషమైరచో మనకు శంకరుం డీకీతి
నెందుకు వరంబిచ్చును కార్యవిషయమై మానువ వ్రోయుశ్చం బించు
వయఁ జెరకున్ నెఱవేలుల్లు?

చంద్రా— అట్లయిన మనవ్రోయుక్తిములు బహుగు న్నముగా
య్యది యట్లు సేయుము. నేను నాయంతఃపురంబునకుఁ బోవుదును.

(అని నిష్క్రమించును. మంత్రీయు నిష్క్రమించును)

(అంతః గాంచనాపురాధికుండగు సింహశేతుండు మంత్రీబ్రాహ్మణ బ్రాహ్మ
శింఛుట.)

దర్శ - అది - సావేరి.

సింహశేతు దనుజేంద్రుండు విశ్రాంతి సింహాదనఁగ వెడలెదన
దువధకును సింహశేతంబుల మాఱు నిదురమున నంపరింప
జాలు బాహుబలుడన సింహ వదనమరయఁగ హి రాహితులకు నా
మ్మదము భేదమొదవ! మదమున మై యెఱుంగక తిడుగురిపున! మా
జంబుల గొప్పమఱఁపఁ జాలెడు సింహ కోటిభాస్కర ప్రి డి ప్రి హసిం
చు కి! నీటమునుధరించి! హఠములగు బాహుపురులు బాహుల! నీట
మొఱచాల్చి సంకసంబున సింహ వారకభటు లిరుగడలనిలిచి కై వా
లములనుజేయ! మోరినగరవాసుడైన చింతా వీరభద్రవరదుని మ
నిచునునును సింహులు

—భటుడు సింహకేతునకుఁ జై హారము సేయుట—

సర్వదాపవమానవ సంక్షయమాన స్వభావప్రభావా! పరాక్.
అఖల బంధువందిమాగధ మంత్రీసామంత భరోహిత పరివృథా!
పరాక్.

సర్వమంగళా పాదసహజాత మకరంద పానందిందిరా! పరాక్.

సవరత్నస్థగిత కాంచన సింహాసనాసీనా! పరాక్.

సింహ — విద్యుచ్ఛాల్లి, విసూపాత్, విశచక్షాచన ప్రభాను
లారా యివ్వడు విద్యుచ్ఛన. కవి, గాయక, నర్తక, పాకక, వైదిక,
వైతాళిక, పరిహాసక, చార, భటానీకంబులును, మంత్రీ, సామంత,
ప్రరోహిత, వేశ్యాజనంబులును సభాస్థలికి వచ్చియున్నారదా?

మం — మిత్రాజ్ఞానుసారంబుగ నందఱు కొలువునకు వచ్చి
యేయున్నారు.

సిం — సంతోషము. సంతోషము.....మంత్రీలారా!

ద్విపద, అంగకళింగాంభ్రీ, యవలకాంభోజ, మంగబ్బరపాం
ద్య, పాంచాలనాట! మారవనేపాళ, మగధభూపాళ! తోరవ సారా
ఘ్రి, గౌళకన్యాట! కరహట ఖూన్దర, గాంధార కుతుర, కుసుమాన్వ
హాహయ, ఖురసానభోజ! శేరళ బాస్లక, శేకయమస్స, శూర
నేని ప్రమాగ, తోళవిదర్భ, కాశీయవంశి కొం, కణ మళ చూళ!
దేశాధినాథులు, తెచ్చితానుకల! నొనఁగించు నుండిలే, మోయఁ
గలిగి వెన నడిఁగింపుండి, వేమకలోడ!

మంత్రీలారా! యివ్వడు దేశాధీశుల్లెదు. కప్పంబులనర్పిం
పఁ దప్పక మత్స్యస్థిధికి పంపుచుండిరా!

మం — దేవా! నకల దేశాధీశులును మీరూజ్జుతు బద్ధు
కప్పంబులఁ దప్పక యర్పించుచుండిరి

చాన్ — శేవా! జయమగుగాక. జయమగుగాక.

సిం — ఏమిరా సమాచారము.

చాన్ — మీకుమానీరత్న మగు రత్న మాచిక కుండు

తనన్నిదికి విచ్చేయుచున్నయది.

సిం— ఏది! నాప్రాణమయ్యమగు రత్నమాలిక!

రత్నమాలిక ప్రణేళించుట. దివ్య - ఆది - మధ్యమావతి
రత్నమాలిక వచ్చెను - తనతండ్రికడకు ॥ర॥ రత్నమాలికయ్యాడు! ర
మిలుల! గూడియాచును! రత్నమయకాంచన హారములు మెడనిండు
చార్చి ॥ర॥ అంచనదటతోను! నమ్మకకరునిఁజ్ఞించునాననముతోను!
మనబానిసత్వియో! మద్యజరాణియో! మంచుగట్టుపట్టియో! మా
భవుభార్యయాయన ॥ర॥ పలుకుదురులుఁజాడఁగా! దాసిమబీబము
జకసక్కమాడఁగా! బుచ్చాక్షి పెలలేని! వలువచార్చి సరిగమొ! గల
శోటుపట్టురవిక! నలలితముగఁదాలించి ॥ర॥ నీరజవేళి ద్వయముతో!
కళశిరములబం! గారు సాధరణములతో! భారుణి మోరిపుర! భాము
డై నట్టిచింత! వీరభద్రవరధుని! వేడుచుచంతసంబున ॥ర॥

రత్న— ఆ! 'తండ్రి! యా మృదువద * పుడ'కములకు!

దండమావరి తు * నిండువేడ్క!

నీయమజ్ఞ నోజ్జ * నిఖలశాస్త్రంబులు!

గణపెరింకఁ శయ * కార్యమెన్ని!

తండ్రి! మీసాదారవిందములు కి వేనమస్కరించుచుంటిని. మీయాజ్ఞ
ప్రకార ముపాధ్యాయులవారు వన్న సమస్తభాస్త్రములఁ బ్రసీదు
రాలినిగాఁ జేసిరి. ఇంకఁ గ రవ్యాంశ మూహింపుడు.

సిం— క! రావమ్మ రత్నమాలిక!

రావమ్మా ముగ్ధగుమ్మ * రతనపు బామ్మా!

రావమ్మ నిన్నుఁగూర్చియె!

భావింప చు నుంటిరేయి! * బవలుచుదల్లి!

అమ్మా! నీమృదుమధుర వచనంబులు నాఁ నులఁ బండుపు నేయ
కున్నది కావున వచ్చినాడతఁడొకఁడనునఁ గూర్చుండుము.

రత్న— చి త్తము నాయఁగారూ (అనికూర్చుండును)

తననియు గ రవ్యాళ మూహింపుమనియు జెప్పితివి. అట్లు చెప్పినట్ల నేనవ్వఁ దాత్రములు విషయమే యోచించుచుంటిని కావున నంత నంటున నరెపురమున కేగి సంఖంబుననుండుము

రత్న — చిత్తము నాయనగాఁదా! (అని నిద్రమించును)

సిం — గీ! మంత్రీవర! నాదునుక రత్న యలకపుడు!

తన వరుఁజూచి పెండ్లి నే యంగవలయును.

జారులనుబంచి నకల చే శ వ్రోధపులు!

సుతులపటములఁ దెప్పించు మతిరయమున!

మంత్రీ! ద్వాదశవర్ష ప్రియముగల నాకుమారిరత్నమగు రత్న మాలకుఁ దగిన వరుఁగూర్చి వి నా హ ము గావించవలెను. కావున శీఘ్రముగఁ జారులనుబంపించి నకలచేత రాజకుమారుల పటములను దెప్పించుము.

మం — చిత్తము..... అరేచారులారా! మీరతి శీఘ్రముగఁ బోయి నకలచేత రాజకుమారుల పటములను గూనితెండు పొందు.

చారు — చిత్తముదేనా! పియ్యవ్రోకారమట్లనేపోయెదము (అని నిద్రమింతును.)

సిం — మంత్రీ! యిదిగో నాపుష్కరిక చిత్తపురుషిలకింపుము. ఈమెకుఁ దగినవరుఁడీ భూమండలంబున నెవఁకూడుననినోవడు కన్నులారఁ గాంచినచో దృష్టి దోషమంతులించునని భయమగుచున్నది.

మం — రాజా! మీరు సెలవిచ్చిన ప్రకారము తమ కుమారికి మిగుల సౌందర్యవతియే యనను మనము పంపించిన చారులు తెచ్చెడు పటములలో నీమొకనుకూపవంతుఁడు లభ్యుఁడుగాక పోడు.

రా — (ప్రవేశించి) దేవా! మేము తెచ్చిన పటములివిగో తెలిసింపుడు.

సిం — మంత్రీ! యీ తెచ్చినపటము లేమే రాజకుమారుల వో వేటవేటుగఁ దెలియం బఱపుము.

మం — గీ! ఇతఁడు కుంభల చేత యా పతి మఱుము.

సమరమందున పైరుల • సంహరించి.
భ్యాతికొందిన బలవరా • క్రముడు విగ్రహ!
నుందరుడు వీనివలముడై • మాడుడయ్య!

దేవా! ఈకుంతల రాజాశ్రయము సమరమున పైరులసంహరించి
భ్యాతికొందిన బలవంతుడు. ఇదిగో వీనిపముః జిత్రిసింపుడు.

సిం — శీ॥ మంత్రి! యాకుంతలేక కు • మాయసూపు!
అధికమగు నుందరంబున • నలరెఁగాని
వామకర్ణము కటిలయై • వంగియున్నది!
నిరవిశ్రాంత ముండెను • నిదిగోజూడు॥

మంత్రి! యాకుంతలేకర్ణ కుమారుని కూపము విగ్రహ రమణీయ
జగన్మును వామకర్ణమించుక వంగియున్నది చూడుము.

మం — దేవా! యదివత్సమేకాని

శీ॥ అరయుడయ్య! యారఁడు కళిం • గాభ్యుదేశ!
మారవాధివ జగన్ముడు • దానవముడు!
కాటిదిగ్మక్తినిచ్చెలి • తానివట్టి!
సందమందున గల్పిత • సుందరము!

దేవా! యాకళింగ రాజాశ్రయము ధన్యాత్ముడును నలకూబరుని
సందమందును నగు వీనివలముః జిత్రిసింపుడు.

సిం — శీ॥ అహహా! యేమందున కళిం • గాభ్యవసుతు!
సుందరముఁజూడ ధనదుని • నూనుమించు!
గాని కుడికన్న చిన్నదై • తానుపించె!
నిందుకందము మూలనతి • నొందెనుమ్ము॥

ఈకళింగ రాజాశ్రయము సుందరమున నలకూబరుని మించుమున్న
కుడికన్నకొంచెము చిన్నదిగఁ గాన్పించుచున్నది. ఈక్షింపుము.

మం — అదివాస్తవమే కాని

శీ॥ దేవా! యారఁడు కాశీర • దేశరాజ!

దమకబలశాలి సర్వవి ధ్యాధికుండు!

మామఁదీతఁడు మీసుత ధీమోశాదా!

దేవా! యీశాశ్రీరరాజమ్యని చిత్తదుపు వీక్షింపుఁడు.

సిం— గీ॥ ఇతనియాశ్చర్యలింగనఁ గుఱు మేముమించు!

సంగపాటవ మెందఁగ నలవిగాదు!

నవ్యహస్తంబు మిక్కిలి నన్నగిల్లె!

నహవాయారాజు కీర్తనం తమరియందె॥

ఈశాశ్రీరరాజమహామారుడు రూపమునల్లంపశరసరించి మిక్కిలి యంగబలముగలవాడైనను నీతనివామహస్తమొక సన్నముగ న్నుదో కనుగొనుము.

మం— అయ్యా! అదివిజయేశాని

గీ॥ పాలుపునురెడు సారాప్త ధూమిపాలు!

వల్లపుఁ గుమారుఁదీతని చిత్తమవిదె!

యరయఁదాపాదమనక మందమందు

సుద్దియగుకేమొ మీసుత కుర్వినాధ॥

దేవా! యీసారాప్త దేశాధిపతి విశాకస్యకుఁ దగుకేమో చరింపుఁడు.

సిం— ఇతఁడును మహాశక్తికుఁ దగిలవాఁడుకాఁడు.

మం— కీ॥ మనుజేశ! వంగభూపతి!

తనయఁడు నుకుమారుఁడమిత ధర్మాత్ముం

ఘనుఁ యీ సుతకుండగు!

ననినామనముశకుఁడోచె నరయఁడు వీని

రాజా! నుకుమారుఁడును ధర్మాత్ముఁడును ఘనుఁడును నగు వీని గరాజాత్మజుని చిత్తదుపు గనుగొనుఁడు. ఇతడే మహాశక్తికుఁ డనవాఁడని నాకుఁజూచుచున్నది.

సిం— కీ॥ బాపురె! యీతనిపోయెగ!

మేష్టావ సుతుని నెవ నెంచంగిలదే!

నూపమున నలవనంతరి.

వీవతులుఁ దిరస్కరించు ధీరుఁడుతలఁపె.

అయ్యారే! యీచనిపోయగ నొక్కింపఁ గంతువనంతులు నెంతయుఁ
దస్కరించు చున్నదికాని కీరమించుక దుర్బలత పడియించి యు
ది. పరీక్షింపుము.

మం.— దేవా! యదినిక్కయమేళాని మనము తెప్పించిన పట
లులలో నీతనిపటమే మిక్కిలి రమణీయమై తోచుచున్నది. ఇంత
మించిన ముంగులికడ గాన్పించకుండిరి. ఇకేమిసేయుదము.

సిం.— అక్కటా విద్యున్మాళి!

దర్శనరూపకము-ముఖారి.

తగినవరుఁడు దొరకఁడాయె! దనయకుఁ జెందెట్లుఁ శత్రు! దా
నిగువలతును వరరూపమై మక్కవయని బుధులంచురు. తల నకలరా
కు మూరులపట! నమిలినిఁ జెప్పించిచూడ! నొకఁడుదుర్బలుఁడొక
ని గుడ్డి! యొక యొక నంగవికలుఁడయ్యె. దగి! మూరునతిఁ బాలు
రాకు! మూరిత కను పవరుని! ధారుణిశీ! మూరినగర! ధామము
మకూర్చఁడాయె! దగి!

కలకటా! ముంగీ! యెంతవ్రోయత్నము చేసినను నాకుమారి
కనుగూపవరుని గాన నైతి. ఇకనీమివాహ మొనరుగునో తెలియ
నందెఁగదా.

మం.— దేవా! చింతింపకుఁడు కలహంసకులూఁకనంపర్కము
బుగునా! మీకుమారిమణి కనురూపవరుని దయోనముచు! దగు నా
పాలనేత్తు! దే నమకూర్చఁగలఁడు. అంతపెటకుఁగొంచెమోపిక! బూని
ముందుఁడు.

ద్వార— దేవా! జయహుగుగాక.

సిం.— ఏమిరా నమాచారము.

ద్వార— దేవా! మనద్వారముకడ నెవరో గాజాంక సంఘా
ననివతి. గ్రన్నులు నొకమహామహాపుడు పుదర్పనారై నేచియ

నాడు.

సిం— శిష్యుడుగఁ బ్రవేశింపుము.

(బుద్ధిసాగరుడు ప్రవేశించుట) దర్శ్య - ఆది - శిష్యుడు.

బుద్ధిసాగరుడువచ్చెను. సింహశేతుకొల్పక బుద్ధిసాగరుడు రాజు. నాద బలవంది తనకు ముగ్ధు బాలకుని కూపు. దిద్దిత ముముగ్ధుని కొని బుద్ధి వీరికున్నెన సింహ! శేతు నొప్పించి యాతని కూతురినిచ్చి పెండ్లి. శేతు చంద్రికాంతునకని బుద్ధి దేవస్వవ పితృకార్యము. దీర్చిన మానవుండే. పావనుఁ డనుచుమదిని. భావించి శిష్యుముగను బుద్ధి ధూరుణి మోరిపుర. ధామునై నట్టి చింతా. ఏక భవప్రపరమని. గోరథశంకుచుచు బుద్ధి.

బుద్ధి— శ" వందనము డనుకనాయక.

వందనమో సింహశేతు * వసుధాధీశా.

వందనమిదే చేసెదవా.

నందముగాఁ గొనుడు కాంచ * నాపురసాధా.

దేవా! నమస్కారము.

సిం— క॥ ప్రపట్టణ వాసులరే.

యాపట్టణ మేగుడెంచ * హేతువదేమో.

కావల్క్య ముడిగి తెల్పు.

జావరమోదంతమెల్ల * నాకర్ణింతు.

అయ్యా! మిమ్ములంద నాకత్యానందమగుచున్నది. మీరి సింహ! నన ములకరించి మీనివానపట్టణమును మీరిటకరుడెంచిన కార్యమును మీనామధేయంబును వినవలెనని బుద్ధిజనించుచున్నది. కాన మీ నాకుచ్చుడు.

బుద్ధిసాగరుని దర్శ్య - ఆది - నాదనామక్రియ.

విన్నదై త్యనాయక! వీనులకింపుగ విచనుడెంచిన కార్యము! నాక తముగానెఱింగింతు వి. కరమకుడుగనామోద. పున మేలు చంద్రికాంతు. నరపాలునకుమంత్రి. నరుడ బుద్ధిసాగరుడ (వి). తనముగలు

గ్రహ కనురూపవర్తియైన కనకాంగినరసిర! మృని బాలునిపటమిచ్చి
రాజాజ్ఞాపీఠినెల్ల! రాజ్యములఁ దిరిగిమా! రాజమృతకుండగు ర
జినిగాన్వనెతి వినిధరస్థలో శ్రీమోహి! పుకథాముఁడైనవార్య!
రునిదలందుచును! నముఖమునకువచ్చితి వి!

దేవా! నేనామోదపురంబెలు చంద్రచూడ మహారాజా మం
గ్రని. బుద్ధిసాగిరుండనువాడ. మారాజా తనసుతుండగు చంద్రకాం
ని రూపమొక పంఘనవ్రాసించి యాపటమును నకలదేశములఁ
గ్రమ్మచు నారాజమృత కనురూపవర్తియగు కన్యను జూచినప్పుటశే
మని నాకాజ్ఞాపించె చేనును నాపటముఁ గైకొని దేశదేశములు
గ్రమ్మరుచు మోనముఖమున కరుదెంచితి నిదియే నమాచారము

సిం— సంతోషము. సంతోషము. బుద్ధిసాగరా! మేమును
రాజుమారిత కనురూపము నరయుటై యీ క రాజకుమారుల వ
ములఁ దెప్పించి పరిశీలించితిమి కాని తగినవయసు గాన్పించుడయ్యె
యినను మీరాజకుమారుని పంఘము జూడనిమ్ము.

బుద్ధి— ఇదిగో మీయిష్టమువచ్చినట్లు పరిశోధింపుడు (అని
బుచ్చును)

సిం— (చూచి) అహహ! మంత్రీ! యితనిపోయగ మేముని
ర్జింతు.

క! ఏరికి గలదీ పోయగ!

మీరాజకుమారునిప్రజ్ఞ యీనగుమోము!

తారువిశాల నయనములు!

తీరగువక్షంబు మిగుల దీర్ఘ పుటాహు!

ఇదివఱకుఁ గన్ప రాజకుమారులకన్న నధిక శీతోవిరాజమానుండ
నీచంద్రకాంతుడే మనరత్నమౌకుండగిన ముండనితోచుచున్న
బాగుగ బరిశీలించు.

మం— రాజా! మనరత్నమౌ పూర్వపుణ్య విశేషంబున

బుద్ధిసాగరుని కిప్పించుచు.

సిం— బుద్ధిసాగరా! మీరాజుమారుని వటముఁబాడ మాకు సన్మతమైనది, ఇదిగో నాకుమారిని యాకృతివలమిప్పించు (అని యిచ్చుచు)

బు— (చూచి బాగుబాగు పిరియ్యరకుం దగుచుని వేఱుచు) వృషభయునా! నకలవిధములు రతిమన్యధులఁ బోలియుండిరి. కావున కర్తవ్యాశ్రయముఁజేయుచు.

సిం— ఊహించుటకేమున్నది. రేపటిదివసమునరాత్రిపడిగడి యలప్పుడుఁ గన్యాలగఁ నున వివాహమునకు తుభవృద్ధముగా నుండునని యింటకుముందు మాదైవజ్ఞులు సెలవిచ్చిరి. కావున మీరాజుమారు నాసుముహూర్తమునకుఁ దోడ్కొనిరనియి చెంద్రచూడభూపాలున కెఱింగించుము.

బు— చిత్తము నేఁజోయివలెద నెలవొనంగును.

సిం— మంచిది. శిష్యుముగఁ జోయిరమ్ము వ్యవధిశేషము మా ముహూర్తము చాటుకూడదునుమా.

బుద్ధి— చిత్తము (అని నిష్క్రమించుచును)

సిం— మంత్రీ! మహానర్వేళ్యురని కృపవలన మంచిదంటు ధమ సంతోషమైనది కావునఁ దక్షిణము కళ్యాణముటవ ముఖంఁ గించుటకు నేవకాముఖుంబునఁ శత్రుకాదుని రప్పించి వెంటనే సిద్ధమౌ చేయుచుము.

మం— మీమాజుప్రకారమట్లు చేయించెదను.

అంతసేపాకేతునియొద్ద సెలవుగొన్న బుద్ధిసాగరుఁ డామాదవట్టణముఁ బ్రవేశించి యీహర్త చంద్రచూడున కెఱింగింపంగ వత్తఁడునంతో మాంకిరంగుండయి తనకుమారునొక పెట్టయందడి మంత్రీగుఱుడగు చంద్రసేనునకా పెట్టనిచ్చి వివాహవిధియందు జరుగువట్టకు లిట్టిట్లనిచెప్పెను బుద్ధిసాగరుని వహితముగ వివాహమునకుఁ దగల్గివచ్చుట.

దశ్య-అది--న వేరీ.

వెడలె: బంద్రీమాడ నగపత్రి యుద్వాహమునకు వెడలె. వెడలె: బంద్రీమాడ చృపతి. వేకుకలర సింహశేతు! పుడమిలేనికూతు: జననమొడుగునకు వివాహముశేయ వెడలె. బంధరంగమందమాత్య! మంత్రసంబునకుమెచ్చి. వింతవింత వస్తువులను! సంతసంబునక ధరించి వెడలె! నుతుని జేటికనుంచి. మంత్రీ! నుతునకా మందనమునచ్చి! మతినముద్రునితోడ శీఘ్ర! గతి నేగుహయమునభిష్టించి వెడలె! వాసిగాశీ! మారిపురని వాన చింత! వీరభద్ర! దానపాపకుండగు న! శ్రీకునిమడి వలచుకొనుచు వెడలె.

చంద్ర- బుద్ధిసాగరా! ఇదిగో. మనము కాంచనావ్రు సరి హద్దనకు వచ్చితిమి. ఇప్పుడు సింహశేతుడు మనలఁజోడ్కొని పోవుటకై రస కరివారముతోవచ్చుచు కావున నీకుమారుడగు చంద్ర సేనున కెవ్వఁగాని నెఱింగింపవలసినచో నెఱింగింపుము.

బు- తెలియఁజేయు విషయములెల్ల నింటియుద్దనే తెలియజేసితిని.

చం- సంతోషము. సంతోషము.

సిం- ఆమాత్యా! ఆమాత్యయుతుడై కుమారునితోఁ బంద్రీమాడుఁడ వచ్చుచున్నాఁడు కావున మన మెదురుగాఁబోయి వారిం జోడ్కొని వత్తమురమ్ము.

మం- చిత్తము. నడువుడు. రాజా!

సిం- (చంద్రమాడు నెమ్మొని) బావగారూ! ఇండుమీరలందరే సింహాసనము లలంకరింపుడు.

(అంకశుకూర్పిండురు.)

చం- రాజా! యింతినుండి మన బాంధవ్యమును గూర్చి యింతుక ప్రసంగింప వలయునుగదా.

సిం- అట్లనడలేదు! కూతునిచ్చువారి కెట్లయిన నంగీక

బు— ఆయా మర్యాదల కేమి సుముహూర్తమాన-పై ముగించునది చేయదగిన కార్యము నాలోచింపుడు.

సిం— మంత్రీ! మనపురోహితుల రప్పించుట సేవకలలంపుము.

మం— చిత్తము... సేవకా! మనపురోహితుల శిష్యముల దోడ్కొనిరమ్ము.

సే— చిత్తము. పురోహితుల వారిని దక్షణము తీసుకొని వచ్చెద (అని నిష్క్రమించును)

[పురోహితుడువచ్చుట] దర్శన - ౬౪ - కళ్యాణి.

పోదం వస్సారప్పంభొట్లు పోదంవస్సారా! వేదంభొట్లు పెంకంభొట్లు నాదంభొట్లు నర్సంభొట్లు ।పో! రాజగారు రమ్మన్నారమ! రత్నమాలకులుబిడాయమమ! రాజులందరు వచ్చేరమ! రాత్రికన్యాలగ్నంబుమ ।పో! భూరిదక్షణ లిస్సారమ! బుట్టుబుట్టకొక జామారమ! వారిబ్రాహ్మణుడు రాజేదమ! వారికి వీరికి మనమేనమ! ।పో! దొడ్లదొడ్ల భోదనములమ! దొడ్డినిండ పండిలేనమ! సిద్ధిపెరుగు నెయ్యుం చేరమ! వడ్డన మన రెడ్డంభొట్టెనమ ।పో! కొనగల వి నరి వేస్సారమ! కోరిన నయ్యుండ్లిస్సారమ! పెరవవప్పు చెయ్యుంచేరమ! పెద్ద పెద్ద బూర్లొండేరమ! ।పో! కాసులుచాలాతెచ్చేరమ! కోన్యూనికొక్కకటి స్సారమ! వాసిగమోరిపుంతునిగొన్ని వారలనచలకు రానేవివరమ! ।పో!

సిం— పురోహితులవారు! మనరత్నమాలికకు వివాహము గావింపుడు.

బ్రా— రాజా! పెండ్లిమూర్తను రప్పించుట కాజ్ఞయియున్నది.

సిం— సేవకా! మన రత్నమాలకు సకలా భరణము లలంకించి కల్యాణ ముంటవముగూ దోడ్కొని రమ్మని కామసాంగనములను

సే— చిత్తము దేవా! (అని నిష్క్రమించును)

(రత్నమాలిక చలిక రైలలోఁ బ్రవేశించును)

బా— అమ్మాయీ! ఇటురమ్ము... చంద్రకాంతుఁడా నీ
పీఠమున నధివసించుము. నీవావామ పార్శ్వంబునఁ గూర్చుండుము
రత్నమాలికా.

బా— హృదయము విఘ్నేశ్వరపూజాపున్యాహవాచనము చెప్పుతును)

శిష్యు— అయ్యాగురువుగారా! పెండ్లికమాదుని పైపు పా
హిత్యము నాకిప్పించరండీ.

బా— ఓరివెధవా! అప్పుడే గురువునకుఁ బంగనామములు
అట్లుచుంటివిరా?

బా— (మంత్రముచదువుచు) అమ్మా నీచేతనున్న పుష్ప
మాలిక చంద్రకాంతుని మైవలోనేయుము.

ర— (అట్లుచేయఁజొచ్చును)

చం— త భుము తాభుము. అమాలిక యీమందనములో
న్న మాయువు దైవమున కర్పించుము.

సిం— ఓయీ! అట్లునెడనేల.

చంద్రమా — అది మావంశాచారము తప్పించుట ధ
ర్మమా?

బు— శివశత్రువునకుఁ బూజాచారమందఱకుఁ గ
న్యమే. ఇందుమీరెటు గవిరేమున్నది.

సిం— అట్లయినఁ గానిండు... అమ్మా! నీభర్తయున్న దైవ
పేటక యందుండఁడు. ఆ దైవమును మనసునఁ దలంచుకొని
దండవతుల ననితముల బాచుకుండునట్లు నేయుమని యామాలిక
జ్ఞుకర్పించుము.

బా— (అశీర్వాదముచెప్పి శేవదీయును)

సిం— కావగారా! మిలోవియునుంది చంద్రకాంతుఁడు.

చంద్రకాంత — బావా! మేము నట్లనే సంతసించుచుంటివి
చాలి — మహారాజా! మీరునాకు సెలవిండు. దిన్నమాల్నిక
చంద్రకాంతులు వచ్చునట్లకు గేలికాగ్యహమలంకరించెదను.

సిం — మంచిది పొమ్ము మంత్రీ! మనముకూడ
సంతకపురమునకు బోదమురమ్ము.

మం — చి శ్రీము. నడువుడు. (అని ఇరువురు నిష్క్రమిం
తురు)

బు — మహారా, చంద్రకాంత! వివాహమున నెట్లో దాటి
తిమిగాని యారాల్ని గర్భదానమున భంగమేమిగల్గుచోయని భయ
ముపట్టుచున్నదిగదా.

చంద్రకాంత — నాయనా! బుద్ధిపాగర నామమున (బుద్ధ్యా
నాయ పీతాశ్రుణ్డనై దీప్తితిష్ఠతి భంగముగ్లః శేయదునా
భయపడకుడు ఎవ్వధమున నైన మాతృదోషమంతురించకుండ
ప్రించుకొని పోవలెదను. అరుముందుగ మరపుకొనకుడు.

(చంద్రకాంతఃకులకల్పదక్కినవారు నిష్క్రమింతురు)

చంద్ర — అహ! దైవమా, నేటిదిసంబున నాశండియగు
బుద్ధిపాగరనియాజ్ఞ శిరసావహించి హరియనమయమున నిరవము
వేయటలో నెట్లెట్లో మిథులన్ని రాకుమారులున్న వంశమునకే
వేయించితిని. కాని యిప్పుడీగర్భదానంబున మాతృదోషమంతురిం
చకుండ నెట్లుతప్పించుకోగలవొకదా.

దర్శన — అట -- జాలికాంతాది.

హరహరసేడి దుష్కరమైనకార్యమే! కరణి నిర్వహింతునో
తేకరణి నిర్వహింతునో || వరుసంగమేచ్ఛగల వనితచెంగటికేగి వ
శ్రుతివచ్చుపెట్లనో! నే! వశ్రుతివచ్చుపెట్లనో || హర వనిత భావ
చింత బలవంతపెట్టిన నతివే మనితెల్లనో! యా! యతివశే
ల్లనో! రితినిహసియించునా! రమణినియగమునా మహిమ
హరిహరసేడి దుష్కరమైనకార్యమే! కరణి నిర్వహింతునో
తేకరణి నిర్వహింతునో || వరుసంగమేచ్ఛగల వనితచెంగటికేగి వ
శ్రుతివచ్చుపెట్లనో! నే! వశ్రుతివచ్చుపెట్లనో || హర వనిత భావ
చింత బలవంతపెట్టిన నతివే మనితెల్లనో! యా! యతివశే
ల్లనో! రితినిహసియించునా! రమణినియగమునా మహిమ

యాతార్యమున నే! కొఱలగల్గవండగా! నాశే! కొఱలగల్గవండగా! కరుణింతురనిపాపదు! సరసిచంబులకు నే! వెరగివేడుచునుంటిగా! నే! వెరగివేడుచునుంటిగా! హరః

నీ! నవమూహవాని నా! నయనంబులంబడఁ

గామూంధకారంబు! గగ్గిమ్మకున్న!

మంజుభాషిణి మృదు! మధుర వాక్యంబులఁ

గర్లములకు విందు! గాకయున్నె!

గజతుండరాహస్య! కాగిలించంబోవఁ

బలశీలమైమేను! పొంగుకున్నె!

పతివంగమావత్త! రతిశీల దొందరసేయఁ

గతివమానామది! గరగకున్నె!

గీ! ఎట్లుపోవుదు రాజాజ్ఞ! నెట్లునల్పు!

నూపఁబాలుడు నాదేంద! మాపుటెట్లు!

ఒంటిగా రత్నమాలిక! కంబుబడియు!

దిరిగివచ్చుట మృతిషండి! మఱులినట్లు!

హా! నశ్యశ్శరా! పద్మవిషయములో మాశ్చర్య! పద్మవిషయములో నెట్లురక్షింతువ్రా! నీదియేభారము! (అని యచ్చటనుండిపోయి శిశికాగృహముండు బ్రవేశించును)

(రత్నమాలికయు తెలికలెట్లును బ్రవేశింతును)

చెలి— అమ్మా! రత్నమాలికా! పడకగది శృంగారముగా లంకరించితి నీవని చంద్రకాంతుడును వచ్చియున్నాడని తెలిసినంత పడకటింటికిగి వచ్చినదిచుకొమ్ము.

ర— ఓసీచెలి! అశ్రునం! వంబుని శరీరమెల్ల వణకుచున్నది. ఈవిషయమి నీవుకూడఁ దోడ్పడరాదంటి.

చెలి— ఆమృతస్యా! వణకుటయేకాదు శరీరమెల్ల గగన్వ్యాపించుటయు మృత్యుకణములు ముగ్ధమునవలె తెనుగుటయు నెల్లప్పుడు శరద్రుషి కలుటయుగూడ సంభవించెను.

వేటాకచెలి— అయ్యో! మాతనముగా భర్త సందర్శనము న సత్కరముండును. నీవుమరింత భయపెట్టక యీవలకురమ్ము.

చెలి— అ— లేదులేదు ఇదిగో వచ్చుచున్నాను

ర— ఓసీ! చెలియా! నేనుగూడ నీవెంటవచ్చెదనే;

చె— చాలు(జాలు నేర్చికొంటివిలే కీమృతముగాఁబోయి బతికి యిచ్చుకొనుము. నేబోయెద (అని రక్తమాళికను లోవలికి గొంటును.)

ర— ఆహా! నాపూర్వజన్మ కృత పుణ్య విశేషము వలనఁ బంచశత్రుని బోలు భర్త సంపాద్యమయ్యె. నేనెంత ధన్యురాలను. మదీయ వాంఛలతిక నేడే పల్లవించినది. నేనుముగ్ధత్వంబున నామిత్రున్నచో నిరాకరించితినిని యెంచుకొనునెనా ఇకఁబోయి నాభర్త సందర్శించెద.

సంవాద దర్శన — అది — కాంటోది.

ర— రమ్మ రమ్మ పాణినాయకా సింహాసనముశీ! మృగములంకరింపుము నిలువక! రమ్మ రమ్మ కీకుఁజూప! లెమ్మెర నోరింప నురఁగిచే! నమ్మతిగ వివరియు ద! హమ్మనఁ గలయలయికరి దీర్చెద ||రమ్మ||

వ— నాథా! పారిటుల నిలిచి యుండుట భర్తమా! వచ్చి యీసింహాసన మలంకరింపుడు యశశ్చరమించుక యలసెన్మఱ్ఱగాన్పించు చున్నది నేనాయలవట దీర్చుట కర్హురాలనే కనుక నీనురఁగిచే మోరెన రెడు.

చె— వ! రక్తమాళికా! యీసింహాసన మలంకరింపఁ దనీ నట్లే యలంకరించితిని | అనిపెట్టెను సింహాసన మండుంచి)

ఇతిఃపథీప్త దాయకుఁడు సుమా! మన యిరువురకును సకలము శుభమొనఁగు నమ్మమా! యితఁడే యిందు శేఖరుని సుతుఁడటంచు మదినినమ్మి! కుమారములర సుర టివేయ! నతివ! నాకాఫలము నాంకురితి.

వ! రక్షమా! లీకా! మనయిరువురకుఁ బ్రభునకు నీయిందుఁగోళి
బ్రహ్మనుక కే నురటి జేయుము. తత్సవర్ణా ఫలము నాకే చెందును

ర— వ! అను యేమిది పరిణయ నమయంబు వలెనే నే
యుచున్న యువచారము లీయిష్ట దైవమునకే యర్పింపు మనుచుం
చినను ముందుగా నొక తాంబూలము దైవమునకిచ్చి మఱియొ
తాంబూలమియిన కిచ్చెదను. [అని దేవునికొక తాంబూలమిచ్చి]
ఏదైవమనఁ గరుణఁ గైకొనుచు! మీయిష్ట దేవునకుఁ గూడనిచ్చితి
శయింపకుడు! వేడుకఁబడుతుఁ దవవిధి! బోడులోనరించుఁ బరి
శయ! లేడ నైన నిటులవిడ! నాడువారు గలరె జగతిని ! వి!

వ— నాథా! నతులొనరించుఁ బరిచర్య లచట నైన ముడ
నారు గలరా? కరుణచే నీతాంబూలముఁ గైకొని నన్ను సంకసిం
జేయును.

చం— ఇట్టియెహిక సుఖము లేటికి! యీధండురంబగు! వ
మా మాశక్తిరము : నికి నిట్టిసుఖము శేలమంచు! గట్టువట్టి నేలినట్టి.
ట్టకంటి వేల్పుమున్ను వట్టి నేనదక్కనాట ॥ నిట్టి ॥

వ— కాంతా! యీధండు రంబగు శరమునకే యిహ సుఖ
లతోఁ గార్యమేమి?

ర— గీ! ఆహహ! నేజేయుపరిచర్య లందకునికే!
కారణంబేమి నాయందు * నేరమేమి!
తనువశాశ్విర మనుచును * ధరణి జనులు!
ఆహసుఖంబులు విడిచిరే * యిందుకులజ!

వ— నాథా! తనువశాశ్విరమని తెలిసియుండియు నిహను
ము లెమిది చికి మిరేదియో కారణంబున నిట్లనుచుంటిని కాని
కాంక్షాదు శేమండిం మీకెట్టియని నహితకార్య మాచరించితి
నీ యిమింఁడు.

చం— వ! కాంతా! కారణమునకేమున్నది.

కందార్థము.

జననమే నారక కారణ! మనిపల్కెడు బుధులవాక్యము మూలించి యుమా! నిమిలం గూడుట, చీడము! అను వేయుట ననలుధూమ! అను ధరించుట! మొదలగునుఖము! అనుభవించుట! యిననుశూనాలు యు! మునఁ తాయగరాని ఘనసరకములఁ బడి! వనట! బొందుట! కడుస్తు !లను!

చ— జననమే నరక కారణమను బుధుల వాక్యములు విని యుండియు నిటువంటి యైహికసుఖములు అనుభవించిన జన్మాంతమున చతుష్పాదములు పెట్టుబాధల కెట్లుతాళగలను.

రత్నమాలిక కందార్థము.

ధరణీ మానవులెల్లఁడు! పరిణయమన నంతసించి వడఁతిఁగలయెడ లే! యమకర సౌఖ్యమటంచును! దనులులఁ బెండ్లాడి సుతులఁ దుడు గాంచలేదే! పివేదాం! తము వింతగాదే! తగడఁ బిరిటులాడఁ! దడు గామిదే ననుఁగూడ! మిగులఁ గుతుకముతోడ! బిగికాఁగిలిమ్మ! తేడ !త!

చ— నాథా! యిలజన్మందు ప్రతిమానవులును బరిణయమే న సంతసించి నలినంగమమే కిడుసౌఖ్యమనియెంచి నతులఁ బరిగ్రహించి వంశవృద్ధి కై సుతులఁ బడయుచుండుటజాడలేదా! ఇంకమి వేదాంతమఁ గట్టిపెట్టి నన్నుం బిగియారం గాఁగిలించి మదన కళకము సల్పనిదేయదను. [అని కాఁగిలించుటోపును]

సంవాద దర్శు - ఆది - భేహగ్

చం— తలఁచవద్దు రత్నమాల! నే! నిలాసుఖముల కొప్పుఁ జాల మేల !తల! కలుపముచే కూరుస్త్రీ! రతి గలయుట చేతన చాల! బాల !త!

ర— కలకాంతల పొందుఁగోరు వారికిఁగ గలుపదు లె లఁకకూరు! నాథ! యిల మానవులలో నీతరు! పట్టు! దలపహించు వారు శ్రు !తు!

చం— కామమోహ బంధములఁ జిక్కిఁ భువనరకముల
బంధనేలఁ యీ! సోమశేఖర గుతునిలిలఁ గొల్చిఁ సుఖమొంద
వందేహమేల! బాట! ॥౪॥

ర— విరళగ్ని కెట్లు పైఁ పగలను! మరుఁడు! విరళరము
మోయెదను! నాథ కరుణఁ గొనిలి యచ్చియతను కేల! గలయ
దే మందియదనుఁ గను ॥౫॥

చం— సంసార జలధి మునింగి. యింక! నద్వైతఁ జేరుటెడల
పాప! హియదోషములకు లొంగి! పుణ్య! హేయమా కానిలొనంగ
పాలి ॥౬॥

ర— పరిణయ మాడిన స్త్రీల! నిటుల! బాధల నలయు
జేల! నాథ! ధరమోనిపుర మేలుకాల! కం! ధరుడు దివాదీ ది
వ్యకాలఁజేల ॥౭॥

చం— పరిణయ మాడిన స్త్రీలతోఁ బొందునల్లిన వరకమ
ట్లు వాటిల్లును!

చం— క! కామాద్యంతకృతుఁ

సోమమునకుఁ జిక్కి మోయిఁ సుఖమెట్లబ్బుక!

కామిని భవహరుడగునా!

సోమజూ ధరునిమదినిఁ స్తుతిఁ జేయుదుఁక!

చం— రక్షితులీకా! కామకోపలోభమోహ మదమాత్మ
కర్మంబులఁ జిక్కిన మోయము భూరమగును. కావున పాపరహితమగు
వినామ సంకీర్తన మాచరింపుము.

ర— వ! నాథా! యైహిక సుఖము లందనిననుఁ జామపీ
కుఖంబెట్లు చెందగలడు కామికా! మోయకామి గాఁజాలఁదను
కొరొక్క వివరేదా!

చం— కాంతా! లందరానిమానిమండ్ల క్షులుసాను విధం
జేల. యిలీల నాశాపశములఁ దగుల్కొనిమదపు కామహిమ
నెన నాయెద్ద నన్ని పల్కినను వృత్తి మేయని తెలిసికొమ్ము.

ర— అట్లయిన వివాహ సమయమున నీవేదాంత ముగిసినవి?

చం— వివాహ విధియందు జరిగిన వన్నియు వచ్చుచే యశ్వశర్వరా మైనవి.

సంవాద ద్వయ - ఆది - సాటకరంః

ర— ఎటులోశర్వరంగల బ్రాహ్మణాధా! నన్నిటులాడమీకుఁ బ్రార్థనాదాయరాదా! యింక ! నా కటకటాయామనుఁడు! కఠినాత్ముఁడై యువుడు! వటురొవమునవచ్చినాఁడు! బాగా! పటల మెదనాటినాఁడు! కర్ణ! పుటములకుఁ జెవుడువృట్టనటదినాఁడు ! ॥

చం— ఎంతఁ చెప్పినవినవడేల! నాన్నింతగబ్రతిమాలు! నీల! యొప్పుచాలు! చెలి! యెం! కంఠబాణములు చెంతకెటురాఁజాల! శంకుద్వేషి స్త్రాత్రములు! సేయఁకెంతలెల్ల వెడలఁజాలు! నాన్మాయమున సుఖములు చెంతఁజేరఁజాలు ॥ నెం!

ర— నేజేసినపాపమేమి! చిల్క! శేజీవజీవుని యాకొన్నదేమి! నే! భూజనార్పిత! పాదరా జేవములునదా! పూజించెద! బ్రాహ్మణాధ! యారాజ వంశజ యిట్టివ్యధ! బెట్టుదేదంటు రఱుగిద యజనంబుపడ ॥ నే!

చం— తమదేమిటి నంగమంటు! సేయఁజొరఁజాలదు నాకు నెంబు! నిక్కంటుమిమ ॥ లే! పరలోక సౌఖ్యంబు భంగబు దోమంటు! ధరమారిపురక్షులు శంభర! పాద! వరసేజంటుల మాననంటు! నిల్పి న్మరియించు కలువంటు మఱలించు కీన్మంటు ॥ ఎం!

చం— కాంతా! నీవెంతబ్రతిమాలినను! శంతాన్యనంటు! కంఠకెలి కొడంబుమడునని రెలుచు కొనకుము.

ర— హ! ఆయ్యా! పరశుశర్వరా! నేనెంత బ్రతిమాలినను! బా! బట్టినకు! చేటికి మూ! డేకార్లనుచుండెను ఇంకెమిసేయుదు హ! శశ్వరా! భగవద్భావ పరాయణులగు మీరెఱుగిని నెలగితులవి

చంద్రాకాంతనాటకము.

రః సుతులు గాంచని వారికిఁ

గతులుండవటంచు శుశ్రువులు • భువభూవముతో

శుశ్రవరచఁగ విరియుగా ము

ర్గలఁ జెక్కెడుపావమూర్త • గమనములేలా

చ॥ నాథా! సుతులులేనివారికి గతులులేవను శుశ్రీవాశ్వంత
ని వినియుండు దుర్గతిఁజక్క పావమూర్తమునఁబడి సంచరిం
రల

చం— గీ॥ ఏదొసర్పెడు పాపము • ల్పారుగాక

సుతులు భార్యయుఁ జాత్తము • లోదరులును

దోడువడుదురె దుఃఖముల్ • గూడువేర

చెటికీయాశలుడిగి నా • మామవినుము

ఏవరాచరించు పాపములు వారేయనుభవించవలయుగాని సు
తులును భార్యయుఁ జాత్తములును సోదరులును దుఃఖనయమున
కోడ్పడరు గావున నీపావమూర్తమును వీడిచి నన్మార్గమునఁ బడి
సంచరింపుము.

సంవాదసీసము

ర— చంద్రాకాంతమునకు • సరిబోల్చుదగునీడు

మోముమోమునఁజేర్చి • ముద్దొసంగు

చం— మోముచంక్రమింబోల్చి • ముదముదురుంటివి

దుర్గంధములేమని • తోచదొక్కొ

ర— చింతికాఫలసమా • సంబగునీమోవి

నొక్కనిమ్మొకసారి • చుక్కవగను

చం— అగ్రరంగుఫలమని • గూళించెదవుతొంగ

నిండియుండెసిమాంస • ఖండముగద

ర— గుబ్బలికవలలు • గుబ్బలుబ్బెను నెడ

గ్రుక్కనీయగరాదె • నమ్మతముగ

చం— చుక్కచుక్కగిరి • లకలెనెందునుకరి

పలలగోరికలంఘం • దెలియవుగదా

ర — కరితుండములగోరు • కరములునిగుడించి

కాఁగిలింపగదయ్య • కాంక్షపీఠ

చం — కరము తుండముతోడ • సరిజొల్పి మురిసెను

నరములపోవని • యెఱుంగవేము

ర — కరుణ రతిఁగూడరమ్మభూ • వరకుమారా

చం — రతియనెనుమాట వినఁజాల • రత్నమాల

ర — పతిసుఖములేని లేనువేల • సాగిరావేల

చం — అకట! మలమూల్రాకొంపకి • సుఖములేల

పా. రత్నమాలాశ్చమలమూత్రా రక్తమాంసములతో నిం
యన్న యీతోలుబొమ్మను గాంచి యెలయిట్లు భ్రమించెదవు • ప
కహేతువగు నీకుచ్చసుఖముల విడిచి వరమపదవింపు • మోక్షమ
రము వెదకుము,

రత్నమాలిక దర్శన - ఆది - బారువరాగము

అకటకటా నిరహబాధ యతిశయిల్లగా నాధా • యతిశయిల్లగా
మకరధ్వజనిశ్శీఢేలక మనఁగ లేనుగా నాధా • మనఁగ లేనుగా
|ఆ| మారుడదయ్యుడై శరంబులఁ దూటనేసెగా • యెడఁ మా
నేసెగా • శారితాకుక కోకిలంబులు శేరపాగెగా • మిగుల శేరప
గెగా |ఆ| ముదమాయములెలుచు నుండవీచెగా • మనసు గు
దపించెగా • చంద్రుడు మిన్నంగివెన్నెలఁ గందఁగాసెగా • మేళు
గందఁగాసెగా |ఆ| నానిటల దుఃఖపెట్ట మేరగామగా • పతికి వే
రగామగా • ధాహశీశ్రీమోఽనిలయుని దలఁతుధక్తిగా • మదిని దల
తుధక్తిగా |నకటకటా|

నాధా! యావిరహనలజ్వాలకు నాశోరమింధనమువగిది మ
దుచుండు నేకాక చెప్పుటాడఁ ఘడియలునడుచుచు వి ఇకనా
తాళగలను • నురాల నై నావ్నిచమాలింపు •

చం — కాంతా! నవంబ్రహ్మాలింను నేనాకామాద

శ్రమ పాలబడుతునని కలలో నైనది దలంపవలదు.

ర— నాథా! కామవిహీనులైనచో సర్వమునకీ యాశాములు దినుచు మునివృత్తినుండవలెనుగాని నన్ను వివాహంబాడి వివాహరాని దుఃఖముల నలయించి స్త్రీహత్యకేల పాల్పడవలయును.

చం— పెండ్లి యందుచరిగిన చేతలన్నియుఁ బ్రభువునకర్పణమనవని తెల్పినను వినక పెండ్లి యాడితివి పెండ్లి యాడితివని మన్నింపితివి!

ర— హా! మంత్రశా! హా! కుముదబాంధవా! హా! మలహారిలా! యీకరియిష్టము వచ్చినట్లు వేధింపుడు. చచ్చిన వానిని నెన్నిబండ్లు పోయిననీమి! విరహబాధ యంతకంటె నతిశయమందు నేన్నిదుఃఖించిన ఫలితమేమి! ఈమంత్రశరునిచే జచ్చుటకుఁ బ్రతిచేతిలోనే హతమగుట శ్రేయముగదా! నాథా! మీరేమిచేసినను జేయుదు. విముక్తి దిగియార. గొంగిరించి మదనశతనము నుద్ధరింపక విడుచుచాననుగాను. (అని కాగరింపఁబోవును)

చం— (తప్పించుకొని) దర్బ - ఆది - హిందుస్తానీశాస్త్రి.

శాశుశాశు చేరరాకు. బాలికామనీ! తెలిఁదలఁజేరు. బావసాఖామిని. తా! మరదలున్న వినవదేలు! కలుషకార్యము నులితముగ నెప్పుని! సూర్యవల్లు ధ్యానము! తా! ధరాసుఖము లనిత్యమంచు! వరుణునముక్తము! పరసుఖములు నిత్యమంచు భ్రాంతిఁజెందుము! తా! పాపరహితుఁ బొచియముడు ప్రియతీసయుగా! పాపభక్తులూరిమిగుల! బాధపెట్టుగా! తా! ఇలమెలసిన మోరివల్లశకు నాక్షిగా! జెలుల సూడినరక బాధఁజెందఁజూగా! శాశు!

వ— సుందరీ! నీవెంత బలవంత పెట్టినను ద్రిశగద్రక్తులకు నశ్వశ్వరుని పాదసాక్షిగాఁ జింతలందగులు కంఠవంతావము! నాయంతరంగ మొడంబడదు. కావున నాదరిఁజేరకుము.

ర— ప్రాణేశ్వరా! నాయంతరంగ మంతకంతకుఁ గంఠవంతావమున మృగముయటయేకాక,

సీ॥ వడదడమంచునా • యొకలుకూలుచునుండెఁ
 శేషస్తియావనే • భూవవర్ష!
 నగజ్జల్లినాహవా • యిగిరిబింటలువాసె
 సథరామ్యశంబిచ్చి • యశుమయ్యు
 మైదవట్టువిడియెడ • బడంగసాగిరంబు
 నాలింగసంబిచ్చి • మాపుమయ్యు
 కనులుచీకటిగ్రమ్మె • గల్లముల్ ఘడివడ
 ముద్దిచ్చునేమున • బోవుమయ్యు
 గీ॥ కాలుసేతులకే • గదలకుండె
 ప్రిణమువృశసల్పక • పాయదొడంగె
 హరిదయారీ! హరి ప్రాణ • నాథ! వేగ
 వచ్చిరక్షించురక్షించు • వసుమతీక?

(అని మూర్ఛిల్లును)

చం— మేలుమేలు. మూర్ఛదోష మంకురింపకుండ నేనిప్పు
 డికిఁ గృతకార్యుండైతి. ఇంక నేని సమయమున నీమేలుఁ గాన్పించు
 కుండఁ బోయినచో నమ్మఁ గావక కొంతవఱకుఁ శాంతించి కునకైన
 బ్రతుఁ దెలిచి యందున్న బాలకుని వానిమెడనున్న వృత్తాంతవర్తి
 ను జూచి నిజము తెలిసికొనుచు శాపురఁ బరులెఱుంగికుండ మా
 కంబునకుఁ బోయెద (అని నిష్క్రమించును)

ర— (లేచి) అహ! నానాథుడెచ్చునుఁ గాన్పించకుండ
 కందులకేగినో కదా.

దర్శు - అది నాదనామగ్నియ

ఎటుకుఁ జనియుంటి వింతలో! బ్రాహ్మనాయక యె కలకలా
 ప్తి విరవా! ఘనతరాగ్నిం బడదోగిరి యె! పతియై దేవమకుం
 దానించుపదములు! నతిథ క్తిఁ బూజించిన నాదరింపక నీవు (ఎట
 కుందుఁబంపవేయ! బతులకే శ్రేయమయ్యు! యశనుబా! మా
 ని వశిష్టరిశముగ రావయ్య యె! భూమి! మోరిం ది! ధ ము

చంద్రకాంతనాటకము.

పట్టించిరా! వీరభద్రవరకుని వేడిన దయమాడక! యే!
 ౧! ఎక్కడికెగనాయెడయ! జేయదలంచెనో యెందునాగెనో
 ముక్కువఁగొనిలించినను, మన్మథశరీరవృత్తిఁజేయకే!
 ఘక్కిరిత స్వగోధలను, బల్లరుజేసియుమూర్ఛవచ్చు; యే!
 చక్కిరిపూచినఁ ధవుని, జాడగనంబడజేమిమాయయో!

న— హా! దైవమా! నానాధుఁడటకేగెనోకదా? లేదు
 ను. ఇదిగో వారియిట్లు దైవముగల మందవమిచ్చుటనే యున్నది.
 మన నిశ్చయముగా వెల్లెనచో, వారియిట్లు దైవముగల పీటకవిక
 ముట్లుపొవును. నిజముగా నామనంబరయుటకై యీనవీరమున
 వారియుండవచ్చును. విషనానాధుఁడు వచ్చుసంతలో వారియిట్లు దై
 వున వైతిదో చూచెదను (అని పెట్టరు దెలిచి) ఆహా! యిది
 విచిత్ర! యిందులకేబాలకుం డెటనుండివచ్చు నానాధునకే డింధ
 కుష్మ దైవమెట్లయ్యెను? పెట్టను దెలువఁగనే వీనిలేవోరాని చకడ
 ను పోకాశించుచుండె.

గీ! వీని నీషింపఁ బురీటిలో, వానివలెను!
 గానురించెను; జిలువగ, వాననమున!
 నొప్పుచును శశిదీప్తిని, గప్పివేస!
 మొంది నాడెంద మూసంద, మొండఁజేస!

ఆహా! యీబాలకునిజూడఁ బురీటిలో వానివలెఁగొన్నిం
 పంపుటను గాక వీనిసౌందర్యము నాడెందమున కానంద మొంద
 పడిని. ఓహో! యిది నేమిచిత్ర? మూలనిమిడనేదో, వత్తిక గ
 పుచుండె. విప్పిచూచెద (అని వత్తికను విప్పిచెడువును)

హా! పరమేశ్వరా!! హా! పరద్రోహికా!!

దర్శ్య అట - చాలికాంబోది.

చదిరెండుదినముల బాలుని దెచ్చినా పతిగా నమహర్నితీచ
 దముఁధ ర్శతో, ముచ్చటా బకోకి- సదయా ద్రుందితివా! ప
 బునివేయిదేని నానాధునినో నామనము నమిమనమునగ

చాలనుడగువిధి నా ఛాలభగమునందు మలెంచకటవాసెగాఁపది
అయ్యోనాయావన! ఇదవిగానినవెన్న! లబ్ధులవృథయయ్యోనా
చయ్యసహింపుర! సర్వేశమమ్ము! సర్వేశభారముఁజెగాఁపది!

అయ్యో జై వమా! యీబాలకుని మోనముచే నాకు భర్తగా
జేసినవార్త మాతండ్రికిఁ జెలిసినచోఁ జంక్రిమాకుని బుక్కయి
కళత్ర బంధు నేనా మాత్యసహితంబుగాఁ బట్టి వధింపక విడువఁడు
వనిది చెప్పినచో నారికివోని సంభవించుటయేకాక నాకులాభ మిం
కయుఁగలుగదు. చూడంబాడ నీబాలుఁడీశ్వర ప్రసాదమునజన్మించె
ననియు నాయుర్వృద్ధికి యిట్లు చేసిననియు నీవత్తిక చెప్పఁచుచు
నీబాలుని విడుచుట భర్తయుగదు. అనియును గాక,

గీ! అగ్ని సాక్షిగఁ బరిణయఁ మాడినట్టి
పురుషుఁ డెటువంటి వృక్షై నఁ పోకిరైన!
కోపియైనను దుర్బలఁ జేపియైన!
నలివలాతని విడువరాఁ దండ్రియిథలు!

కాపుననీబాఁకుని జోషించుకొనఁచు సరణ్యమునవసించెద. లేకున్న
మానండికీనార్త తెలియకమాఁడు. కాపున నేనరణ్యమున కెగద
దర్శ - అది - ముఖారి.

చెడలెను గాననుండుటకును సింహశేతు పుత్రైక! వెడ! వెడ!
భ్రమించెను యొక్కొని కొని నడిరేయినిబర! వెరుకుఁడెలువక! వెడ!
చెలియే దెవంబని భావించి యెంకకప్ప మొందిన! నరనిఁ బోషించ
మదియొనెంచి సరళముతన్నతి! హిరపుగఁ బ్రోచెడు! పితరునిపైఁగ
ల నేమిముఁడుఁచియు! వెడ! సరసీయమా సంభవుఁడీతి! నుడు
వ్రాసెఁగఁచుఁ బరివరినిధముల దూషించి భద్రశిమారీపుర ఛాముని
పుదుమచ సరసిజములనుది మఱువక తలఁచుచు! వెడ!

(ఇట్లరణ్యము ప్రవేశించి) ద్వీపక.

అయ్యయో! వరమేక! య- జగ' శ! ఇయ్యరణ్యంబునఁ నెలు
వంచరింతు భద్రగముల్ కూరెతఁ బువగ్నోట్టకొడ. గె! గజములు

చంద్రకాంతనాటకము.

గంపులై • గమించసాగె • కొదమసింగులులు • కన్నరముబ్బగ
రాద సేయుచుండెను • నామంటుకొను పులులుగాండుగ్రమము •
జనువిడచి పలు తెఱంగులబడి • వరువిడుచుండె • కటకటాఱు
యం • కరగన్వసము • కీటబ్రాణినిన్వడి • కెవ్వరుచిట్ట •

హా! పరమేశ్వరా! యీశ్వరమృగ గన్వసములకు నాశరము
లుపున నీరువాటులయే కాక పోనినహితము మననిలుచుట దు
రముగా నుండెనుగదా.

దర్శన - అది - శహన.

ఎటుల సంచరితురీ! కటికి తాళ్లలోబడి! మటుమాయవిధి
యెటుల బాంధవ దొడగె! నె! అడుగిడి వడువలోప! సంరసము
ప్రదాకి యెడలెగక రక్తము వెడలసాగెనయ్యయ్య! ఎ! అడవిగ
హృరమృగము! లాగ్భటములు నేయ! దడదడ మనుచునా! యె
లెలవడగపాగ నెయ! భామిమోపుర! గాము! డెన్టెచింత
సోభద)వరదుః! బాంబడదో! సెంకె! నెయ!

అయ్యమో! పరమేశ్వరా! భయంకరమగు కయరగ్ధము
వదోగి పుకావల్లూటకుంటి వింక నే నేమిసేయుదు.

(అంతః సందర్శకాంతుడొకరిచే నెద్దును)

ర— సీ! అయ్యమో! సామప్రాణేశుః • బాగటబడి
యడల దొడగెను కీరంబు • లడవియందు
నెట్లనవకూర్పు గలదాన • నిజయుబాడ
గాయమున యెరమంటిన • కరణినుండ.

హా! భగవానుడా! గాయముననుప్పుపొడి వడు వడువున నడు
లకి యడుమలబడు నాయందక్కటిక ములచక బుడుకెనుహిత
వించవలయునా?

దర్శన - అట - జాలికాంబోడి.

అకట రావల్ల యడలుచునున్నాడు! సాక లేమధువిచ్చి మో
రా! అ! డెవముగాబులిలి • బావిచివచ్చితి! బాగివకాది

యాత్రలానా ॥౭॥ మకరందముద్భి కిం భవవిభావీంరంగే ॥ బ్ర
హ్మయగరాతే భగవంతులారా ॥౮॥ అమలబహుమై సకల
ముంది కాపాడరాతేయో భగములారా ॥౯॥ ధరణిలోకీమూరి
రనిలముడగున శ్వేత శ్వేతానైవనాలించి ముద్రావదాయ ॥౧౦॥

అయ్యయో ప్రేమయా! నేనెంత బ్రతిమాలుకొన్నను పీయకగ్య
బులనున్న తరుజంతువులెవ్వయు మాటలాడనయ్యె. నేనేమిసావయ
కల్పితి. నీరాకుమారువాడట! నేకరసేంబావును.

నీ! కలకలం పాగొనాడు! డా! కలనునింత!

కలకుండ్లియు నిన్నుడే! కృంగళక!

వాడుపాటికపూర్వ! వలెనుమేను!

వేల్పబడియును గన్నలు! వివృకుండ!

అకటచే నీరాకుమారు! కడిగిచేడ్చి యిప్పుడు కుప్పలకు నోర
ము కట్టి లేక వాడుపాటివ పూజిగచంఝున ప్రేమబడి కన్నలు
స్థి మాడుకుండి లుకెన్నోకదా! రాధా! నీనెత్తకమలములు వికసి
మాపి కలకలం పాగొనాడు! అయ్యయో మేమిది. (అని గుండెద
రాకుకొనుచు)

ద్వితీయః.

హాపాగొనాయకా! హాగుంకుమార! ఏదగి! నైతు! నెవ్వకు
కు! పుష్పమచంద్రుడు! నీయనీ నీయము! గన్నంతలోగానె! కా
తిరిడప్ప! హాపాగొనాయక! కిమిరాగలదా! మూలవేళ్ళరయి
! మనగజాలగు! మందెవ్వవోనన్న! ముచ్చట! బాంది
రులుకొన్న! వోచెనకండు! వీరానచేసున్న! పియ్యరాలి
వేలు! విడువకుండు! విడువకుండు!

వ— హా! పాగొనాయక! మాయుండగనే నీముఖం
ద మరకకం! మాయుండగనే నీముఖం! నీకేమిసేయును. నీ
పుష్ప! నీవచయ్యుండెనై నామకంధ మీదేవువని వీరానచే
నన్ను వేలు నీయనెంచివా! హా! వరమెక్కరా! హా! భక్తిరము

సాక్షాత్తుడై గృహించుచున్న వానాధుని బ్రాహ్మణుని నాకికదిక్కడ
ఉన్నాడని

దర్శన - అది - కాంబోజరాగము.

పోవు పోవు పావ్యతశ్వరా! ఘోరం దీర్చినాధుని బ్రాహ్మ పోవు
పోవు పావ్యతశ్వ భుజంగభూమామహేశ! యీవనమునఁ జేరాకటి
హా నేడ్చి కడలకపడిననాధుని బ్రాహ్మ సతియే దైవమంచునాడు మతి
భూహాచేసియు మాతా! పితరులసహితము విడిచియీ! గతినిదువల
దువలివను ననుగని బ్రాహ్మ ధాన్యశ్రీహారిపుర! ధాన్యజవంచునీ
నా! సీరవములునమ్మి సారె! సారెరునులియుంచుంటిని బ్రాహ్మ!

(అప్పుడు శంకరునివంపున నశ్వినీదేవతలు ప్రవేశింతురు)

దర్శన - అది - కాంబోజరాగము.

అశ్వినీయు యగుడెంచి! రత్నమాలచేతకు నాశ్వ! అశ్వినీ
యునుగుడెంచి! శక్తికాంక్ష గైకొన భూ! మిశ్వరమతునిరక్షించి! శా
శ్వతారోగ్యమొనంగ నాశ్వ! నరతమహక ఇరముననుండియు! భవ
శ్వచలంచు! తులిక నత్కిల బడసియు! మృతశరెల్ల కైన నా
శ్వతదానమొనరియుచారి! బ్రతుకజేయు జాలువరము! పావన చారి
తులైక! చూర్చి! ఆరసిన శాశివెన్నెలులు! విజయిమిల్లుగొల్పు!
మరచి! జేకోశములు ధరశ్రీమో! పునరేర్ప! శ్వకునిసామమును
మనువక! నిరతమున్నరియుచుకొనుచు నిరిగినుండి భూలోకమునకు
నాశ్వ!

ర - (అశ్వినీయులగాంచి, ఆశా! నాకనులకు వియమిల్లు
గొల్పు కేదీప్యమానములగు దేహకాంతులుగల్గి దేవతానంజతుల
నొప్పుచు నాపాలిటి భావంతులవలె వచ్చినవీకే దే నమస్కరించుదుం
టిని. అకటిదే దస్సియున్న యీరాకుమారుని యాకలిఁ దీర్చిరక్షిం
పుడు.

అశ్వినీయులు ద్విపద.

తెలిసెను కనదుని చెవికానిశ్వనము! నలుమడయొను చంద్ర!

శ్రీభక్తసుతుడు! ఇతనికాయువుపూర్వము, మిడినానాటా సతినిమ్మల
న, సంపూర్ణజీవి యగుననిశంకరుం, జ్ఞానమొనంగ, మగనిగా
తేసిరి, మదిలోనెంత! విడుపునా యిడుములు, వెడలంగ, జూ
కడువడినముట్టి, కాంత! యామాట! ముందుసేధపుచితో, ముచ్చ
టవీట! పొందెను సుఖములు, పొలతిరోముమ్మ! నాకలి దప్పులు
నలయించలేవు! ప్రాకటంబునావు, భక్తిసేవింపు, మిడెయిడెవము
ధ, నిచ్చుమంగరము! నడయరైగొని, సఖునిబోషించు!

రత్నమాలికా! యిదియంతయు విధిక్యతమునజరిగె నీనిశిత
విచారినశే! ఇదేనీవీకష్టవారిధి లంఘించి పతితో సకలసాఖ్యము, ల
నుభవించగలవు, ఇదిగో! నమృతమొనంగు నీయుంగరము గైకొ
యాకటి సమయమున నీవతిసోటికందిచ్చుచు, బతినిబోషించుకో
నుము.

రత్నమాలికా! చిత్తము, మీయూర్ధ్వ తిరసావహించి యల్లుచేసెన, ఈ
నాధపుడు సకలవిద్యా వికారదుఃఖగువల్లు వరమొనంగుడు, నాకీయు
వికారమొనరించిన మీనామంబు లెకింగించి నీనులకు బండువన
యుడు

అత్త! వినుమన్నినీ దేవతలము!

అనలాగ్నుని యాజ్ఞనివట, కరుడెందితి మీ!

జననాథసుతుడు గురువు!

ర్శనమొందిన సకలకళల, సంపూర్ణదగుకా!

రత్నమాలికా! మేమన్నీదేవతలము, నీసాక్షిధనంకా శంకరు
డు కరుణించి మమ్మా బంపగా వచ్చితిమి, నీనాథుడు గురునందరత్న
మాత్రమున సకలవిద్యా వికారదుఃఖును భక్త్యసాహసాది గుణంబు
లు గలవాడును నగును.

రత్నమాలికా! ఆవదంబుధిలోమున్ది, యోవలేని!

కష్టమొందెను ననుజూచి, కరుణయనెను!

తెప్పనెక్కించి దరిత్రేర్చి, తిరిరయమును!

సహవా! నాపూర్వపుణ్యమే • మనఃగదమ్ము!
అశ్వినీదేవతలారా! ఆపత్సముద్రమున మునింగి కడు నిమమలఁ
చునన్ను మీశ్వసయమెను తెచ్చునెక్కించి తీరముఁ కెర్పితిరి. ఇఁక
ను ధన్యరాలనైతిని.

అ— ఓప్రేరితకాలికమా! మాకు సెలవిమ్ము మాకాపు
కుఁ బోయెదము.

ర— మీసేవకురాలనగు నాపై నిరంతరముకరుణాయుంచుడు

అ— నంతతానంద పౌఖ్య ప్లాప్తిరస్తు. (నిష్క్రమింతురు)

ర— అహ! నాభాగ్యమేమనబడు. భగవంతుడు దయా
సీతైరక్షించె. ఇఁక శ్రుతి పానల వలనను మృగంబులవలనను భయ
ములేదు. అశ్వినీ దేవతలిచ్చిన యుంగరము నానాథుని నొడి కంది
చ్చెద (అట్లుచేసి)

గీ! ఉంగరంబున నుభయగోలి • యహపిరివిడి!

యంతకంతకు నానాథు • డంబుజముల!

కరణివికసించఁ జేయుచు • గన్నులివుడు!

తెలుచి చూచుచునుండెను • దిశలనెల్ల!

తాగు బాగు నానాథుడంతకంతకుఁ గనులువిప్పి చూచుచుండెం
గావుఁ గ్కాంతకాలను మాతన వర్తిములచే నిండియున్న వటవృక్ష
ము క్రింద నివసించి పతిని బోషించు కొనుచు నీచేనవికాలము వెళ్ళ
బుచ్చెద.

{ ఇదియుల్లండ్ రత్నమాలికా చంద్రాంకురం గానక }
{ గాంచనాపురిలో సింహశేతుడు చింతించుట. }

దర్శన - రూపకము - ఆనాడేరి.

ఎక్కడికి నగిరో నామక్కువ కొమలితయునెల్లు • డెక్క! ఎక్క
రణించాళుడునే నెవరి బాచికొందు మంత్రి! యెక్క! వదనుడు
రతివలె నిరువుడు! మునుచు రనుచు నూహించితి నిది కంటె ము విధిక్వ
తమో. యెఱుగరాదు మంత్రివర్య! యెక్క! ముదిలి గదిగూడి

రాత్రి ముదమునఁ బడఁగిల్లునెల్ల యుకయము లేవని కలమునఁ గది
వెనకినఁ గనుపించె యొక్కఁ బల్లెడు బోధించి తనయ! నతని
పురికిఁ గొంపొయెనో తల్లి దండుల మగుమాటఁ దనయమైనఁ బె
ల్చుకుంటునా యొక్కఁ నతిపతులికుపురకు ముత్తిఁ నంభుటిల్లెను పాశ
వచ్చెనో యతిసుగుణసుఖీలనాడు సురపతి కెదురాడనోపున యొక్కఁ
మతినిల్వడు నాకుఁగవ్వు మాతయెట్లుతాళఁగలదా క్షితివెలసినమారి
పుర న! రేవుని దయలేదు ముత్తి యొక్కఁ

ముత్తి! నాశూర్తి పట్టియగు రత్నమాలికయు నాయల్లుడగు
చంద్రకాంతుడును నెచ్చటకేగిరో యేమిపోయిరో తెలియకున్నది.
ఏమిసేయుదును ఎట్లు తాడును.

మం.— సింహకేతు మహాగాఢా! మీరిట్లు విచారించనేల
కాంకరి వరప్రసాదమునఁగల్గిన మనరత్నమాలికే కొఱవయు నాటి
ల్లడు అదియునుంగాక వరమిచ్చుకొటి దీర సు మంగళిగా నుండునని
బల్కిన కాంకరి వచనంబులంబట్టి చంద్రకాంతునకును గీడుచూడదు
వేయేల! ఆదంపతు లెచ్చట నుంకినను సురక్షితులుగానే యుండును.

ద్వా.— (ప్రవేశించి) గాఢా! జయమగుఁ గాక.

సిం.— ఏమిరా. నమాచారము.

ద్వార.— వీదర్శనమునకై నారద మహాముని ద్వారముకడ
వేచి యున్నాఁడు. వెలువైనఁ బ్రవేశ పెట్టవను.

సిం.— శీఘ్రముగఁ బ్రవేశ పెట్టము.

(నారదుడు ప్రవేశించును)

దర్శన — ఆది — కళ్యాణి రాగము.

నారదమహానివచ్చెను. సింహకేతుకొల్వకు నా! నారదమహానివచ్చె
నారాయణహరియంచు! పేరురమునఁదొళిసి పేరులు బాల్చివేగ నా
కరమున దండవిడుకొని! కాచిన స్త్రీములఁగల్గి! శిరమున జడలుబట్టి
శ్రీహరి! కేవల యనుచు నార! ధరణిలోకిమో! పురమున మెయ
నల్లె! శవ్వకురు మిక్కిలైన కం! సారిసామములు నునుపుచు నా!

సిం— (నారద మానింగాంచి)

క1 వందనము, నేతునూ జన

వందెల్ యీసీతమందు • వసియించి మనం

బంధుగల దిగులు దీవయా

నందముఁ గావించుమయ్య • నారదమానీ!

మనందా! వందనము. మీరీ సింహాసనము వధివసించి నాయంత
రంగమునం గల చింతను దొలగించి నంతనముఁ గావించుడు.

నా— సుభభవ, సుభభవ. (కూర్పుండి) రాజాసీవిచారము
నకుఁ గారణమేమై యుండును?

సిం1 డ1 సంకతి తేకేకహరు • జాయవరంబునఁగూఁతుఁగాంచియుక్కా

గాంతునిఁగూర్చువెంచికళి • కాంతునకిచ్చియుఁబెండ్లి సేసియా!

కాంతనుఁగాంతునింగలియఁ • గానొనరించెయిదేఁడుజాడఁగా!

వింతయొమాయయొయెఱుగ • వీరలఁగానక చింతనొందితిక!

నారదమునందా! సంకతి తేకేకేక చంకావర వ్రసాచంబున నొ
క కూతుఁగాంచి చంద్రచూడార్చ జాడగు చంద్రకాంతున కిచ్చి
వివాహ మొనర్చి యాదంపతుల శయనా గారముఁజేర్చి యదయము
చజాడ నది మేమి వింత మ్మోఁగాని వారియపురు గాన్పింపరయ్యె. అ
చ్చటనుండియు మిక్కిలి చింతనొందు చుంటిని చుత్రిజగ స్సంహ
యలు ఎఱుఁదెలి మరాని జెడ్డియు నుండదు. కావున నాదంపతు లిరువు
రు వెమైపోయిరో యెచ్చట నుండిరో తెలియం జేసి నాచింతం దొ
లంగింపును

నారదుని సీనము.

వినుజైత్యనాయక • తనయులుకల్గితి

జడ్రచూడుండుర • శేద్రధరుని

భక్తిసర్పనసేయఁ • బ్రకృతముగవచ్చి

పదిరెండుదినముల • బాలురీనుఁ

జింత చేసుండుముఁ • శరతి రాయపుగోరఁ

బదియరెండేమల • పడఁగిఁజెచ్చి
 వరిణయమొనరింప • బాలునకాయపు
 పూర్తికాగలదని • పురహాసండు
 చెప్పిన విని నీకు • చిన్నదితనయను
 మోసంబుగాఁబెండ్లి • జేసిరాతిరి
 పడఁగిఁటికిమంత్రి • కొడుకునుబంపించు
 దత్తావృత్తమొఁగించి • తరుణిమూర్ఖు
 ౩. నొందజేసియుగానుకు • డుండుపెల్ల
 నచటనుంచియు • లోపఁగ • నతివత్తెచి
 పెల్లఁజెఱచియుబాలుని • బెనిమిటిఁగను
 మెక్కిగి పతిఁబెంచుటకు వని • కేగినపుడు

రాజా! నీకేవల దెలిసినచోఁ జంద్రయాదున కెమిడినరింతు
 యను భయమున నీకుమార్తె పెనిమిటి నొడివికొని యడవులకేగి
 పెక్కిడుమలఁ బడుచుండె నిదియే నమాచారము. ఇతనాకాళ్లు యొ
 నంగుడు. నేవేగు చుంటిని. (అనివిష్కరించును)

సిం— అహా విద్యున్మాళి విరూపాక్ష వికచలోచనాది నా
 ధానులారా! విశ్వాన ఘాతకుండగు చంద్రమాదుఁ డొనరించి
 మానమును వింటిరా?

మం— జేవా! అదియెద్దియో యెఱింగింపుఁడు.

సిం— ఓవిద్యున్మాళి, విరూపాక్ష, వికచ లోచనాది మంత్రు
 లారా!

దర్శు - అది - నాట.

వినుండి తెలియఁజేతుఁ జంద్రమాదుమోసము విను! మనము
 జంతుమంతయుఁజేకయె దనుజపరినిగురనుఁ గనటమొనరె ॥విను
 ద్వాదశదినము లాయువుగల నినువుపెండ్లిఁజేయ! లోభఁజేసిమంత్రు
 లందఁగా! నాడుకుమారిని నీవలఁచియు జన! నాధుని సుతుపటమే
 కే లోకటికె బ్రహ్మ పరిణయ తరుణిమంతు! విను: బచ్చి నినువు

చంద్రకాంతనాటకము

కడఁ బరిణయమొనఁపఁచె గొట్టుచు దురిత చతుఁడా చనునొనరించి
 నిలితము నారెం శరమునఁ బాపెనఁ బియ్య మదిని నోర్చియును
 మోసగర నియమి పదద్వయముల సాక్షిగా వనఁక రూపి
 మదమణచియుఁ గొనఁ సరవము నుంచిన న్యాయశంకుగఁ బె

ప. — మంత్రులారా! మా మామయ్య చంద్రమామయ్య ము
 గొనఁచిన వంశవతి నాయంతెరంగం బెంతేని వేధించుచున్నది. ఆనో
 గుంకపటుని నీకటమునకు పొటాపొటానిజేరి మత్కర శరభూనిలు
 నాతనినొప్పించుకొనఁగోర్చుముదీరదు. కావున నన్వరమనన నాయ
 పంపింపుడు.

చా — చిత్తము.

(ఇట్లాయత్తిపలుకుబడిన నేనతో సింహకేతుఁడు దాడివెడలులు)

దర్శన - రిక - యమునా కళ్యాణి రాగము.

రంధరంజ మాత్యులారా! మామోదపురికి రంధరంజ మా
 త్యులారా, రయమున నాచంద్రమామయ్య. రంధరంజవరం బనంచి కారా
 గ్రహబంధు శేయునము రంధరం దిద్దిరి భావముననాడు. కొనుగొన ను
 బుమెడలఁచి ధి భస్మముగు సర్వమునకుఁ బరివె శశిమాదుఁ బ
 ల్లుచు రంధర భావ్యుని కీమోది నగర భాముఁడై నట్టి చింతా వర
 భవ్యివరదు నాద సీకడముఁ దలఁచుకొనుచు రంధర.

సిం — మంత్రులారా! యిదిగో మరమామోదపురపు బావి
 మేరకు వచ్చితిమి. నేను మందుగాఁబోయి కొటలోఁ బ్రవేశించెద.
 నావెనుక విక్రాంతు హక్కుగా రంధర. మన స్వయంబులు గోటవ
 లుగట్టి వ్యాపింపఁ జేయుదు. (అనికొటలోఁ బ్రవేశించును)

చంద్రమామయ్య సింహామృతనిజుచి) ఆటవెలుది

చం — రంధరబావగాడు • రంధరసికపము. నభివలించి మీర •
 లనుగుదెంచు! కారణమును • దు • కాంక్షయుబామూర! సురకుశలమె
 రెల్లు • సుగుణవర్ణ!

పాపనాథా! రంధరసింహామృతము వధివసించి (ఆహ్వానలో)

సిం— ఆహ! యోరిరాజ కులకశంకా!
కందార్థము.

ఒరొరి కృత్రిమాధమ! యోరి విశ్వాసదూర యోధుశ్చరితా!
యోరి కృత్రిమముననా! కూరిమినుతః బురిటిలోని! కూనకుఁబెండ్లి!
కేసియు ధైర్య! మాని యోమొండి! మానవమున బంకు! మాని
యించుకనైన నానలేకయెవచ్చి! ననుగౌరవించెద॥ వో న రాధ మ
యితరమునీ! యురమునను నాటించి రుధిరము! బానముగఁ గైకొన
క కోర్కెము! వాయవర యోచంద్రమాడ ॥కూ॥

నన్న ఆహ! యోరిచంద్రమాడా! కపటమున నొకనిపటము
నావికటమున కనిపి వేటొక శిశువునకు నాసురను బాణిగ్రహణము
గావించి యెఱుంగని వానితెఱంగున మదియకుశల వార్తలకుఁగుచుం
టివి. ఆహ! యోరిబాబిశా! నాకర వాలంబున నీయురంబు చీల్చి,
తద్రుధిరంబు పానంబు సేయక నాశ్రధంబెట్లు పాయును!

చంద్రమాడుని సీసార్థము.
ఒసింహ కేతావ్యభి • యోధనుబాధమా
కోర్కెధుమార్గముడవై • కూయనేల!
నుతునికొఱకుపైమ • వరినాధుసేవిరవ
సుతునిచ్చియునుజాని • కతిరయమున!
వదియురెండేకుల • పడఁతి నుద్వాహంబు
చేసిసమమును వి • శేషకాల!

మరివల్కు-వరమిడ • నటుచేసితినిగాని! యపరాధమనఁగ నేల
రా! నీకూర్మివత్రిని! గవటము సేయలేదురా! చపలాశ్మ దీనికేవు! న
మృత్తిజెంపకుంట! నిపుణత్వమున రణము! నిల్చి నల్పేదరమ్ము ॥ఆ॥
ఒరొరి రుధిర పానమత్తా! యేలయీ లింకాఱులు ప్రితకవు.
ఈశ్వర ప్రసాదంబున నిట్లుజరిగె. దీనికి నమ్మించితివేని పామ్మ
తేకున్న యుద్ధమ్ము నకు రమ్ము.

సిం— అహ! యోరి కపట వరాశ్రీపరా! యుద్ధమునకు సిద్ధము కావలయునుగా?

సంవాదదర్శ - అది - యమున రాగము.

సిం— రారాచంద్రమాడు! నిను రణమున బరిమార్తుమూర్ఖ! రా! ధీరతః బల్కెదవు నీమద! తిమిరమణి! యముని జూపెదరా!

చం— పోరాసింహకేతా! యిక్కల బలిపెదవు నా చేతః గూర్జర, నాశరఘాత! లకు! గుండువటుల వ్రాసెధాత! పోరా!

సిం— అహహ! యోరణ భీరువా! నను హతమునర్దువ మానవా! ఇహమునవను! గెలువః గల! యహితు లున్నారెటర తులువ! రా!

చం— దంభ మేలదనుజ! నీ! దర్శనుణి! నానిజ! అంజల భానుజ! పుర! మంపెదనో! వలభో! పో!

సిం— ఇదిగోవేతుశరము! నిన్నిత విడువనుగము! వదల గుహాశీకరము! నిక! వదలుమునద మదము సిద్ధము! రా!

చం— వృధాకౌర్యములేల! యొక! శ్రేణున నవలిల! వధః జేసదఃగేల! నున్న! వాడిబాణజాల! ముల! పో!

సిం— ఇలపెసెరమోరి! పురా! ధీకునిమడిగోరి! నా! య లుకదీరఃశోరి! యొక! యలుఁగునోనమయింతుమోరి! రా!

(చంద్రమాడుచితో యుద్ధముచేసి వానినిగ నొడిపివట్టి)

చం— ఓరో! విశ్వానరూతుకా! యిదే నాచేతఃజిక్కిరి విక! సింధుపోగలవు! నివొచ్చిన మోహంబునకు నాశరంబుచే నీకరంబ దుగించి యవసీకలంబునఁ గూలవేసెద (అని నజకఃబోవును)

మం— శుచి! శాంతింపుడు. శాంతింపుడు. మన కళ్లు మాలికా చంద్రకాంతులు వచ్చువఱకు నీ తుచ్చుని గారాగ్యవ బద్ధుని శయించుచు కాళ్లయొనంగుడు.

సిం— భటులారా! విశ్వానరూతుడని యాధరణు

అలాడబెట్టి యి తొకరంబును నీవర్త శృంఖలలుదగిల్చి గారాగ్న
మానకానికేముటకు నువ్వుగోరి దొడ్కొనిపోవుడు తవయవడు.

భ— చిత్తము మరలపోదా!

శి— మంత్రీ మరణముగూడ మనపురికేగువము రమున్

[అని యువకుని నొప్పుమించును.]

కాంచనాపుర కాగాగ్నిపాంబుల చంద్రమాడుడు పోకేరించును

వర్ణ - అని - ఫీల్డ.

అక్కటా యాబందిగెంబున! అక్కరలే నివసింపుకొన్న దునీశ్వరా!
అక్కటా! కమలము విడిచి యిప్పుడా! రక్కసులు దొరయిట్లులఁ జేసెను
నీశ్వరా! సుతూకతాయువు పూర్ణమగునని నీతిని నమకూర్చితినిగాని
యీశ్వరా! యీ! గతిని గారాగ్నహమువందు! వెతలఁజెందుమనని
యెటుంగ నీశ్వరా! నాదీకాలింబులీ దు! రావనలకు నహింపకుండ
నీశ్వరా! నేఁజేసిన గతజన్మకలువము! చెలఁగియుండు వేధింపదుండ
నీశ్వరా! మత్తకా మరకములు నీమలు! మఱిమాటి బాధించుచుండ
నీశ్వరా! అని! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ!
యీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ! నీ!

అయ్యయో! దైవమా! యాయంధకార బంధురంబగు బంది
గంబునఁగల్గి కీటక బాధలకు లొనై యెటుల నివసింపను? దు యందు
అటు వెంటి వెలికి బాటిపోవువమన్న నెచ్చటను మార్గము గానరా
దుండ. కావీర్యద్య సాహాయ్యముచేయి వెదకి... చెద... అనివెద
కుదు దొకగనామిను చేరినదండఁగక్క అని! గోమనాయకవృద్ధము!

గీ! అచటోపు లగ్నం బెదు • దైవ గతిని

దిగ్గం గవాక్షంబు దొరకెరు • దీనియిరువు

బాలకీటకు నాభుజా • శక్తి విజిది

బాదులొక్కవఁ • నెచ • భ్రామునీను

అక్కటా! యీన చిత్త మెదులై పోలిని నేను నూర్చుమునకై వెదకు
నంద సీగవాక్షము నాహింసములకు లభ్యమయ్యె నిక నానుకు

దెలియకుండ నాభుజా బలంబున నియునువ జాలకలు విడిచి యీ
మార్గమున సరణ్యమున కేగెద. (అని విడిచి వెలికివచ్చి) అయ్యా!
యాచస్వదేవి! అరక్షక భటులెవ్వరును మేల్కొనలేదుకదా! శేష
శేషు. ఇదేసమయము. సేవికఁ దప్పినఁ జెప్పుగలుగును కావున న
రణ్యమునకుఁ బరువడి పోయెద. (అని నిష్క్రమించును)

(అరణ్యమున నాకుకొందుచు చంద్రకాంతఁడని ప్రవేశించుట)

దర్శన - అది - శంకరాభరణ రాగము.

అకుకొందు నాకుకొందును. నియడవిశ్రానే నా! అకుకొందు నా
కుకొందు! నదవిశ్రేడి కూనలతోఁగొనఁగిగంతులిడుచుమిగులు! వేమక
తోడ నేనిచ్చి 'దాడు' పెద్ద పెద్దవండ్లుకొఱును! వృత్తాగ్రము ల! నొడ్డి
కతో నక్కనేర్తును! వాద్దలెప్పినచ్చితిననిమా! యమ్మనన్నుఁదిట్ట
కుండ! ముద్దులొసఁగి యామెమనసు! ముందుగాఁ గిరగింపనేరు
"నాకు! కొనికొందు! గోసికొందును! జక్కనిననలు శో! వాసిగాశో!
మోరిపురని! వాసచింతా పీరభద్ర! జానవరదునిసాక్షిగామా! తల్లి
యిటుకురాకమునుపె "యాడు"

అహ! యాభుజాగ్రమున నెంతచక్క! నిపండ్లున్నవి! నేనిప్పువావృ
త్తుమొక్క మామమ్మ రాకమునుపే తప్పక కొనికొందును.

(అని చెట్టెక్కును) -

ర - (ప్రవేశించి) నం! దర్శన - అది - బాసవ

ఎటులు బోరివి! నానా! యెచటనుంటివి! రేటుకున వనువిడచి నీ
వే! రేయపులెక్కితివి!

చం - దవ్వపొదునా! నేనీ! చాలవిడుతునా! యివ్వమునఁ
బండ్లుకురా! నిటురోయవలెనా!

ర - రాకుమారకా! యిటులు! రాకుమెంటిగా! భీకరవని
యిట్లు కూరిరమ్మగము లుండుగా!

చం - రామ్మ! విను! ఇయ! మందకెప్పుడును! నిమ్మహిశో
మోరిపురా! దీక్షితుండఁగను!

అమాత్ర (అర్థోక్తిలో)

ర— రాకుము రాకుము నన్నమ్మాయని పిలువకుము.

చం— ఏమని పిలువను?

ర— రత్నమాలికాయని పిలువుము.

చం— అవ్వు యోగ్య! నేనంత పొడుగు చలుక శ్రేణు. కొంచెము కొంచెము నా జెప్పిము.

ర— ర - ర్న - మా - లి - క

చం— ర - ర్న - మా - లి - క

ర— రత్నమాలిక

చం— నేనంతపొడుగు చలుక శ్రేణు ఊ - ఊ -

ర— పొనిమ్ము (ప్రియాయని పిలువుము.

చం— ఏమని?

ర— ప్రియాయని.

చం— ప్రి - యా - ప్రి - యా - ప్రియా

ర— అహ! నానాధుడు ప్రియాయని పిలిచెడు ప్రభవము నెట్టికిగదా సంసారిస్తమెవడి. రాకుమారా! నన్ని వ్వుడు పిచ్చు నేపిలువుము.

సంవాద దర్శన - అది - మలయమారుతము

చం— ప్రియనిన్న నీవొసరినట్టి. ఫలము! రీయరాదల తిండుగొట్టి! (ప్రియ)

ర— అటువంటి ఫలములిచ్చోట! శేవు! అరగించుమివియ్యా పూట నాథా! (ఆ)

చం— ఇవినాకక్కరలేదు నయ్య! పోయి! యవిమేనేగదెచ్చి యిమ్ము! ప్రియా! (ఇ)

ర— ఇట్టిచట్టుబట్టుటోకు! శేషి! నిచ్చెద నాకుకొనుటకు! ఓయి! (ఇ)

చం— శ్రేణిగోన నాదనమ్ము! గజము! గూడియా! (క)

దు నిమ్మ, పిరియా 1 రే!

ర— గవమెట్లు చెచ్చియిడఁగలను! నీకు కామిత మీ చేర్చ
శ్రమ! ఓయి 1 గవ!

చం— అట్లయినఁ గరికొఱకుఁబోయి తెచ్చి యాడుకొం
దును బవలురేయి! పిరియా 1 అ!

ర— అయ్యో! వటుబోతుమయ్య! మారివు! రాధీకుడే యి
చ్చునయ్య! ఓయి 1 అ!

చం— ఓయీ! అడుదాన నైన నాయెద్ద నిట్టిమంతుపట్టు ప
ట్టిన నేమికార్యము, భ క్తజనరక్షకుండగు నానర్హ్యకృతుండే సీరిక
రీతీర్పఁగలదు కావున పట్టువదలి నాకోడడ బాయకుండుము.

చం— గీ॥ నాదుకోర్కులుకీర్పక * నన్నువిడువ!
కిప్పుడిమందలించెవ * వేటికిబిరియ!
మనమునివసించుటకునిట్టి * వనమెకాని!
వేటొకయునికియుండదే * వేడ్కనుండ!

పిరియా! మనము నివసించుటకీ యరణ్యమేకాని యితరస్థలం
చేరవ శ్రదావేది!

ర— గీ॥ కారణాంతరమునన్నిటి * ఘోరవిపిన!
మునకునికొదొడుకొనివచ్చి * వనటఁబొందు!
చుండవలసెను; నిశ్చయ * ముందువురీతి!
నేగవలెనుకువిద్యనే * ర్పించనివుడు!

ఓయీ! కారణాంతరమున నిన్నిటకుఁ దోడ్కొనివచ్చి బ
హుదుఃఖము లనుభవించవలసి యిరమనముండనేల! ఒకపట్టణమున
కుఁబోయి యచట గురువుకొద్ద నీకు విద్యాభ్యాసముఁ జేయించవలె
ను. కావునఁ బోవుదము రమ్మ.

చం— అమ్మా! కాదుకాదు. (పిరియా! గురువనగా నెవము)

ర— విద్యఁజెప్పవారు.

చం— అట్లయివ నాదుకొనుటకు గురువుకొద్ద నేనుగూ

గున్నట్లన్నవా?

ర— అక్కడ శాస్త్రములతోనే యాచుకోవలయును

చం— ఆవియెన్ని?

ర— అటు.

చం— అయితేంటిని నాయన పెంచుచున్నాడు కాబోలు ను. మనమా గురువునొద్దకుపోగానే యాయూరింటిని, దత్త గాములతోని యాచుకొందును. కావున ద్వితీయముగ రమ్మ పోవుదము. (అనియిరువురు నిష్క్రమింతురు)

కాంచీనగరములోని పాఠశాల.

(పంతులవారు బాలురతో బ్రవేశింతురు)

దత్తు — అది - పూరికళ్యాణి రాగము.

పంతులవారు వచ్చిరి! పాఠశాలజేర! బం! పంతులవారు వచ్చిరి! బడినున్న బాలురతో! సాంబేముగా నకల! శాస్త్రములను గల పెను 'వం' చదువురావట్టి బండ! సాములవరిలే? పదిసార్లు విశదపరచి! పాఠము తెప్పనట్టి 'వం! ధారుణి మోరిపుర! ధాము దైవట్టి చింత! పిరభద్ర వరదుని! వేమచు బాలురతోడ! బం!

పం— ఓయీ రాజుమారా!

రా— అయ్య.

పం— ఓయీ మంత్రీమారా!

మం— కు! అయ్య.

పం— వేంకటేశ్వర్లు!

వేం— అయ్య.

పం— నారాయణ!

నా— అయ్య.

పం— సిద్ధయ్య!

సి— అయ్య.

పం— గోవింద!

గో— అయ్య.

పం— శుదినమందలు బడికి వచ్చియుండిరా!

సి— మొదటబోయి రావేదండి.

పం— వెధవని కట్టిరీసుతురండి

గోవింద అండ సిద్ధయ్య (నిష్క్రమింతురు)

పం— రాజుమారా! మే! నిపాకమప్పగించుము.

రా— శ్లో॥ శంఖురీతః పశుపతి శ్చివశ్శూలీ మహేశ్వరః
ఈశ్వర శ్చర్యయీశాన శ్శంకర శ్శంభో శ్శిఖరః
పం... మంత్రిమహారా! నీపాదమవ్వగించుము.

మం— శ్లో॥ ఉమాకాత్యాయినీ గౌరీ కాళీ హైమవతిశ్చరీ
శివా భవానీ కుద్రాణీ శర్వాణీ సర్వమంగలా॥

పం— వేంకటేశ్వర! నీపాదమేదీ!

వేం— శ్లో॥ విష్ణుర్నారాయణః కృష్ణోవైకుంఠో విష్ణురశ్రీ
వాః దామోదరో హృదీశేశః శేకరో మాధవస్వధూః

పం— నారాయణా! నీపాదము!

నా— శ్లో॥ అమరానిర్జరా దేవా స్త్రీదళా విబుధా సర్ప
రాః సువర్వాణా స్సుమనసా స్త్రీదివేశా దివాలసః

పం— సిద్ధమూ!

వేం— అదిగో మొద్దబృంహి యీడ్చుకొన్నానాడే.

(అంతటసిద్ధయ్య, గోవిందూడు మొద్దబృంహి పోవేశితురు)

పం— ఓరీ! మొద్దబృంహి! యీచేరబడికి రానికారణం

దేవు!

మొ— (చెట్టమూలక సమలుచు) పంతుగోరుండి యీ
యాలుండి మాయమ్మండి చెట్టమూలకమ్మండి పెండలకాడే మా
ళ్ల కాడికెల్లమందుండి.

పం— ఓరిపెసవా! బడిమాని మాడలను గాయకమంటివా?

(అని కొట్టును)

మొ (చెట్టమూలక సమలుచు చెట్టమూలక లిల్లూడుము
కొనుచు) లేమండి బాబూ లేమండిబాబూ చెటుగట్టతింటా బల్లోకి వ
త్తున్నానండి. యీల్లిదద్దురుఒచ్చండి కూం తెట్టమన్నారండి. పెట్ట
సంటి యీడ్చుకొచ్చారండి.

పి. అండే గో లేదండి గోళి లాడుతున్నాడండి మేమువె
ళ్లి రమ్మంటే యిల్లాచెల్లె తున్నాడండి.

పం — వెళ్ళవా! గోళిలాడుచున్నావా! నీపాఠమప్పుగించు.

మొ — యో! కష్టరోన్య జలాబాట! నీనాకీ జగవంధనో!

పం — వెళ్ళవా! పినాకోరా (అనికొట్టును)

మొ — [నీడ్చుచుచు] పంతులుగారు పంతులూరు కీనాకీ

పం — ఛీ! వెళ్ళవా! పినాకోరాను [గట్టిగాబాడును]

మొ — పినాకో.

పం — ఈపాటికి చాలించు... సిద్ధయ్యా! నీపాఠము?

పి — రాకున! కోణకప్పరయ్యా.

పం — కోణమ! కృష్ణాత్ (అనికొట్టును)

పి — కోణమ! కృష్ణాత్.

పం — అట్లుచదువు గోవిందా! నీపాఠమప్పుగించు.

గో — యో! యన్యజ్ఞాన దయాసింధూ గోదదాటితే అదే

పంకో.

పం — ఛీ! నేడిసినావు. ఈపాటికూడకో

[అంత రక్ష్మామూలిక చంద్రకాంతునితోఁ బ్రేక్షించును]

ర. — దర్శన - ఆది - శుభసావేరి

తెలుపరమ్మా! గురువు - రియనిశిఁ || డెలు! తెలుపరే యుపాధ్యాయులు వాడుచో... ని వేల్పు తెలులారా! యావట్ల గరుణించి... తె ఉరుగరకాంతిచే! నొచ్చుకుత్తియ తరుణులారావిద్యా! గురువుగారున్నతావు || డెలు! అనిశము ధనముచే నభివృద్ధిబొందు వెళ్ళి... మనితలారా గురువు! వారున్న యునికీనాకు || డెలు! పాసిగమోరిపుర! వాసునిచేడుశూద్ర! భాసురాంగులారా! పంతులవారియిక్క... || డెలుప!

రాకుమారా! మనయదృష్ట మేమనవచ్చును?

గీ! వెదుకఁజోయెడునోపధి, పదములగును!

దగులుకొనునీతినిదెమన, దాచులోన.

పాఠశాలయుండును, బాలకులకు.

విద్యః శిష్యుః గురువుండః • వేద్య-తోడః

ర— రాకుమారా! అల్ల జేపాతశాల. దానియందుబాలురకు విద్యచెప్పుచు గురువుగారు నుభాసీనులై యుండిరి. కావున నిన్నుచ్చట తుఁగొంపోయి విద్యార్థమై గురువుగారి కొవ్వగించెద రమ్ము.

చం— నకువుమువ్విమా! శిష్యువును గురువును నమిపించి

ర— ఈ గురువర్తమ మీమ్ముదువద.

నరసింహములకేను శరణు • శతమఃసోమద్రుక్షా!

గరుడాను సేతని విద్యా

పరిపూర్ణునిఁ జేయుఁడయ్య • పండితవర్యా!

రత్న— అయ్యా! మీకిదే నమస్కరించెదఁ గరుణించి మీ బాలుని నకలవిద్యా విశారదుని జేయుఁడు.

చం— అమ్మా! నియ్యవ్రాకార మీబాలుని నకలవిద్యా విశారదుని జేయుదుమగాని నీనామధేయమునుఁ దెల్పి నామీనులఁ దనియ జేయుము.

రత్న— అయ్యా! నాశేరు రత్నమాలిక.

చం— ఆచిన్నవాని చేరేమి?

ర— చంద్రకాంతుఁడు.

చం— రత్నమాలికా! మిమ్ముఁజూడ నాకళ్యాణంబ మును యించుచున్నది. ఈబాలునకు విద్య వచ్చునటకు మీరుమాయించి వనింపుడు. రంధ్ర పోవుదము.

ర— చిత్తము గుహ ర్తమా.

చం— ఓశిష్యులారా! మీరీ దినమున నిండ్లకుఁబోయి రత్న మెందలకడరండు. నేనురత్నమాలికా చంద్రకాంతులను మాగ్ధహము నటఁ గొంపోయి వీరికిఁ దగిన పమపాయములొనర్చి వచ్చెద.

బా— చిత్తము (అనికొండకు పోవుదును)

[రత్నమాలికా చంద్రకాంతులతోఁ బంతులవారు నిష్క్రమింతురు]
[రాజకుమారుఁడు రత్నమాలికను మోహించి విరహపదులు]

రా— సఖా! మంత్రీకుమారా! మనపాతశాల కరుడెంచిన పాటబాధరి నీక్షించితివా?

మం— ఈక్షింపకేయి! యాయుంఁపరాక్షి సౌందర్యము చూపజెందముల హరింప నుద్యమించుచున్నది.

రా— ఆహాహా! మంత్రీకుమారా!

జద్వ — బల్వ — యమునా కల్యాణి.

ఎన్నఁదైనఁ గంటిమేక్షయా! వన్నెలూడిఁ బోలునన్నవ 'నెన్న! నన్న పాంగి సాబగుమానుని సత్తిరతిని దిరస్కరించు 'నెన్నఁ! కచ ములభుదండ్లు! చెలి! కనుబామలమిండ్లు! కుచములు నిమ్మపండ్లు! ల కుండరదన పైనుండె నాకండ్లు 'ఎన్న! నాననంపెగ నుమము! చెలి! నడుముగగన నమము! హానమందుచోకాకము! ల యలివ నడక హంసగమనము 'ఎన్న! మోముచందుర్చిబోలు! చెలి! మోముపగడము పేలు! భామకనులు మీలు! సాన! పట్టిన వజ్రాలుగోర్లు! ఎ! పాసిగా శీ మోరి! పురవాసుని మదిఁగోరి! య! భాసురాంగి! జేరి! నా! వాంఛఁ దీర్చుకొందువారి! యె!

న— అయ్యారే! యాయన్న వదిన్న సోయగంబెన్నఁ జతు ర్మునికై న దుస్సాధ్యముగదా!

మం— దేవా! చతుర్ముఖుడత లేల! నవాసక్రిముఖుడగు నాది శేషుడు నహిత మెన్నఁజాలునా?

రా— నీ! కవశాఁగితనుకాంతి • కెవగాక కొమ్మింద్రుడు

మబ్బులదాగుడు • మనలుచుండె

నఖముఖ ద్యుతితోడ • నరిగాక చంద్రుండు

కౌము ర్మగ్గుగఁగాంతి • నిచ్చుచుండె

శుభవాని మృదువాక్క • లకు నొడిఁగొయిల

కోయనిహాసెను • గుజమునెక్కి

లింబోష్ఠియనుగాధ • రంబున కెవగాక

చరితముద్రకట • బులియె బహుదా

గీ॥ యానరోరుహనయన చే • హాననవచా
నాథరములయందము పెర • యతివలకును!
గలదె; యాచెలిశోరతి • గలయకున్నె!
మనుమనే యొక్క-క్షణమైన? • మంత్రీపురగి!

అదియునుంగాక.

క॥ మరుడురువడి శరణాలము!
లురమున గురిఁజేసివేసె • హమ్మనియింకే!
కరశిందాళుమఁ జెలిశో!
మరుక్షేరిం గూడకుండ • మంత్రీకుమారా॥

అమాత్యనందనా! కందర్ప శరపీడితలగు నాడెందం బాయందు
ముఖ పొందునకై తొందరఁ జెందుచుండ నిశ నందేహింవక మనకా
సుందరాంగి లభించు నుపాయ మూహించుము.

మం— యువరాజ వరంపమా! యోకించుటకేమున్నది.
చెందలకడ భుజించి మనమా మందయాన వంచరించు నందుగొందుట
వేచియుండము. పిమ్మట నెద్ది గోనిబునికై యాయన్ననమిన్న తెలువ
లికివచ్చును. అంత మనమా సుందరాంగి నొప్పించి పొందవల్లుటకు
నందేహములేదు. రమ్మప్రొపుడము. (అనియరువురు నిష్క్రమింతురు.)
[తిరిగి విభల మహారథులై ప్రవేశింతురు.]

రా— మంత్రీకుమారా! సిద్ధాహారములు విడిచి యెన్నిదిన
ములు గాచియున్నను మనకా నన్నతాంగి లభింపకుండ నిక్క నెట్లు
తాళుదును?

మం— దేవా! సత్యము సత్యము. ఆచెలి గురువుగారిల్లు విడిచి
వెలికివచ్చుట బహుమస్తరము ఐనను నా మదికొక్క యూహ
స్ఫురించుచున్నది. అది పలుపడునని తోచుచున్నది.

రా— అయ్యో! అలస్యము చేపెదవేల? ఏదీచెప్పచెప్పు.

మం— దేవా! వనవిహారమిహచేఁ జంద్రకాంతు నిరణ్యము
నకుఁ గొంతయి ముచ్చటనొస వధింపము, అటుపడట నాపాఠ

రక్షమూలిక తెలిసికొని నిజమరణోపాయ మన్వేషింపుచు నందేని బోవుచుండును. అప్పుడు మనమామెను వారించి ధైర్యముఁజెప్పి యెట్టకేంక నామెను వశపఱచు కొనవచ్చును. నందియుములేదు.

రా— భాగుభాగు. నీయోజన కార్యానుగుణ్య మైనదియే.

కాపున నీవుపోయి చంద్రకాంతునిటకుఁ దోడ్కొనిరమాత్ర

మం— దేవా! అదిగో నేజోవనక్కఱ లేకయే చంద్రకాంతుఁడిట్లు వచ్చుచున్నాడు.

[చంద్రకాంతుఁడు బ్రవేశించును.]

రా— అహ! యేమి మనయన్వృప్తము... ఓయీ చంద్రకాంతుడా! మేరీ దినమున సరణ్యమునకు విహారాగ్ధమై పోవుచుంటిమి. నీవుఁగూడ వచ్చెదవా యేమి?

చం— నాకరణ్యమునఁగల విచిత్రములు చూపించినవో వచ్చెదను.

రా— చూపింపకేమి? నమస్త చిత్రములను జూపించెదము. రమ్మ పోవుదము.

చం— నడువుడు.

దర్శు - అట - ఆనందభైరవి.

నడచిపోయి రక్షవికల్పము శశికాంతునితోడ ॥౪॥ ఆడవిచిత్రములను జూపెద! మంచుఁజెప్పి చంద్రకాంతుని! గెడపడలచి రాజసుతుఁడు మంత్రీసుతుఁడు సంలేసంబున 'న' తలఁపులు నెఱవేరె ననుకొనుచు! నాకాంతుకమున! దారిద్ర్యము మజలుఁగాంచుచు! బలిమినే బాలకుని జంపఁ! బాపమంచుమదిఁ గలంగక! యిలను వెలసినట్టి మోరీపురినన్వికై నను వెఱువక ॥౫॥ [ఇట్లరణ్యమునఁ బ్రవేశించి]

మం— ఓయీ చంద్రకాంతుడా! యీయరణ్యమునఁ గల చిత్రములఁ జూచితివా!

చం— లేదులేదు మీరవానిని వేఱువేఱుగాఁ జెల్పి చూపిం

రా— ఓరీ! ముందీచిత్రమును జూడుము.

క॥ అరయము వటభూజుండిది

నిరతముభూకంబులిచట ॥ నివసించునుభూ!

వరునాళ్లు భటులుబోరుల

శిరములనటికెరువధ్య ॥ శిలయదెరుజ్జా!

ఓరీ! ఓరీ! యీమట్టిచెట్టును నీక్షింపుము. దనియందు భూ
తచక్రిత విచారరాక్షస గణములనిశము నివసించి యుండును. అది
యునుంగాక, రాజాజ్ఞ చేతదప్పరులం గొనితెచ్చి వారిరంబి వ్రేచే
శంబునఁ దటారులు నఱుకుచుండును. అదిగో నార క్తమగు వ
ధ్యశిలంగాంచుము.

చం— శివశివా! వాటివంటి పాపప్రదేశ మెందుకుఁ జూ
పించితిరి?

మం— ఓరీ! నీకుఁజూపించు దలఁచియే చూపించితిమిరా.

చం— అయ్యో! ఇందుకుఁ గారణమేమో తెల్పుఁడు.

రా— కారణమున కేమిగాని నిన్నటకుఁ దోడ్పొలివచ్చిన
వందులకోర్కెయెఱుఁగుదువా?

చం— అన్నలారా! వనవిహారమువకుఁగాదా?

మం— వనవిహారమునకుఁగాదు సీప్రా నంహారమునకే
నివచ్చితిమి.

చం— అయ్యో! యిట్లుకలివముగూడ బల్కెదరే! అన్నలారా
రా నన్ను నిరంతరము నొదరునివలెఁ జూచికోనుచుఁ బరిహాసముగా
నిట్లువల్కువచ్చువా?

రా— ఓరీ! పరిహాసమునకుఁగాదు. నిశ్చయము నన్నువ
ధించుటకే గొనితెచ్చితిమి. ఇదిగో! నిర్భదములఁ జూచికోము.

చంపాద దర్శన - ౧౦ - నాటకరంగి రాగము.

చం— నన్ను పంపిన లాభమేమి! చూడు నన్ను! అశము
నన్నుచూడఁగలవలెయగును. ఇందు నీవదిరాదము.

హించితీరి నను॥

రా— నిన్నుఁజంపక విడువమోరి! మేము నిని నిన్నుఁజంపి మే
 నుని నిన్నంశయముగనీ! జనని నింతటిసుండి! యన్యుభవింతుముకోరి
 నిను॥

చం— మాతల్లిసనుభవించిన! మీరు మా! పీఠితోనను
 గన్న! మారవలెసీభరణి! నేతల్లి కడుపార! వేళకన్నముఁబెట్టు మా॥

మం— ఇటువూడ యముఁజే వడ్డించు! నన్న మీటు! న
 టువగను మిడిగొని! వాడి యడిదములతో! దటుకునయ్యించి
 మములాపుకుఁజేచ్చెద మీటు॥

చం— కీ జేమచేసినయ్య! మీకు గీజే! వాడియెనన్నింత
 బలవంతముగమీరు! వాడియడిదములతో! వధియుంపఁ గలచితి॥ కీ॥

రా— నుకువకు నీతులిచ్చొట! మాతో నను! వ్రేడమిలో
 శ్రీమోరి! పురమేలు కరకంకు! నడుగులపాక్షిగ! విడువమురా మా
 థ నను॥

ఒకరి చంద్రశాంత! నీవుమాకు నీతులు గణపక యీవ
 క్యలై నెత్తుము, నీశరంచిజే మాకరవాలముల కాహారము చే
 సెనము

చం— అయ్యయో! అన్నలారా! దండము దండము. బాల
 కండనగు నాయందు! గరుణించి ప్రాణములఁజీయక రక్షింపుడు.

మం— ఓరీ! యిమ్మిక్క! బ్రాహ్మాలక యీవధ్యశిలై నె
 త్తుము. నిన్నివ్రుడేయముని కర్పించెదము.

చం— క! మాయమ్మ నన్నుఁగొనక!

పాయదబ్రాహ్మిమ్మ! బహువిలపించు॥

ఓయన్నలార! ననితే॥

నోయో! దుఃఖంబువానఁ బోనిండుదయ॥

అన్న నా! నన్న! మా మాయమ్మ మిక్కిలి విచారించుచుం
 దును. నేనోయి యామెముఖమువా పెదవ్రయముంచి ననుభవ నిండు

రా— ఓరీ! డింభాళా! పిల్లననికె సంతోషము మేముచేయవలయుగాని నీజీవితచేయగలవు! ఛీ! వదరక నిలుపుమారా తలువా.

చం— గీ! కటకటా! మేనువదలకును. గాలుసేతు!

లింతుకై ననువళముగా. తిప్పుకునొట్టా!

వడియిగిరియొక్కమూలన. నుడువజాల!

కున్నవకజంపధరమూ. యున్నలారా!

అయ్యయ్యా! చింతలారా! పోయితిరా! కరీరమెల్ల వదలకును నోట మాటారాకయున్న నాయుండుం గడుచించి చెప్పింపక యిట్లుదంపబూనుట మీకు ధర్మమగునెదనా?

మం— ఓరీ! బాలాళా! నీవెంత తోడ్పెట్టినను నీయెడ మాకించు కయ్య గనికరము పుట్టకు. ఎందుకెట్లదవు?

చం— ద్వివిధ కటకటామీడింత. కాజ్యమే. కటికి వాడై నమ్మ. గములనుబట్టి. చంపనొల్లకనమ్మ. చంపినవాని నింపుగాఁగొనివికళి. యింపుచునుండు. పట్టివానికెదవు. లండునక గరుణ! పుట్టగా మీకేల. పుట్టకుండెనొకొ! పకలరాజధర్మ. సరణులెచ్చింగి. వికసితహృదయాలై. విడువకయిట్టి. భూరకృత్యము నేయు. గూడునటయ్య! కారుణ్యముననన్ను. గనిపెంచుమార! నారభివచ్చెద. నతివై శ్రమగను. గూరిమి. బంపుడి. కోధంబువిడిచి.

దయాభూతారా! బాలకుండనగు నాయుండమీకుదయ కాజెందెనా? కటికివాడు సహారము చేవముగల మృగములను పంజర యితరులు చంపితేచ్చిన వానిని. గొని విక్రయించు చుండనే? కటకటా! రాజధర్మములు సర్వవైఖరిగయు నిటువంటి భూరకృత్యము నేయుట తాదంబుడిలిరి. ఇక రేవేమి నేయదువు? ఇనను మాయమృత్తి నొకసారి చూచితచ్చెద. కరుణించి నెలవొవంగుడు.

రా— ఓరితులువా! మీయమ్మనుజూచి వచ్చెదవా? నీమాయలు మాయొద్దనా. చెల్లుట! చుంతి! నీవీతని శిరంబు వంచి వట్టుకొనుము నాకరవామమున నీతనిశిరము ధరారలమున. బడున్నట్లుగా నొ

కృ-చేట్టున నతి కేదను. ఇంక జాగుసేయకుము.

మం— చి త్తము. (అనివంచివట్టుకొని) రాజకుమారా! యిదిగో వంచివట్టుకొంటిని శీఘ్రముగా నలకుము.

చం— ఈయమకింకరులు నన్ను విడుచుట యబద్ధము. అన్నలారా! రక్షింపుడు రక్షింపుడు. మృత్యువుతోటఁ బడనున్న నన్నొకసారి యనుగ్రహించి దేవుని బ్రార్థించుకొననిండు.

రా— ఓరీ! అట్లయినశీఘ్రముగ దేవునిబ్రార్థించుకొనుము. మోతీ! యీనమయమున నీతని నొక నిమిషము విడిచిపెట్టుము.

మం— చి త్తము. (అని యట్లుచేయును)

చంద్రకాంతుని దేవహారము.

హరహర! యభ్యుకేళ! • యంబుజార్చిత! గిరిశ!
మన నర మానిరొత్త! • సూర్య చంద్రాగ్ని నేత్రా!
కరుణనక బ్రోవుమాలి! • కావల్ జాలి దూలి
వరమ దుర్మార్గులివుడు • పట్టి చంపెదరు చూడు.

సుగంధి.

కాలకంఠ! నామదేవ! • కామ సంహర! భవా
భాలసెరి! భక్తివామ! • పార్వతీశ్వరా! శివా
బాలకుండ నన్నుబట్టి • బాధసేయదున్న యీ
కూశల్యశించిపోవ • కున్న నిల్వఁ జాలరా.

హా! పరమేశ్వరా! వనవిహారమునచే నన్నీదుర్మార్గులు కొనితెచ్చి నిర్దేశకుకముగఁ జంపనిశ్చయించి యుండిరి. కావున నివేదికని వేయఁచుంటి నీకే. గిరుణించి రక్షింపుము రక్షింపుము.

అశరీరవాణి— ఓహో! చంద్రకాంతుడా! నీభక్తి మెచ్చితిని. ఇంకనావర ప్రభావమున మహాబల పరాక్రమ సంతుండవై నీల్లుదువుగాక ఇదిగో నీయడిదమును బరిగ్రహించి నిమ్మచంప బోయెదనున్న యాదుర్మార్గుల సంహరింపుము (అనునంతలోఁ దేనుకయొక భక్తియు వడును.)

చంద్రకాంతనాటకము.

53

చం— అహ! భగవంతుడు కరుణగలవాడై వరంబొసంగి నాకుందొక ఖడ్గము వడ్డచేచె. ఇతని ఖరానీ గైకొని యాదుష్టుల బరిమార్చెన (అని ఖడ్గమునుబట్టుకొని) ఏమి! ఈ ఖడ్గమును స్పృశించు గానే నాకధికబల ధైర్యములొదవినవి ఇతనా కేకొంతయులేదు.

ఓరోరి పరివ్రతా మానభంగ కారకులారా! యిప్పుడెందులోయెదరు. కంఠార్థము.

ఓరోరిదుష్టులారా! ధీరతనముచింపవలసిః * దెచ్చితిరికేమి! కోరికలు దీర్చికొనుటకు! రారందో కూర్మలారా! రయమునమిమ్ముల బంపెదయమవు! రమునకు నిజమ్ము! భయమున మిమ్మొనగ! బ్రతిమాలిననువినక! వ్యయముగా ననుచింప! నమకట్టివైదగిరి! నయముద్వయ వైదురగిగరి! నటక బూనినమిమ్ము సారవ! నయనుచడ్డమువచ్చిగానిక! బయనమగుడోపావులారా! రయ!

ఓరోరి బాలహత్య కారకులారా! మిమ్ముకనిమిషములో యమ పురమునకనిపెద. నశ్వరమ బయలుదేరి యుత్తమునకు రండు.

రా— మంత్రికుమారా! యేమిది! తొండ ముదిరి యూనరవెల్లి యయినది?

మం— రాజా! యంతియేకాదు. గొట్టెపిల్ల చూచుచుండవలసి నే పొట్టెలుయినది. ఇత యనకుఁ జిక్కునట్లు తోచదు.

చం— ఓరీ! గొట్టెపిల్లనే భక్షింతురుగాని రండు. కంఠార్థము.

ఖలులారా! రాజమూలను వదిలిరా! యిదిగొఖడ్గ * వనితనుమిది! యిలజనులు మ్రోచులెంపిలి! సలలితముగఁ శత్రురండు! సంతోషముగను దీనితోఁ బొందువల్ల మీరితను! కాంతలవలచి యాకరణ సాధుచనుల! జంతల నొందివశేసెను మిముఖడ్గ! కాంతలైగఁగణేసి భువిలో! గాంతునే! బ్రహ్మలిఖి! హంతకాధికులారా! మీ కిదే యంత్యదిన ముచెంచెరండీత! నం.

ఓరోరి దుర్మార్గు ప్రవృత్తులారా! మీరీ * ఖడ్గకాంతతోఁగూడ

ముఖముగాని రంభు, త్వరపడుదు.

రా— ఓహో! మంత్రీ! యీబుధుడని వరాశ్రమ జీవిగ
కంత కఠిణముంచుచుండె నికడదసిన పిలువెడల ఓరోరికీటకమా
విశేషించి భాషింపవలె! యుద్ధమునకు వచ్చుచుంటిని. తూర్పుదక్షిణ
వో. గాలుగదవక నిలువుము.

చం— ఓరీరోహి! వరగదమునకు నన్నిద్దుండనై యుజిసి
రమ్ము.

మం— రాజా! యీబాగుడు నన్ను వధించిన పిదపగదా
పీఠానితో జనరముసేయుట! ముందువేసి యాతనితో నమరమొన
ర్చెద. కావున మీరిక్కడ నిలిచి చక్కగా నాచుద్ధకాశలము
జూచుకుంటుండు. అనుజ్ఞ దయసేయొహు.

రా— మంచిది. పోయిరమ్ము.

మం— ఓరీశింఖా!

కందార్థము.

నిలునిలు నటనల వేగిత! కలుమాత్మా! నన్ను నాచు కరవాల
ముచే దలవడి రాసుతుడలరంగ! బాలియించెద ఘనీయలోన! బొం
గకతోరి! జరముడికినై బలియమగోరి. నింగివల్కినవల్కు నిక్క
మంచునవ్వి! పొంగుచుంటివెట్లు పోగలవురమాధ! నంగరావనియం
దునాతో! నరిగవమగ మొనర్చు రతిని! స్నంగజ హరుడడ్డమెనను
హతమొనర్చక విడువవటువా! పొంగ!

ఓరోరివలనా! వెంగలివై నింగివల్కిన వల్కులు నిక్కముగ
దలంచి యిటుపొంగవల! నంగరరంగంబున నీహాణంబులు భంగము
చి నాచంగడిని యంతరంగ ముప్పొంగజేతు నిలువుము

చం— ఓరో త్రాగుబోలా

నంవాదదర్శ - ఆది - ధీరకంక రాధకళము.

రమ్మరమ్మ బాలహంతికా బన రమ్మనర్పు నాతోమానక!
రమ్మరమ్మ బనరమ్మన వాళిడ్డమ్మన నీకుళి! రమ్మ దుగించెదను 181

మం— వచ్చితినిదిగా నిలునిలువమురా! నీ! గచ్చులిచటఁ బరికితావురా! లచ్చిశుగనివడ! మిచ్చిన వరమునకు! మెచ్చియొగతివా! తృప్త్యుచుంటివార! ॥వ॥

చం— మందప్రజ్ఞ నోరుమాఱురా! నీ! స్పిండుకూల్లు నిశ్చయంబురా! నుందరాంగులను బొందఁగోరియో! చందాన బాబురఁ గుడింపఁజేసిడు! ॥మం॥

మం— జ్ఞానహీన నిష్టుఁడౌదఁగా! గుర్రుడు! కూసను వెడరించినట్లుగా! మానసమున ధైర్యమూని పొంగుచునుంటి! వీనాక త్తినే యమస్థానముఁజేర్చెర! ॥చ॥

చం— దిట్టరినని చిట్టవీఁగకు! నీ! పొట్టకొప్పునఁ జీత ముజ్జయకు! నట్టదవిలోనిగా! మట్టుఁబెట్టుటకు! బుట్టింజెవిధిని! స్పిట్టి రూపముతో! ॥ర॥

మం— కంఠకపు కేరిగాదురా! యిటు! గంఠగూన మిష్టమందురా! ఇంతవఱకు! గమనంబుఁజెందియిపు! కింతకుఁబ్రేరవ డెంతసేపురా! ॥కం॥

చం— వాసిగాను శ్రీమారి పుర! నీ! వాన చింతాన్వయ విరధద్ర! చాసునలు నీ! ర్వశునానకొట్టి! వేసెకనీగిర మీపితాపితా! ॥ర॥ (అనికలియఁబడి యుద్ధమునయ మంత్రోక్తమారుఁడిల్లును చంద్రకాంతుడు రాజ కుమారుని నమింపించి)

ఓరోరి రాజకుల కళంక! కింత్యంతప్రియ మిత్తుడగు ముత్తి పుత్తుని సంతక పురమునకిదే మవించితి. నీవును మచ్చితాసి ఘోరము లోనై తల్పన్నిధిఁ జెచ్చెఱవిచ్చేయుచువు గానిరమురా తుదా రాజకుమారుని కందాళము.

మంత్రీసుతురి జంపితినిని! గంఠుబుడై చెకపు మిగుల! గర్వాంధుడవై, తొందపడి నిలిచినాతో! బంశంబున దురమొనర్చు! బాలకనిష్ఠు! నిద్రమున బ్రీతిపొనివను! ఆలమందున బలుల హలమొ

నున్న నాకరి! వారమున కంధంబున! రీలనజికి ఫరాతలంబున! గూలునానెందునో! బా!

ఓరోరి కతునా మన్నిత్రుడు మంత్రీపుత్రుఁ డుండితిని గంతులువైవకుము. సమరభాతిని శాత్రుల గాత్రములు సూత్రముగఁ దూటులు గావించు నాబోటి పోటుమానిసి మోల నిలిచి యేరిలం బ్రతికిపోగలవురా పూతా!

చం— ఓరోరి నిష్కరుణాచేతస్కా!

కందాభాము.

నీటిఁజేల్లక విటువా! చాటా! యాపూటనీడు, నంగడికాఁజే! బాటకుఁ జనినోనిన్నా! బాటకుఁ బంపింతునమ్ము! బాలిక రమ్ము! నత్పరితముగఁ బయనముగమ్ము! మేలుకీడలుగక! స్త్రీలనువరియించి బాలకులనుజంప! నాలోచించుటగఁదు! ఆలమదె బలశాలివై నం గాలుగదవక పోరుమిదెనా! కేలగల యడిదమున నీరల! నేలగూలుగఁ దునిమి నైచెద ||బాలిక||

ఓరోరి మధుసానమత్తా! చిత్తక వికారంబున నుత్తమాంగ సల పొత్తుపాత్తగోరి బాబుర కుత్తుకలు కత్తిరింప నాయత్తవకుట యా! కాదు కాదు. సత్తువరాసి వైచివో నిత్తరి గత్తకట్టినాతో దు రమునర్పుము. తత్తణము నీయుత్తమాంగమీ కత్తిచే నుత్తరించి నీ మిత్తునిం బంపిన పత్తనమునకుఁ బంపెదరమ్మురా ధూర్జా!

సంవాద దర్శ - ఆది - యమువా కళ్యాణి రాగము

రా— నిలునిలు చంద్రకాంతా! పోలి! కలను నలిపి వైతుఁ బొంగింత! పలువ! నీవననెంత! నా! బాహుబలము చూపింతు, నీచెంత ||ని||

చం— నిలచితినిదిగోరాచా! యొక! నిమిషము నాతోఁబోర! నలుకతో భక్తధార! చేరి! పాతమునర్పుట సిద్ధమురాకూర్చి ||నిలి||

రా— పొరుసననుదునుమ! నీ! పోటియన్నుని తరమా! హరిరయ్యులపొకరమ్మునిమిషమునకుఁ పైయనిమిషమానోపమాని

చం— వడరబోకుకూరా! కడు! వైశముగనుగాని నదన
మునకులిల! నిను! సాగనంపక విడువ నీచేర! వా!

రా— గత్వమేలపుకువా! పను! గదిసి పోరగలవా! యీ!
యెద్దిలోనను గెలువ! గల! యుయభుజబలు! దెవ్వడురామెలువా ||౫||

చం— బ్రథమిలో శ్రీమోరి! పుర! భుజ! భూషణ! గోప!
వడసిన కల్తినూరి! నీ! పాణిము గొనుయంటి యాడగోరి ||౬||

(ఇరువురు కలియఁబడి దురమునర్ప రాజకుమారుఁడు గతించును)

చం— హరహరా! యాదుర్మదాంభు లిరువురు మనీయకర
జాలమున కెరయై ధరాతలంబునఁ బొరలాడుచుండిరి. అహ! పరభా
మినుల! బొందగోరి పరులవంచలందిరుగు పాపుల పాట్ల విడకదా.
అయ్యో! మెంలటి రిపుల నెనెను వధించినపిమ్మటఁ గనికరము ఖట్టక
మానమ వివసీ వృత్తాంతము నామాత కెరింగించి యామెకుఁబ్రీతి క
లిగించుటకు నేనిప్పుడే పురికిం బోయెదను. లేకున్న నాకా విచారిం
చుచుండును (అని నిష్క్రమించును. రత్నమాలిక ప్రవేశించును)

ర— అయ్యో! దైవమా! నానాధు నేకారణముననో రాజకు
మార మంత్రీకుమారు లరణ్యమునకు వధింపఁగొంపోయి రనువార్త
గుడుపుగారివలన వినెనప్పటినుండియు నామనంబనంత దుఃఖవారిధిని
గుఱిగురున్నయది... హోరాజకుమారా! హా! వదనశ్చక్రేకృతరాశా
సుధాకరా! హా! సుగుణరత్నాకరా! యాదురాత్ములీరువురు నిన్నిం
తబాధించుచుండిరోకదా.

దయ్య - అట - జాలిశాంబోడి.

అయ్యయ్యో! యాదుప్ర! లదయతనిజంపి నదవిక! గొంపోయి
రా! చయ్యవవారల! జక్కాడినినుబోగ్రు! నదయులెవ్వరు గలకీకా
న ||౭|| ఏపాప మెఱుంగని! నీ! పాపాపాపులకుఁ గోపమేల కలిగెనో!
ఆపాపివిధినివా! యధములచేతిలో! హతమాదువనిప్రాసెనా ||౮|| క
రవాలమున శిరము! ఖండింపఁ బోవనీ! కరణేంద్ర! లడిల్లెదో! ధరమో
రిపురసర్వ! శ్వరయామాగ్రుల! జంపి! పరు! బోగ్రిననునే! దేవా ||౯||

సీ కటకలా! దుష్టబుద్ధులే • కాటకవి!

నిన్ను జంపగఁగొనిపోయి • యున్నవారా!

యెంతి బెడకిననీజాడ • యిచ్చుకెన!

గానరాకుండెనుభాగ్నే • గడచుటెట్లు!

హా! పవమోహనాకార! యెంత బెడకిన నీజాడ గానరాకుం
డ నేననుసేయును? ఈదుఃఖవారిధి నెట్లుదాటుదు? అదుష్టులు నిన్ను
యడవికిఁ గొంపోయిరోకదా (అని చాటునకగుచును)

చం— (ప్రవేశించి) హాబననీ! హాకరుగాతనప్రవాహినీ!

సీ॥ సన్నుదుఃఖులుచంపవ • సంబునకును!

దోడుకొనిపోయిరనిమిని • దుఃఖమావ!

జాలకడవుల వెనకును • జాలకట్ట!

ముననుగ్మశియింపుచుంటే • బసనినేయ!

హామాతా! సన్నాదుఃఖులు చంపుటకై యడవికిఁ గొంపోయిర
నునార గురుముఖింబునవిని దుఃఖమావఁజాలక సన్ను వెనకుట కర
ణ్యముతోచ్చి యెన్నియిడుమలు బతుకుఁటివ్రాకదా.

దరు — అట — కీల్వా.

అక్కటబసనిన! న్ని వేర్వేరింపగవచ్చి! యిక్కాటకవిలో నెన్ని
యిక్కట్లబడెనో! యెక్కడఁగనిననా! మక్కువతల్లిసా! దృక్కులు
బడదింక దిక్కెవరోనాకు! నా! అనవరతమునన్ను నతిప్రేమతోఁ
లెంచు! బసనిన్నాకైయెంత! పనటబొందెనోకో! ॥అ॥ ఇమిట్రీ దూ
రిపురీశుడు కృపచే మా! యమ్మగుగనుపఱచి యాదరింపడుగా! అ!

ర — “హా! సంపుల్లవదననరోజా! హాచంద్రకాంతా!”
(యని చాటునరన్నచూలిక కంకధ్వని వినఁబడును)

చం— అదిగో! మాయమృతకంఠధ్వని దూరమున వివచ్చు
చున్నది. ఈవృక్షము లడ్డగుటచే దర్శనము లభింపకున్నది. ఇదిగో.
యామైకాలి గుఱుతులుకూడఁ గాన్పించుచున్నవి. కాన నీమూర్ఖము

ర— (ప్రవేశించి) హారాజకుమారా! యెన్ని ప్రజేశంబు
హరిభిక్షువు నీకాడ గానరాకుండ నిశనమిసేయును. అహ! యేమిది.

గీ! అదిగో! నాచక్కనిదరు • హరిభిక్షువు.

లైగరాస్థలిబడియుండి • రాదురాకుట

లిరువునుగుట్టసేసినా • వరునిజంప

వనికిఁదెచ్చినవారల • వలెనుదోయ

చుండెదరలఁజంపిరా • నుతునిబోయి

పున్నిమందినయాభ్యుదయ • పురుషులెవ్వర!

అదిగో! నాచక్కని హరిభిక్షువులై పడియున్నవా రిరువురును మ
న్నాభుని జంపుటకై వనికిఁదెచ్చిన దుష్టులవలెఁ దోచుచుండిరి. అ
దుర్మార్గులనుజంపి మాచంద్రకాంతు వెవరో పుణ్యాత్ములు రక్షించి
యుండవచ్చును. హానర్వేశ్వరా! శత్రుద్రవ్యమును సంహరించి చం
ద్రకాంతుని రక్షించియు నాశన్ములకింకను గనుపొవ వైతివిగదా!
హా హా! శ్వేశ్వరా! మీరాకా నుభాకర వదన మొకసారిచూపి నా
భిక్షు చకోరములు దనియఁజేయుడు.

సంవాదపద్య - ఆట - ఫిల్స్.

ర— హారాజకుమారా! హాచంద్రకాంత! నీహావమాక్షింప
శేనట్లునెఱుఁగి [అనిచెట్టుచాటునకరుగును]

చం— [ప్రవేశించి] అయ్యోజవనీ! యియ్యడవో! నెయ్య
డఁగాన్పింప వేనెయ్యఁబోయి [నిష్క్రమించును]

ర— [ప్రవేశించి] తిరువారిజొలఁగి! యిరువురగవ్వడమి! విప్రు
లముగామోద! భదములొడవ! [అనిచాటునకఁబోవును]

చం— [ప్రవేశించి] ఎటువారివమ్మా! యెటునుంటివమ్మా!
తెలుగునఁ గవ్వడుమి! కాశుదువటమ్మా! [అనిరొవలికిఁబోవును]

ర— [శువలకువచ్చి] ఇదియేమిపాప! మిఁకదుఖమోప! వృ
థయేఁబోయి! వేపార్యతిప! [నిష్క్రమించును]

చం— [వెలికివచ్చి] మోరినినేళ! మొక్కిక్కడనీళ! కూరిమి

మూర్తిల గూర్చనగి 'తా

హా! జఃషి! మున్నెకలకన్యనిహరినీ! నీకంఠరవము వివలమటయే
కాని దర్శనమింకను లభింపకుండ నీవెచ్చట నుంటివోకదా

చా! అనయముగెంటితెచ్చగతి • నారయముకావను; నేడు నేనుకా!

కునిగతంబెతింగిడదు • గుండుచుఁగూరమ్మగాభిగోడకి!

వనములనెన్నురోయుటకు • వచ్చిననాదగుమాతయేరికై!

ననుగనుపించేనేచెప్పుకు • నీనాపయిభూజములారప్పీమచే!

అయ్యో! యీభూజముల నొకటియు మాటలాడదయ్యె అయిన
నీపక్షి నంఘములుగూడ నడిగెద.

నీ! యీమైసననుబాయు • జాలనిమాచున్న

నీక్షించిలేకన • కాళ్ళలార

వీరివకలెంచిన • మాతమీకన్నులః

బడినఁబెట్టుడు భర • ద్వాళలార

అనవరతంబున • న్నాదరించెకుతల్లి

గాంచియున్నా రెయ్యో • కొంచలార

వనినాకైరోయ • వచ్చినజననిని

గనుగొంటిలేమిడు • గరుకులార!

గీ! నాదుమాతనుహృద్యో • నమ్ములార

కరుణఁగాంచుడునన్నుకు • కంబులార

అలసెంపకఁబెల్లఁదోమ • దాళులార

నంచరింపఁగజాలనో • యంచలార!

[అనిమూర్ఛిల్లును.]

శ. (ప్రవేశించి) హఠాజకుమారా! హఠంబ్రకాంతా! నీ
నా రాక్షసుమార మంత్రాక్షయాల బారినుండి రక్షింపఁ బడుటయు
నాకుఁ గాన్పింప కుండుటయు మోద భేదములు లేకును హృదయ
మున నుదయించుచున్నది... హా! పాపికై వమా! ఇంకను నన్నికన్న
వారికినుండి లొంగుగింపవు-కాబోలు.

సీ॥ పల్కుపల్కునఁజేసి • లొల్పించు నానాథుఁ

గంటికి మరు తురం • గంబులార

వఁజెట్టకొనిపెడఁ • బడియాదు కచములు

గలవానిగనిరి భృం • గంబులార

చక్కనా నడలచే • నంచరించెడుభర్త

నీక్షించిరే హంస • పక్షులార

కణకముల్ దనుకను • గ్రొమ్ముచుట్టులుగల

పరిజూచిరే చక్కోర • పక్షులార

నాదుభవు నారసితిరే పు • న్నగులార

యాలసంపక తెల్పుఁదో • యగములార

నాకుఁబ్రాణేశుఁ బాపుఁదో • నగములార

కరుణఁబతిఁ గూర్పుఁదో కల • కంఠులార॥

అఙ్ఘ్రీ! యీవనంబునంగల వృక్ష పక్షి గణంబులయం దొకటి యు మాటలాడవచ్చెను. ఇతఁ నేనెందుఁజొత్తు [అని నడచుచుండఁ జంద్రకాంతుఁడు కాళ్ళకుఁదాఁచును] అహ! యేమిది! ఇచ్చట నానాథుఁ డేలాతోపడియు. డె. హా! రాకుమారా!

గీ॥ ఏలవడియుంటివి కటికి • నేలయందు!

తెమ్ము కీఘ్రమ్ము నాకు ము • డిమ్మురమ్ము!

కూర్కబుద్ధులఁ జరిపినీ • గూర్మి లోచి!

నట్టిపుణ్యాత్ము లెవ్వరో • నాకుఁజెల్పు!

[అనిలేవఁదీసి] రాకుమారా! యాదుర్భాగ్యులఁ బరిమార్చి నీమ్ము రక్షించిన పుణ్యాత్ములెవ్వరో తెల్పుము

చం— అమ్మా! కాదు కాదు ప్రియా! నన్నా యాశ్వుడునే రక్షించినాఁడు.

ర— వారికి నీతో నింతవైర మేలకలిగినది? నీనా కూర్చుం తెడ్దియేని గిహ్వర్చినాయేమి?

చం— లేదులేదు నీన్నాభుష్టులు మోహించి నన్ను వధిం

చివరగాని వారికినిక నెఱవేఱవని యెట్లుచేసిరి.

ర— అయ్యో! హేతువింతవఱకు నెఱుంగనైతి. ఇదియూ! తెలిసినది. రాకుమారా! యుదుమ్మలఁ బరిమార్చుటకు నీకు శక్తి యెట్లు కలిగినది?

చం— ప్రియా! యాశ్మాకులు నన్ను వధించెననుచు నా భయానుభవముచేత నేనంతయైన వారిఁబ్రతిమాలితిని. వారు నాస్పృహన లంగీకరింప కున్నంతలోనే నీకర్మకుదినుర్చి స్పృహించితి. అప్పుడయ్యచలాధిపుడు ప్రసన్నుడై యశరీరవాశ్మాసముతో నా దుర్మార్గుల వధించుమని యాఖడ్గము నాముందువేయ నెనెట్లుచేసితిని.

ర— అహ! యేమి నాయదృష్టము. నీనిక్కటికేగదా ననాక నయితిని. రాకుమారా! నీవాదుష్టులఁజంపినవార్త నాతెఱియి కొద్ద ఘూర్ణితుడై నిన్నెదుర్కొనకమానడు. కావున మన మిచ్చోటుఁ దాసి వేఱకయిక్కకుం గొక్కునఁ జోదమురమ్ము.

చం— అహ! యేమి.

గీ॥ ఈపురాధిపుడననెంత యెల్లనృపతుఁ

లేక మైవచ్చిదురమున యీకొనినను!

జడియఁబుడగమునవారిఁ జంపకుండు!

చిడుతునేయింత పిటికేల యెట్టితల్లి!

కరుణాశుభై హరుఁడొనఁగిన కరచాలము మెల్కరమున మెఱయు ముంద నాతో నేయఁదీరుడు దురమునర్చి బ్రతికి పోగలడుతల్లి!

ర— కాంతుడా! నీవంతటివాడవే యగుదువు కాని నాపేరు మఱచిరివా యేమి?

చం— అమ్మా కాదుకాదు ప్రియాయనుమాట జ్ఞప్తికి వచ్చి నది గాని నన్నుఁ గాంతుడాయని వినిచెదవేల?

ర— నీవు కాంతు డవు గనుక నే యెట్లుపిలిచితిని.

చం— అట్లుకాదట్లుకాదు. నాపేరు క్లుప్తముచేసి పిలిచినచో కపార్థమిచ్చును. కావునఁ జంద్రకాంతుడాయని పిలువుము.

ర— ఆ యపార్థమెట్టిదో తెల్పుము.

చం— కాంతుడాయని పిలిచినచో భర్తకుఁగూడ నభావియ్యను. కనుక నన్నట్లు పిలువకుము.

ర— నీవు నాకు భార్యవగుటచేతనే యట్లు పిలుచుచుంటిని.

చం— నేను నీడు భార్యనా?

ర— ఔను భార్యవే,

చం— ఓసీ! పాతీ! యెంతదోనవుఁగూర గూసితివే!

తి! పిన్నటినాట నుండిరనుః • బ్రేమనుబెంచుచు జన్మనుండనై
యున్న తెలుంగెఱింగికడు • నువ్విటులూరుచుఁజంచలార్థమై
నన్నలయించువింటివును • నాజినొగూడఁగఁబూనియున్ననీ
గొన్న నఁజంపకేవిడువఁ • గాంతరొ! యీయడిదంపు వేల్పుచే
ఓసీఁకులాడీ! పుత్రుని భార్యఁగాఁ జేసికొనఁదలఁచిననీయడి
దముచే మడియఁజేయక విడువనే చెనుగా! (అనివేయఁబోవును)

ర— కాంతించుము కాంతించుము.

చంద్రకాంతుని దుష్ట—అట—భైరవి రాగము.

ఎందుకీ! కాం! తించుట నేనిప్పు • యెంతయందెదలించినాడగు!
దెందమును మఱలించి ముద్దుల! నందనుండని యెందకీగతి! నాథుని
గవరియించుటకొ • యెంత! నుండరాంగుల! గాంచివాని! సుతులు పో
దరులై నమానక! పొందందలఁచును దుష్టకాలిత! బృందమనునార్యో
క్తి నెఱిగియు! నెం! వాసిగా కీమోరిపుర ని! వాన చింతా వీరభద్ర!
దానవరముడైన న! ర్వేళు సాక్షిగ నిమ్నఁజంపక • యెం!

ఓసీ! కులూ! నేను శాంతించిన నామనము వేతాకరీతిగా మఱలించినమ్ము భర్తగాఁ జేసికొనుటగా! ఛీ! దీనికి కారణము జెల్పుము
లేకున్న నాకు శాంతమెట్లు కలుగదు.

ర— గీ! ఆగ్రహించెదరేల న • మగ్గియుగము!

జలించుదగు కారణంబెల్ల • దీనివలన!

జడపువీచ త్రికనుగాని • సాంఠముగను!

భూపతికుమార నాయందు • భూరిదయను
రాజకుమారా! ఇదిగో నీవత్రికను సాంతముగఁ జదువుడు.
దీనివలన యావద్యత్తాంతము మీశే తోధవడఁగలదు.
(అని వత్రికనియఁ జంద్రకాంతుఁడు దానిఁజదివి)
చం— ఓనీ స్వైరవిహారిణీ! నీవత్రికవద్దు నీకు భరణ
నగుదు ననుకొంటివా? కానుకాను. నీవంటిమాయలమాను లిటువంటి
వత్రికలు స్వప్తించుట కెది కొఱత?

నీ! కపట వత్రికఁజూపినకా • గాంతుఁగాఁగఁ
జేసికొననుంటి వెంటటి • మోనకారి
వవావా! నికలలియితునీ • యదీదమునకుఁ
దగిన దృష్టాంత మీతున్నఁ • దలిరుహోడి!

ఓనీ మోచకారి! దీనికిఁ దగిన నిదర్శనము తెల్పుము. శ్రవన్న నీ
శిరస్సా ఖరాని కాహారముజేసెదనీ పాతీ! (అనిజట్టువట్టుకొనును.)
చం— ద్వివద! ఈ! చంద్రకేళరా! • హానిటలాక్ష! నీచేత లి
టునన్న • నీల్గింపనామె! నేమిసేయుచునింక • నెటుమనుదాన! నీకు
హాత్తునిశంక • రీడర్పి నన్ను! రక్షించుమయ్య గో • రాజకురంగ!
యీక్షణంబునఁ గరు • జించి వేరేగ.

హా! నర్వేళ్ళరా! నన్ను • జంహబూనియున్న యీచంద్రకాంతుని
వాచించి నన్ను రక్షింపుము.

అకరీరవాణి— ఓచంద్రకాంతుఁడా! కాఠిందుము కాఠిందు
ము. ఇదియంతయు నీళ్ళవరంబని యెఱుంగుము. ఈవత్రికా శిరో
మణి నీభార్యయని నమ్ముము. నీతండ్రి చంద్రమామం దీళ్ళర వ్రా
జోధికుఁడై నీమాయువు కొఱకుఁ బనిరెండు వత్సరముల వ్రాయుము
గల యీమైదు నీకుఁ బరిణయము చేసియున్నాఁడు. కావున నంశయ
మునుబాసి యారత్నమాలికను భార్యగా నేలుకొమ్ము.

చం— (జట్టువదలి) అహా యీవత్రికా శిరోమణి భార్య
యని తెలియక నిష్కారగా మించిపాఠమున కొడిగట్ట నుద్యమించి

యి ముందువెనుక నిదానింప లేప్పుడును దొండరఁ తెండకూడదుగ నా మనోహరీ నానవ్వుపెరించి నన్ను యియారఁ గాఁగరించుకొమ్మ (అని వగ్గరకుఁ జేరఁబోవు)

సంవాద ద్వయ - ఆది - శుద్ధ కాంభోజి రాగము.

ర - నన్నంటవలదు బోవ్రాయి నీవు ! నా చిన్ననాటనుండి నన్నుఁ బెంచినందుఁ కెన్ని చెప్పినవినక! నన్నుఁ జంపబోయితివి !

చం - తెలియకనియుఁ జంపఁబోతి నాకుఁ ! చె. తెలియక నరించు వై య్యలకుఁ గోపించుటఁ! తెలియఁబరమనాతోఁ! జేరి ముచ్చటలాడు ! తె.

ర - చారస్త్రీనిగానబోయి నేను ! జా. చారస్త్రీలునీతోఁ! జేరిముచ్చటలాడు! నూరకుందువె జేరవ! కోరాజనందన ! జా.

చం - సతిసోల్పాసపు మాటలాడు! మేలు ! నతి. పక్షి నెవ ననిట్టి! పరిహాసవాక్యము లతివాఙ్మూఁడగనఁ! యాగ్రహించెదవేం ! తె.

ర - దూరమున నిలచి మాట్లాడు! నీవు ! దూ. సారెసారె కుమీకు సరనకుఁ యిదిసాతోఁ! జేరకుపోన్మునినఁ! జేరవచ్చెదవేమి ! న.

చం - దాసుఁడ నేరత్నమాల! నీకు ! వా. వాసిగమోరిని వాన వీరభద్ర! దానవరదుని పాద! ద్వయము సాక్షిగనేను ! జా.

ప్రేయసీ! మనవృత్తాంతము వెలుగక నెట్లుపల్కితిని. ఇందు కై యింత కోపించెదవే? భర్తనగు నేనీమాత్రేపుఁ బరిహాసపు వాక్యములాడఁదగినా! ఇక నాతవ్వులు క్షమించి నన్నేలుకొనుమా (అని వాళ్ల పైబడఁబోవును)

ర - తప్పులేవ్వా. నీవటునేయకుము. వాధా నీవాక్యములు నామర్శన సూచకములై యెప్పుడున్నవి. భగవంతుడు కరుణగల జాతై మనలనిప్పటికిఁగదా కష్టపారిశిహంది గల్పింపినాడు.

చం - గీ. చక్షరివదిరెండు దినములు , పోయిముపుడు.

నన్నుగొనితెచ్చి మోడలితో , నున్నరజేసి.

నెట్టియావదలనుకెంద • సకపించి

పెద్దజేసిన నీకెద • ముద్దునిడుదు

దీనిమా! నన్ను పదిలెందు దినముల పోయిమిప్పుడు గొన్నిటి
చ్చి యగణ్యంబులం దెట్టిహానియు పాటిల్ల కంద నెంతోజాగరూకత
తో జెంచి పెద్దవాని గా జేసిన నీ కేమియెనగంగలను? దానికిబ్రతి
గా నొకముద్దుమాత్రం బుచ్చిన నందుకోసుము.

౧— నాథా! నాకదయేమిహామేరువ. నాపాంభరము నెటి
కి గదా యీడేరినది.

చం— మనోహర! మనమీయరగ్యమున నుండ నేల? మా
రండిరన్నధికే బోవునమురమ్ము. (అని యిరువురు నిష్క్రమింతురు)
(కాపివేషధరుడై చంద్రమాడుడు ప్రవేశించును)

చంద్రమాడుని దయ్య - గూచకము - బంగాళాతోడి.

ఎప్పుటికేవిధి జరుగునా! యెంచవశమై కాలమహిమ! యో! భవళి
దురిపుబాటికోడి! యివ్వనమున నుండవలసె "నెప్ప! సుతునికొఱతే
బరితపించి! నీరికంటుని వలనగాంచి! సుతునకు నతిఃగూర్చునెంచి! మ
తనతులకు దూరమైతి! నె! కలకలమే జెనవిన్న! గలగనుమరి! య
టులబంచు! నిలవెసిన మోనిపట్ట! నేనుడే యింతకునుగ ర్త యె!

అహా! కాలమహిమ! యెప్పుటికెల్లు జరుగునో తెలియదుకదా!
నకల వైభవము లనుభవించుచు నంశావరహితుడై యీశ్వరునివ
లన నొక యచ్చవయస్కుని బడసి తక్కిరాష్ట్ర చే నాబాలుని యా
యుర్వృద్ధి కై పాటువడఁ గారాగృహ బద్ధుడై నె యక్కపిబాధలకు
నహించుకాలక యొకగవాక్షముననుండి వెలువడి శత్రువులకుఁబట్ట
దునేమోయను భయమునఁ దుదకీ యరణ్యమునఁ గెరి యిచ్చట ముని
వృత్తిని వెలుగుచు నద్దియేని కలకలము విన్నంతనే శివుభటులిటుత
వచ్చుచున్నారని భయపడుచుండును. అహా! విధికృతమిట్లుండెను! ఆ
దిగో నాతోకనెవ్వరో యిరువురియిటనే వచ్చుచున్నాడు. వారునారి
పు నంబంధు లేమోకదా? అయినఁ గొంచెము నీదానించి చూచెద.

(అని చూచుచుండఁగా దూరమునఁ జందకాంతుఁడు రత్నమాల వ్ర
దేశించును)

చం— ప్రియనీ! మనకియరణ్య మంతవడచినను దటుగకుం
డుటయేకాక,

గీ॥ తృప్తయతిశయించెనీరముల్ * దృక్కులకును!

గానరాకుండ బెడకినఁ * గానలోన!

స్వల్పతాళుడు నాదాహ * మెట్లుఁబోయు!

బోటిరోనిటఁ దడిశెడు * మాటరాదు!

ఇంత! నాకంతకంతకు దాహమతిశయించి నోటదడిరేక నుడువు
టకు మాటనహితము రావలెదె. ఇకనాదాహ మెట్లునాయువో తెలి
యదుకదా?

ర— నాథా! యదిగో నాప్రాంతమునఁ బక్షులు వృక్షముల
ధ్వజించి ముక్కులతోఁ దమతెక్కులను గీచికొనుచు విడుల్పుకొనుటం
బట్టి యాలోచింపఁగాఁ దప్పక యాప్రదేశమున జలాశయముండవ
చ్చును. కావున నాచక్కిఁ బోవుదమురమ్ము.

చం— అవును. నిశ్చయముగ నాప్రదేశమున జలాశయ
ముండవచ్చును. ప్రియనీ! నీవును మాగ్ధాయాసమున బడలియున్న
దానవు గావున నావెనుక మెల్ల మెల్ల నరమ్ము. సేముందుగా నాదలా
శయము కడచేగి నాప్యవదీర్చికొందును (అని నడచుచున్నాఁడు)

(అట్లువచ్చుచున్న చంద్రకాంతునిఁ జంద్రచూడుండ్కించుచు)

చంద్రా— అహ! ఆవచ్చుచున్న నవయాశనుఁడెవ్వఁడు?
ఆతనిసోయగము నామనమును హరించుటయేకాక నాప్రియురాలిల
క్షణములుకొన్ని దీనియందుఁ గన్పట్టుచున్నవి అయ్యో! నాదమా
రుడు బ్రదికియున్న నిప్పటి కింతవాడగుచుగదా? హం— నావంటి
భాగ్యహీనునికిట్టి కుమారుఁడుండునా?

చం— (చంద్రచూడుని నవహిపించి) అహ! యితఁడెవ్వఁడో
కానివలె గన్పట్టుచున్నాఁడు. నాయదృష్టవశమున నీయనదర్శనమి

చచ్చట లభించినది. ఇంక నంకయింపనేల? యీమునిన తమ్ముని కేవలం
దలుపున ముఖ్యముగ జలముండును. కావున నేనాయుడకము నడిగి
నాత్యవశ్యకొందును (చంద్రచూడునితో)

శి. అయ్యో! మీరేదెవండన? మాచరింతు

దాహమాపంగిజాలను? దయనుయోగ!

మండలుపున జలంబును? మానకొనఁగి!

పోవుచో కానసో తమ? పున్నెముండు!

అయ్యో! నానమస్కారములు గైకొని పీకమండలోదకమిచ్చి
దాహశాంతిచేయుడు.

చం. చూ— ఆ— అట్లనయిచ్చెదను (అనియిచ్చును)

చం. కాం— (కమండలుపు గ్రహించి దాహశాంతిచేసికొ
నుటకై చాటునకరుగును)

చం. చూ— అబ్బా! యేమిది? యీబాలునిపై నాకంతకంత
మ జోమ యతిశయించుచున్నది. కారణములేక యితరులపై గరుణ
పుట్టుట దుస్సరముకదా!

చం. కాం— అయ్యో! యిదిగో పీకమండలుపును గైకొను
డు. (ఇచ్చును) పిసాసాతిశయముచే బోవనున్న వాక్రణము మీరను
గ్రహించి యువంగిన జలములచే నిలిచినది. ఇట్టి యువకారము చేసి
నమిలేమి యీయఁగలను?

చం. చూ— ఓయీ! నీవాక్యము లాలకింప నాకవరియికా
నందముదయించుచున్నది. నాకేమియునీయనక్కఱలేదు. నిన్నొకపా
రిమూర్ఖము కాఁగలిండుకొననిమ్ము. (అని కౌగలిండుకొని)

శి. ఆహా! యేమందు నీ యాలింగన సుఖంబు

మలుచని గంధలే? వనముకన్న!

నలిల విహారంబు? నల్పుటకంటెను

మలయ వాయువునగు? మృదుటకన్న

మల్లెపాన్పున నర్త? మిల్లుల కంటెను

నలివారికాంతిలో నడకకన్న

శీతాంబు స్నానంబు చేయుట కంటెను

విరులవనమునఁదిగ్గి మృదుటకన్న

జల్ల నై యుండి నాయెడ లెల్లనిపుడు

పులకరించుచున్నున్న ర్త ఫలముకరణి

గానుపించెన్మనలనఁ బూనుచుంటి

బాలుసంస్కర్మ కెద్దియుఁ బాలదనుచు

ఆహా! యీకుమార సమస్తేష సౌఖ్యమున కెద్దియు సాటికాదు
కదా! ఓయీ! నీవీయరణ్యంబునకు రాగతంబేమి! అదిగో నావచ్చె
దు నామి నీకేమికావలయును!

చంకాం— అయ్యా! యామెవామార కాదుకాదు భార్యయే
నిధివశంబున నడపుటం దిడుమలువడుచు నిట్లు తిరుగుచుంటిమి.

చంకూ— ఆహా! మేమి! ముందు మాతయనియు, నిదన
భార్యయనియుం జెప్పటంబట్టిచూడ నితఁడు నాకోడుకును నీమి నా
కోడలునునై యుండవచ్చును. అయ్యా! నావంటి భాగ్యహీనునకంత
టి భాగ్యవంతువా! చిననింకొక యంతమునుగూర్చి నాకనుమానము
పుట్టుచున్నది. నాడు సింహాశేకుఁడు నాపైఁ బాడినదలి రహాహం
బున నన్ను బట్టి కుండింపజోవ నతని మంత్రీయగు విద్యున్నాల్లి య
ద్దుపడి యీచంద్రచూడుని జంపనదనెను. వరణ్యమునకుఁ జోయిన
రత్నమాలికా చంద్రకాంతులు దిదిగి వచ్చువఱకు నీతని కారాగార
మందంచుమనియుం జెప్పిన యాతని వచనంబులంబట్టి యోజంషగా
పాఠలు వీరశ్రేయసి తోఁచెను — గాకున్న నాతఁడెలయుట్లు వాకు
చ్చును! వారికియడపులలోఁ దిరుగ నవసర మేమున్నది?

ర— [వీరినివనుపించి] రాజకుమారా! నీనా మునికడ కేం
దోయితివి! ఇటురమ్ము.

చం— అ— ఇదిగో వచ్చుచుంటిని. అయ్యా! నాకు సెల
విండు. నేఁజోవలయును. [అని రత్నమాల కడఁగె]

చం! చూ— కటకటా! యీ బాబుడు నన్ను వీడిపోవుటయే కాక.

అ! నూదిపిలుదబోవు • మోత్రంబుకై వడి!

బాటకుండునన్ను • బాసిపోవు!

చును మడియెప్పుడయ • మును గొనిపోయె న

య్యయ్యె యీవియోగ • మనుభవంబు!

నూదిపిలుదనగు దారముచందమున నన్ను బాబుడు విడిచి యగుగుచు మడియించి లిమును సహితము గొనిపోవుచున్నాడు. కటకటా! నేనీవియోగముఖ మెట్లు నుభవించగలను?

ర— ఓయీ! నీవాసన్యాసికడ శీలపోషిని నిన్ను జూచియాతః కలవగచుచుండె.

చం! కాం— ప్రియా! నేనాతని కనుండలోడకమున దాహకాంతిఁ జేసికొనుటకై ఏఁగా నాకరణదుదకమిచ్చి మిగుల గారవముతో నన్నేదిఁజూ యగుగుచుఁ దనలోఁ దానేవలెతపించుచుండె.

చం! చూ— అమ్మా! నీవాతని మందలించకుము. నాకాతనియందుఁ గలిగిన యధికానురాగింబున నేనేకొంచెముసేపాపిని నా ప్రాగ్భుజించి మియునుపులి వృత్తాంతమింతుక తెలియఁజేయుము.

ర— అమ్మా! యేమిచెప్పదుము. మాపూర్వజన్మకర్మమే మమ్ము బాధించుచున్నది.

చం! చూ— అమ్మా! నీవట్లుచెప్పదువని యడుగలేదు. నాకాకారణముననో మిమ్ముజూడ నదికానురాగ ముదయించుచున్నది. కావున మీవృత్తాంతము తెలిసికొనఁ గోరితి దయయుంచిచెప్పము.

ర— అమ్మా! మావృత్తాంత మింతపట్టదలతో నడుగుటకు హేతువుదెల్పాడు. పిమ్మట మావృత్తాంతముచెల్పెదను.

చం! చూ— అమ్మా! హేతువునకేమున్నది? కాంచనాపురాధీశుండగు సింహకేతుని దుమారై రత. మూలిక తనకుఁబెండ్లి చేసి నబాబుని దోడ్కొని యరణ్యములఁ గుగ్రమ్మరఁ బోయెనని వినియుం

టిని కావున నట్టివారలు మీరేయని యనుమానమున నిట్లగుచుంటి

ర— అయ్యా! మీతోటి మునులకడ మారహస్యములు
వాగునా? అట్టినిర్భాగ్యులము మేమే.

చ॥ చా— డెందమా! తొందరఁజెందకుము. ఇంకనీరొక
నెలవేటివదిగా నమ్ముము. రత్నమాలికా!

గీ! పదియైదు దినములు పాయముగల

శిశువునితటి వానిగా జేసిపట్టి

నీదుసాధ్యగుణంబెన్న బోధయగునె

యడవులం జెన్నియిడుమా బడితివొకద!

రత్నమాలికా! పదియైదు దినములు పాయముగల యీశనిఁ దొ
డ్డినివోయి నేటికింత పెద్దవానిగాఁజేసిన నీవత్రివరా మాహాత్మ్య
మునెన్నరాకు బోధయగునా! నీవీరనిఁ బెంచుకటి యడవులంజెన్ని
యిడుమల బడితివో యదిమాత్రము తెలియునా! నాయందనుగ
హించి యాబాలుకొకసారి కాగరించుకొననిము

ర— అయ్యా! మీరాకుమారు నీక్షించి యిల్లువగచుటకు
గతంజేమా తెల్పుడు

చ॥చా— అయ్యా! యీశనిరెడికి మనీయ వింతుందగుట
చే నాకాతని నుతునితొడ మిగుల గుఱుక ముదయించుచున్నది.

ర— అయ్యా! యీశనిరెడికి చంద్రమాడ మహారాజుగా
రుజ్జేమముగా నున్నాడుగదా.

చ॥చా— అ— నేరునకు మాత్రము.

ర— అయ్యా! అట్లనుచుంటిని వారొకడని నీదు మానెనా
దేము

చ॥చా— రత్నమాలికా! యేమి తెల్పుదును?

గీ! ఇతనిదొడ్డినివనికీ నీ వేగఁగానె

నారదుండరుదెంచి మీ నాయనకిది

చంద్రమాడఁచుచేరిన చంద్రకాల!

అడవి గారానాటకము.

మనివచింపఁగఁగదా! రు • గాఢముడయ్యు!
నతినిబంధించె. గారాన్య • హంబునందు॥

అయ్య! నీవితని నరణ్యమునకుఁ దోడ్కొనిపోఁగా నీరండ్రికడకు
నారదుండరుదెంచి యిదియంతయు జంద్రచూడుఁడె! చేసిన మూయ
యని వచియుంప సింహ కేతుడు కోర్కెకమాయిత కేతుక్రై చంద్ర
చూడుని గారాగృహ బద్ధుని జేసెను

ర— కటకటా! యెంతవని జరిగినది! అట్లుబడుగునేమో య
నుభయమున నేనిరరుకుఁ దెలియకుండ నచ్చిసను జరుగక తిప్పివది
కాదు అయ్యో! వారు పంఠానము పడసిండులకు ఫలమిచ్చియే కా
బోలును! హుం—యెంతటివారికై నను విధివశము తప్పదుకదా!

చంద్రా— ఏమేని! సింహ కేతుడు నుజ్జనకుని గారాగృహ
బద్ధుని జేసెనుగా! శత్రువున వీతిహాతుండగు చంద్రాకాతుం డగు
దెంచి వుత్తర మిత్తర బంధుసేనామాత్య వహిలంబుగ నమవ ద్రిపుర క
ణుమాత్రమునఁ బంపించునని యించుకేనియు నెఱుంగఁడు కాబో
లును చేయనీ! ఇకఁడడయనేల! అప్పలలాశి నివాసము వాసుగతిం
జరి మచ్చిరాసితో నాతని యసుపులుండీసి మత్స్యశృగాము దిద్దికొను
టమేకాక నాకోర్కానంబెల్లఁ జల్లార్చికొందు. ఇదె పోవుచుంటి నేగ
మరుదెంచుము.

చంద్రా— నాయనాత్వరపడకుము త్వరపడకుము. నీరండ్రి
అల్పావికీనుండై వెలునుండి వెలువడి ప్రాణములతో నున్నాఁడునుమా

చంద్రా— ఏమీ! మాతండ్రి నిజముగఁ గారాగృహమునుం
డి వెలువడెనా! అటులైన నాయన యిప్పుడెచ్చట నుండెను?

చంద్రా— కుమారా! యట్టి జీవచ్ఛవమును నేనే. ఇతరులు
కుఁ దెలియకుండ నీజీవముతో నిచ్చటనుంటిని.

ర— అయ్య! నిజముగఁ జంద్రాచూడ మహా రాజ గారు
ఁబడెనా!

చంద్రా— ఔను. నిశ్చయముగ నేనే. ఇదిగో నిందుకుఁ

చంద్రకాంతనాటకము

దాదాగారుచెప్పెద విషయము నాడు మీ వివాహ సమయమున
కవత్తిక లిగించి యాబాలుని మెడలోగట్టితిని.

ర— రాకుమారా! ఇక సంశయింపనేల! యీవత్తిక వత్తిక
త్రాంతము మీరంద్రిగారుకప్పు దదితరులెటుంగను. కావున మీరంద్రి
గారి నమస్కరింపుము. (ఇరువురు నమస్కరింతురు)

చందూ— దీక్షాయష్టాభవ పాభాగ్యవశీభవ. (అనిపుత్తు)
నెత్తుకొని కుమారశరీర సమాశ్లేషము నుపసంగదా నేడుగంటిని
రక్షమాలికా!

క. పోగొట్టుకొన్న ధనమును
బాగాప్పగించెచ్చియిచ్చి • పాలించుకొనుట.
వేగమే నుతుచిచ్చితిసల.
భోగిండుగ్గిడు నీనుచరిత • పొగడంగలడే!

కోలుపోయిన ధనముచిచ్చి పాలించినలీల నానుతుని మరల గతు
ణచే దయచేసితివి. నీనుచరితమా యాదిశేషస్వత్త న వర్జింపఁ దర
ముగునా?

ర— అచూ. ఇదియంతయు మీపుణ్యవిశేషముననేజరిగినది.
చంద్రకాంతుని గీతాంతము.

తంద్రి! మనమింకనిచ్చటఁ • దడయనేల! నిన్నుబందిగముననొంది •
యెన్నరాని! బన్నము పట్టిరట్టియా • పాపసంహ! శేతునికొవధియిం
ననే! గెదమురారమ్మ! ఏగియురాజ్య! పదవిగొందము! మదమున
వాడెంతోమై యెటుంగతుండెనా! మౌదయ కోరికము దీర్చికొనుట
కు! నదనిదియె నదమలచరితయే! గెద!

నాయనా మనమింకఁ దడయనేల! ముందువెనుక లరయక నిన్ను
బంధకాగార వాసునిగాఁజేసిన తద్వృందారకారి నమందగతి వధిం
చి డెందమలర రాక్ష్యందిరసు గైకొంద మమగుడెందుడు.

చందూ— కుమారా! పాడుమిగుల బల పరాక్రమములు
గలువాడుగదా!

చం.కాం— ఐన నేమి! దైవసహాయముగల నాముందాతని బలపరాక్రమము లేమిలేక్క! ఇదిగో వాని ఖండించుటకుఁ దగిన యాయుధము నిదివఱకే భగవంతుఁ డనుగ్రహించి యిచ్చినాఁడు. కావున పోదమురమ్ము.

ర— అయ్యో! ముందుగా మీరు యుద్ధమునకుఁ ద్వరపడక మనరాజ్యము మనకేవ్వుని యడుగుఁడు. అట్లేయనిచో మీయిచ్చవచ్చి నట్లనర్హుఁడు.

చం.కాం— అట్లే చేసెదము. వాఁడుమాత్రా మెఱుంగనివాఁ డా పోదమురండు. (అందఱునిష్క్రమింతురు)

[కాంచనాపురిలో సింహ కేతుఁడు మంతులు వ్రనేశింతురు]

సిం— విద్యున్నాల్లి, విరూపాక్ష, విశచలోచనాది మంతులారా!

క^ల చెఱసాలమండి వెలువడి!

యరిగినయాచంద్రమాడు & నరయుటకై యీ

వఱ కరిగిన మనభటులూ!

దురీతాత్ముని బట్టియిటకుఁ & దోడ్తెచ్చిరాకో!

కారాగారమునుండి పారిపోయిన కూతుని నారయుటకై దేగిన మనచాచులు వానిని దోడి తెచ్చిరా!

మం— లేదులేదు. మనము పంపించిన భటులలోఁ గొందఱు వచ్చి యామండుండెందును గాన్పింపలేదని విన్నవించిరి.

సిం— అహో! మన చాచులకా మండుండెందును గాన్పింప లేదుగా అయిన నిపుడువాఁడు.

దర్బు - అది - నాట

ఎందుకాఁగియుండెనో! చంద్రమాడుఁడివ్వు! డెందు! బండిగమున బరి గుండుచుఁడివరకు! నందుఁగాంచి. చంద్రమైనమందుఁడు ఎందు గ మోన మధ్యముఁడేరెనో! పోయిపోయి ధూధర! గుహలవడుముదాఁగెనో! బహువిధములఁదగ బొధించెడు కారాగృహపాలుకు నిడిగింప నేగి యిపు డెందు!

పా. బ్రహ్మ! మనీషాజ్ఞోల్లంఘన చేసిన మందపక్షిఁ డెందు
కాగి గుండుచున్నను బృందారకవైరి బృందంబుల డెందంబులు పల్ల
రింప నింపరాస్తే నందనుని ముందఱనిల్పక యాచంద్రచూడుని
నిజమనా?

భ — (అంతలో భటుడొకఁడు ప్రవేశించి) దేవా! చంద్ర
చూడుడొకనిఁ బురస్కరించుకొని తమ దర్శనమునకై ద్వారము
కడ వేచియుండిను.

సిం — ఏమేమీ పలాయితృడైన చంద్రచూడుఁ డొకనిఁ
బురస్కరించుకొని లజ్జావిహీనుడై నాదర్శనమునకు ద్వారముకడ
వేచియుండినా? ఆచార్యుని నత్యంత ప్రవేశ పెట్టుము.

భ — (నిష్క్రమించి చంద్రచూడు చంద్రకాంతినిఁ బ్ర
వేశించి) దేవా! చంద్రచూడుఁడు వీడే చూడుడు.

సిం — ఓరోరి త్యజరవీజా ప్రతాప! చంద్రమండ!

గీ॥ బందిగమునుండి వెలువడి • పాతినోయి
ఒరులకగువడకుండఁగా • ముఖగుపడియు
సిగ్గులేకివ్పడొకని నా • దగ్గఱకును
తెంటగొనివచ్చి నావెంత • తుంటరివిడఁ

ఓరోరిరాజు కులకళంకా! బందిగంబునుండి పలాయితృడనై సిగ్గు
లేక నాదగ్గఱొకనిఁ బురస్కరించుకొని వచ్చితి విక నెందు హోగల
పురా వందా!

చందమా — ఓరీ రాత్రించరా!

గీ॥ కాటుకూతలు గూనినఁ • గార్యమేమి
కనుము నీయల్లుడితని • కాంతిరత్న!
మాలికయు శ్లేషముననుండె • మాకురాజ్య!
మిమ్ములేకున్న కవ్వకు • రమ్మలెమ్ము

ఓరీ! నిశాటా! కాటులు పీల్చిన గార్యమేమి? వీడినీయల్లుడగు
చంద్రకాంతిఁడు నీసూతురు రత్నమాలికయు శ్లేషముననున్నది

అ. క నైరము పూసక మారాద్యము మాకిమ్ము. లేకున్న యుద్ధవ
సకు రమ్ము.

సిం— ఓరీ వారి సౌఖ్యమునకు సంరక్షముండిరిని. కాని
హరిహర మోసమునకు మాత్రము నిన్ను విడువను కావున.

సంవాద దర్శన - అది - కళ్యాణ.

రమ్ము రోరి రోదురమునకు. సమ్మక దోహి యీక్షణము. లెమ్మ
రా కీర్తి మృత్యు. రమ్మనక. రమ్మగుమెద. నిమిత్తీయములె
యి. కమ్మనాతో దొమ్మి నేయ. దమ్మ నెలికాని సుతునిబు.
మ్మ చర్మరమ్మ జాపెద రమ్మ.

చం— నీయల్లుడ నెందుకు నాయందు. గరుణించి నాద
నాయన పై వెర్కెక్కెద. బాయనంటివి గావున. న్యాయమరయ నే
నై. నెలి మా రాద్యము మా. కీయుము లేకున్న దురము. న
యుము మనకదియే నేయము.

న— మామా! నీయల్లుడ నెన నాపై గరుణించి మార
ద్రీపై నెరము విడువనియడల మారండితో. బాట నేనును మీ
పై రికావున మారాద్యము మాకిమ్ము. లేకున్న మనబంధుత్వ ము
రిటితో సరియనిపమ్మ యుద్ధమునకు సిద్ధముగము.

సిం— ఓరివటువా! వేలికలుపెనుశ్రేష్ఠ. నీవా నాతోయు
ముసేయుట పొమ్ము. దూరముననుండి పొగముల. గాచికొమ్ము.

చం! కా— ఏమి! పేరునకా పెద్దటికము.

గీ॥ అగ్నికణమెంత చిన్నది. యైవఁగాని

చిట్టగూమున కదిపెద్ద. దియెసుమండి.

సిం— అట్లనాయెదికోరినీ. యగ్నికణపరి.

భావమునుటాపునాముందు. పాటిపోక.

చ॥ ఓరీ నీయగ్నికణ పరిభావ మెట్టిదో చూపుము.

చంద్రకాంతుని కందార్థము.

అయకాలమగు దూర్వపు. వయనానలకలుబి. నానాపున

1. లక్ష్మణునిపలువురగిది నీవు! లయమొనరించెదను శరణా! లక్ష్మణుని పోయింది. కాంచుము నాబ! లక్ష్మణుని దొరికింది. సమరమందున నీవు పంపుంబులనుబట్టి సమయం జేసెడు వన్ను నీవే! నక్కెమోనెదవేల శరణా! లక్ష్మణు!

ప|| ప్రశయకాల దుద్రానయ నానల హస్తప్రవృత్తియిద్దరాల లంబెల్ల దహియించు చందంబున మస్తిమణ బాణలంబు ప్రయోగించి నీవురంబు భస్మి పడుట మొనర్చెడురేణి మధ్య పరాక్రమ మరసెవ్వగాక.

సిం— ఓరీ! దంభప్రేలాపా!

ఉ|| చాపముపూర్తిగా నిలువఁ జాలవువా న్నిమునందు దుర్మత్త! తూవులనెల్లు వేసెదవు • దోర్బలమెయ్యది దంభవాక్యమున్! ఈవగిడి వచించెన న • చెందుట నీరములింక మానియున్! నాపదపదముల్నిరము • నందిశ్చి మొక్కుముప్రేరేతుని గ్రహిణ! ఓరీ నిష్కారణ మేలవచ్చెదవు నీరీరములు విడిచి నా సాదముల కెరగుము. నిన్నిప్పుడు శిక్షించక కత్తివిడిచి యక్షిణ కటాక్షముతో రక్షించెద.

చం|| కా— ఓరీ! దైత్యకుల కళంకా. నీవాశ్వున్న రక్షించువాడవు. ఇదిగో నాప్రసాద విరుము.

చ|| ఊదుగణమెల్లచొక్కెము • నుర్వికిమల్లిననీర జావుడా • మదమటికొండబుట్టినను • బాగుగవంద్రము లెడివియినా • పుడమివడింజలించినను • భూరిబలాభ్యుదయంద్రకాంతుడా • వదువున మొక్కు నేరిపుల • వారకతుంచునుగాని ధీరతా! ఓరీ సింహకతుడా! ఇట్టియుత్పాదము లెన్ని యుద్భవించినను బలవరాక్రమ శాలియగు నీచంద్రకాంతుడు ధైర్యముదూలి వైరులఁజేరి శరణము గోరునని పవ్వన్న యందైన దలంపడుము.

సిం— గీ! ఓరిడింభకమనబల • మొరులుమెచ్చు.

శ్రీనవలయుగానినవయంత • మనమునామె

కొనుచుమురియుటయదియొక్క - గొప్పతనము!

గాదునీతండ్రియెఱుంగును - నాచుబలము!

మ॥ ఓరీడింధకా! మనబలాబలుబలు పనులుచెప్పుకొని వంతసెంపలె
నుగాని నీయంతటనీవును నాయంతటనేనును చెప్పకొని మురియుట
యాకాదుకాదు వాచే గారాగార బద్ధుడైన నీతండ్రియె నాబలా
బలుబలు బూరిగా గుర్రెఱిగినవాడు. అడిగితెలిసికొనుము.

చ॥ చూ — ఓరీదురశ్రీ! ఆధర్మ యుద్ధమున సన్నుఁబట్టుకొ
ని రణశూరుని విధంబున నీవానన్ను పాక్ష్యముగోరువాడవు. ఎం
దుకు ముందేనాకో ధర్మయుద్ధ మునర్పితచేసి నీయాముపు నవ్వుడే
నీయకవిచుచువాడ ననుకొంటివా! ఇతనిప్రగల్భములు కట్టిపట్టు
ము.

సిం — ఓరీవశువా! యొకనిపలుము కనుమఱచి వేరొకనినుపు
నకు నానుతను బాణిగ్రహణము గామించిన నీవిధర్మమా రాజసీతఁ
బూని యుద్ధమున నిన్ను బట్టి పరిభవించుట నాది యధర్మమా బౌ
రా! తనవీపు తనకుఁ గాన్పించ దనువటుల నున్నవీరా నీవచనములు.

చ॥ కాం — ఓరీ రుధిరపానమత్తా! ఈశ్వరవర ప్రభావ
మునం జరిగినవనికి మారండ్రిపెదోష మార్గోపచయవేల!

సిం — నీమీ యీశ్వరుడునన్ను మోసముచేయుమనిచూ
చుకువరమిచ్చుట? అట్లయిన తనకపాల మాలికా పూర్తి కేమీయు
రువు శిరముల నణికితెచ్చుని శంకరుడు నాకును సెలవిచ్చినాడు.

చ॥ కా — ఏమీ మూలలు దుగించుమని శివుడు నీకొడ్డ
యొకఁడనా? అట్లయిన

సంవాదవర్ణన - అట - యమునాకళ్యాణ.

రారాయదే గూల్తునొక నారసముచేతనిన్ను! క్రూరాయుటుల
డనకు. మేరాసార సారెకును!

సిం — ఓరీ శతసంహముల! దోరింపఁగఁగల్గెనాతో! మీ
నాకు గాదెదము పరులదే కేసినాను!

చం॥ కా— ఆహమ్మగములు జంపినందుచేత శూరుడనా ఆ హవమునందు రిపు హంతకుడు గావలయు.

సిం— ఔరా పిన్నవాడవని యూటకున్న కొలదియెంతో. ప్రరమాని నాడుపైకి పచ్చమంటి పచ్చపడ.

చం॥ కా— పాటుపోత దంభములు బల్కునల చేత నెఱి పోరులోన నన్ను గెల్చి పొందరోరి జయలక్ష్మిని.

సిం— బంతులాటగాదురోరి బాలురతోనాడుటకు బంతమున దూపులాడ. లంతనాటకొంటగాని.

చం॥ కా— ఇమ్మహి శ్రీమూర్తిర. ధీశుపాక్షిగానునే బహ్మశిరో నామాస్త్రము బంపుచుంటి గాచికోమ్ము.

(అని యిరువురు కలియబడి పోరుచుండ పార్వతి పరమేశ్వరులు అయ్యో భక్తులారా! అయ్యో! భక్తులారా! అనుచు బ్రవేశించి పార్వతి సింహకేతుర బరమేశ్వరుడు చంద్రకాంతుర బట్టకొని)

శి— ఏలయిలిలబేలై యాలంబున తూలంబుల బాగంబుల గోలుపోయెనడు. ఓయీ చంద్రకాంతా!

ఆ॥ వె॥ పిన్న పెద్ద రసము • లెప్పుకమామతో.

జనునెమరమునేయ • జలముపూని

లోకులైదునిము • గాకులవలెనత్తి

పొడుతురుసుమిమామ • గెడపిలివని

వ— ఓయీ మామయని యించుకేరియు గౌరవింపక యలకఃబూని కలనున సంహరింపనెంచితివా! అయ్యో కాకులపోలు లోకులచే నెత్తిపోటులు మాటిమాటికి బడుచునే యుండువు. కావున నీ వైరముమాని మామతో నిష్టాగోష్ఠి బ్రవర్తిల్లుము.

పా— ఓయీ సింహధ్వజా

క॥ యిల్లమున జాలిపూసక

యల్లుని రణమందుజంప • నాలోదింప

జెలునె నీకొమరితయును

గొల్లుమటచేడ్చునన్న; † కూడునే: టా.

నీయల్లుని దెగటార్చిన మీదిల్లు యుల్లుంబువగుల గొల్లుగొల్లున
చింతిల్లుటయేకాక నీవును పిల్లు విషయమై తల్లు డిల్లు వలసి యుండును.
కావు: రత్నమాలికా చంద్రకాంతు: పునర్దర్శనమునకు నంతసేద
వారిరాజ్యము వాడికొనంగుము.

సి — చి త్రము. వారిరాజ్యమననేల! యుభయరాజ్యములు
కు: చంద్రకాంతునె పట్టాభిషిక్తుని జేసెద.

(అంతలో రత్నమాలిక ప్రవేశించును)

ర — పావ్య: పరమేశ్వరులారా నమస్కారము.

పా: న — శ్రీమ: పట్టాభిషేక మహోత్సవ ప్రార్థిరస్తు.

{ అంత రత్నమాలికా చంద్రకాంతుకు నుభయరాజ్య }
పట్టాభిషేక మొనర్తురు.

మంగళం — మంగళం — మంగళం.

మంగళహారతి — అది — సరస్వతీ మహాదేవి.

మంగళమిదె కరివర్మాంబరధర! మహేశ్వరలింగ! అంగజగర్వవ
భంగా వృషభతు! రంగా హస్తకు! రంగా జయజయ || మం: గంగా
ధర మునిజన హృత్పంగా, గోయధాంగా. మంగళకరది! వ్యాంగా
ధృతఖ! ట్వాంగా ధరణిశ: తాంగా జయజయ || మంగళ! వాసిగమో
రినివాసా ముమహో! ల్లాసా, సర్వేశా! భానురతర చిద్వి! లాసా మ
నవి! కాసావగళా ధీశా జయజయ || మం:

గద్య

ఇది శ్రీమత్సర్వేశ్వర కరుణాకటాక్ష విక్షణ నమాలభ్య. కవిత్వా
భవ కాత్యాయనమాత్ర పఠంబలివగోత్ర. పుత్రి చింతాస్వయ
కలశాన్తవ. రాకా కైరవమిత్ర. నాగమాంబా గుబ్బారాయ ముపుత్ర
వీరభద్ర. నామధేయ ప్రణీతం జైన చంద్రకాంతనాటకము

సంపూర్ణము.

తప్పింపులు పట్టిక.

క్ర.సం.	పం.సం.	తప్ప.	ఒప్పు.
11	8	భావింపుడు	భావింపుడు
13	22	సుచరణ్య	సుశరణ్య
..	25	హేమాద్రికనన	హేమాద్రికరానన
14	26	సిద్ధిలాన	చిద్ధిలాన
23	20	మార్కొనిదురమున	మార్కొనిదురమున
26	18	నకూడునని	నవకూడునని
81	11	నంతోధము	నంతోమము
...	12	పబముల	పటముల
...	25	బరిశీలింము	బరిశీలింపుము
32	18	బోయివల్చెద	బోయివచ్చెద
34	17	నెయ్యొడ్డిస్సారవ	నెయ్యొడ్డిస్సారవ
36	18	మందనమున	మందనమున
39	3	నేడెయ్యుచున్న	నేడెయ్యుచున్న
...	4	మనుచుండె	మనుచుండె
...	18	అహహ	అహహ
...	23	విదిరి	విడిచిరి
41	25	మానిపంక్ష	మానిపంక్ష
48	3	నర్వేళ	నర్వేళ
..	23	ధరణి	ధరణి
50	22	కోరుబుడిర్చి	కోర్కు-లుడిర్చి
52	9	లంఘించి	లంఘించి
53	6	ఓవతివ్రతా	ఓవతివ్రతా
..	15	గన్నులిపుడు	గన్నులిపుడు
54	4	నంఘటిల్లెను	నంఘటిల్లెనొ
57	22	నింహతుని	నింహతుని

59	10	నానికటము	నానికటము
...	15	పిసింహ శేత్యాభ్య	పిసింహ శేత్యాభ్య
...	21	పల్కి-పరమిడ	పల్కి-పరమిడ
59	12	అంబకల	అంబకముల
60	1	శువర్ణ	శువర్ణ
66	21	వారుగయని	వారుగయని
77	9	శేర్పెర	శేర్పెర
79	1	నవన	నవన
...	9	అహ	అహ
81	25	దుఖమాప	దుఖమాప
84	10	నేనిప్పటికి	నేనిప్పటికి
87	8	చైయ్యలకు	చైయ్యలకు
89	1	జందకాంతము	జందకాంతము
90	17	చేనమన్న	చేనమన్న
91	8	అహ	అహ
92	21	నధికానురాగ	నధికానురాగ
96	11	నిచ్చితివల	నిచ్చితివల
...	11	పాపింహ	పాపింహ
...	22	నడనిది	నడనిది.

DBA000004945TEL